

Ștefan BĂNULESCU, CARTEA DE LA METOPOLIS

de Titi DAMIAN

CARTEA DE LA METOPOLIS este prima dintr-o proiectată tetralogie, **CARTEA MILIONARULUI**, care ar mai fi trebuit să cuprindă, după cum informează autorul Ștefan BĂNULESCU pe coperta IV, și **CARTEA DICOMESIEI (II), SFÂRȘIT LA METOPOLIS (III) și EPILOG. ÎN ORAȘUL MAVROCORDAT (IV)** al cărui proiect a fost abandonat ulterior din motive numai de el știute. Academicianul Eugen Simion observa undeva că scriitorul român este creatorul unor proiecte mari, dar pe rând abandonate, cum este și cazul lui Ștefan BĂNULESCU. Acesta are însă meritul de a fi creat un roman cu totul original, unde categoria estetică a fantasticului este dominantă.

De aceea, în debutul demersului nostru trebuie să aducem în discuție câteva elemente care definesc această categorie estetică. Într-o definiție generală, destul de cuprinzătoare, dar acceptată de majoritatea cercetătorilor fantasticului, acesta este o categorie estetică ce face verosimilă o lume a imaginarului, suprimând granița dintre real și ireal. Desemnează ceea ce este propriu imaginarului, fictivului, himerului. Înlocuiește realul printr-o lume stranie, dar nici nu trebuie confundat cu miraculosul. Situațiile fantastice iau naștere prin alterarea cu bună știință a raționalului, a semnificațiilor și a temporalității prin interferențele supranaturalului cu materialul, prin invazia sacrului în profan, prin introducerea misterului în mecanismul cotidian al vieții, prin intruziunea absurdului, a imposibilului, prin alterarea raționalității, având ca efect senzația de mister, prin introducerea unei noi dimensiuni a duratei, o nouă cronologie a evenimentelor, un alt ritm al succesiunii evenimentelor.

Romanul lui Ștefan BĂNULESCU, **CARTEA DE LA METOPOLIS** (Editura Eminescu, București, 1977, 350 p.) se încadrează perfect definiției general acceptate a acestei categorii estetice, fapt stilistic ce-i conferă o netă originalitate. Structura exterioară a volumului este clasică, adică autorul își organizează materialul pe 11 capitole, fiecare cu un titlu scurt, dar sugestiv, menit să sugereze esența. La rândul lor, fiecare capitol are mai multe subcapitole, care, de data aceasta, rezumă, în scurte propoziții, anticipând evenimentele, personajele sau întâmplările, lăsând cititorului impresia că deja sunt cunoscute în mare parte, reale, iar autorul nu face decât să adauge detalii. De altfel această modalitate va conferi specificitate stilului. Dacă în subcapitolele rezumatul conduce spre niște personaje sau evenimente ce par reale, în text, cititorul este transferat, mai ales prin hiperbolizare, caricaturizare, absurd sau imposibil într-o lume a neverosimilului, a irealului, creând imaginea unei alte lumi, suprapusă peste cea reală, dar lăsând mereu impresia că această lume imaginară este deja cunoscută de către cititor.

Chiar din debutul romanului, capitolul intitulat **Prânz la Metopolis**, autorul își plonjează cititorul într-o lume neverosimilă, șocantă, provocându-i numeroase întrebări-mirări, asupra felului cum își introduce unul dintre personaje într-un oraș cu totul imaginar și într-un mod original: „A venit în localitatea Metopolis, într-o zi de iulie, pe la amiază, un om uscat și înalt, în pantaloni roșcați și cămașă în romburi cenușii fără guler, avea gâtul lung, capul mic cu păr blond, încălțat, acoperit cu o șapcă decolorată, cu cozorocul tras peste ochi. Omul înainta pe șosea

dând de-a dura o roată de căruță. Șoseaua era goală, casele cu porțile închise, bărbații și femeile erau plecați la lucru[...]Mai era puțin până la ieșirea din localitate, începea cotul șoselei cu șanțuri adânci din stânga bisericii ortodoxe, când omul s-a desprins de roata lui făcându-i vânt să se ducă unde s-o duce. Iar el a rămas în mijlocul șoselei, rotindu-și încet capul mic să privească mai întâi cerul invadat de soarele arzător, apoi zidurile curților din piatră măcinată de vreme...”(p. 7) Așadar, bizar și caricatural, chiar

straniu. Nimic despre stăpânul roții, scapă doar numele localități potopite de căldura verii: Metopolis. Naratorul obiectiv, propriu-zis, va fi înlocuit cu naratorul subiectiv, care va nara la persoana I, Milionarul, care, în roman, după cum se va observa, va fi înlocuit, ca povestitor, adesea, cu acela al Generalului Marosin despre care desigur, nu dă nicio informație: „Atunci am apărut eu. Am înaintat de-a dreptul spre necunoscutul oprit în mijlocul șoselei.

(continuare în pagina 5) ➡

Titi Damian la 80 de ani – Cuvântul ca destin

Într-o lume în care timpul pare că se grăbește mereu, aniversările rotunde vin ca niște repere luminoase. La împlinirea a 80 de ani, scriitorul **Titi Damian** ne oferă nu doar prilejul unui omagiu, ci și o oportunitate rară de a reflecta asupra unei vieți dedicate cuvântului scris, gândirii lucide și autenticității intelectuale.

Profesor dedicat, eseist exigent și prozator cu o sensibilitate aparte, Damian este unul dintre reperele autenticității în literatura română contemporană.

Născut într-un timp de încercări și maturizat într-o epocă de frământări, Titi Damian a rămas constant fidel valorilor literare și umane profunde. Scriitor, eseist și spirit critic, el s-a format și a evoluat cu discreție, dar cu o rigoare intelectuală exemplară. A cultivat literatura ca pe un act de responsabilitate și ca pe o formă de rezistență în fața superficialului, a compromisului sau a tăcerii.

Opera sa, variată și densă, se distinge printr-un echilibru rar între luciditate și sensibilitate, între reflecția filozofică și expresia poetică. Indiferent de genul abordat – proză sau eseu – scrisul lui Titi Damian poartă amprenta unei conștiințe literare clare, exigente, dar mereu deschise către dialog și nuanță. Este vocea unui autor care nu caută spectacolul, ci adevărul, nu stridența, ci profunzimea.

În același timp, Titi Damian este și o prezență discretă, dar influentă, în viața culturală românească. A susținut generații de tineri autori, a încurajat lecturile dificile și dialogurile esențiale, și a rămas întotdeauna fidel ideii că literatura trebuie să nască întrebări, nu să livreze răspunsuri comode.

Opera lui Titi Damian își găsește rădăcinile în satul natal și în biografia unei familii țărănești devotate locului, dar străbate cu distincție orizontul urban și academic.

Titi Damian este vocea satului-de-munte buzoian. Prin scrierile sale -tetralogia Muscelenii - contribuie la conservarea și revelarea spiritului satului Muscelu-Cărmănești și comunității rurale buzoiene, într-un mod autentic, profund și necesar.

În romanele sale, Titi Damian așterne cu blândețe viața pastorală a comunității de munte, contrapusă modelelor dominante „de câmpie”. El construiește un univers literar autentic, transformat de realitate, dar onest față de rădăcini.

Deși nu caută lumina reflectoarelor, ființa sa iubitoare de literatură s-a manifestat constant, susținând tineri autori, publicând cronici și cultivând spiritul lecturii în comunități diverse.

La 16 ianuarie 2013, poetul și scriitorul Adrian Bucurescu, redactor la The Epoch Times, a

introdus sintagma „Zodia Helis” în articolul intitulat „Artiști din Zodia Helis”, simbolizând o „constelație” artistică inspirată din mitologia geto-dacică a zonei Helis (Piscu Crăsanilor), și legând destinul creator al membrilor de elementele fundamentale (soare, pământ, apă) în cadrul „zodiei Helis”

Termenul „zodie” e folosit metaforic, în sensul de „destin” sau „interval temporal” și asociat cu ideea astrologică de influență, simbolizând soarele, pământul și apa („Soare – Bărăgan – pământ – apă”) – un spațiu cultural generos și fertil. Bucurescu îi numește „din Zodia Helis”, subliniindu-le originile și inspirația comună legată de țărâmul natal, Zodia Helis” devine astfel o sintagmă simbolică ce leagă destinul local al artiștilor de un spațiu cultural și mitic – județul Ialomița, Slobozia, Helis.

În revista Helis, Titi Damian a publicat numeroase texte – eseuri, cronici și articole – despre literatura locală și națională, consolidându-și rolul central în viața culturală a Ialomiței, iar în același an, 2013, a coordonat și publicat volumul „Scriitori din Zodia Helis”, antologie critică ce reunește scriitori ialomițeni din universul revistei Helis.

Scopul volumului a fost de a evidenția creația literară locală, dimensionând-o la o scară mai largă prin strânsa legătură a autorilor cu valorile culturale ale geților și Bărăganului.

Prin intermediul antologiei, Damian nu doar selecționează autori, ci oferă și comentarii critice, consolidând o identitate literară regională („Zodia Helis”).

Pot afirma, fără teama de a greși, că volumul „Scriitori din Zodia Helis” este punctul forte al implicării sale în recunoașterea și analiza scriitorilor ialomițeni.

La 80 de ani, Titi Damian este mai mult decât autor: este dascăl, animator cultural, constructor de punți literare între sat și oraș, între generații. Îi dorim ca drumul inspirației să continue cu același entuziasm, iar comunitățile pe care le-a animat să-i răsplătească prezența cu același respect și admirație.

La ceas aniversar, îl privim pe Titi Damian cu respect și recunoștință. 80 de ani de viață înseamnă, în cazul său, 80 de ani de asumare, de fidelitate față de limba română și față de spiritul liber al culturii. Îi dorim sănătate, inspirație și bucuria de a ști că opera sa continuă să inspire, să miște și să lumineze.

La mulți ani, Titi Damian!

Vasile Iordache
Slobozia, august 2025

HELIS - aprilie, mai, iunie 2025

Șerban Codrin - p.1: Un scriitor la 80 de ani mai poate zămisli în continuare capodopere dacă își păstrează mintea limpede și trăiește în armonie cu mediul și prietenii săi.

Vasile Iordache - p.1: Ce repede au trecut 22 de ani! Sper că va mai sluji cultura română încă pe atât.

Dan Elias - p.2: ”Ca viermele în lemnul de icoană/ Îmi strâng genunchii ghemuit în strană.//Am rătăcit iubito/Sigur că știu formula înfloritului/și mă pricep să repar/mașinăria de nins a norilor/

Costel Bunoaica - p.3: ”M-am scufundat cu o parte din mine în trecut.Cu cealaltă/în viitor/De bucuros ce sunt îmi vine să mor//Stau în fața unor porți mari/Nu am habar dar insist că acolo/sunt porți.Nu le văd dar le simt. Au crescut dinspre cer și i/s-au desfăcut în pământ.Odată cu lumea.Demult/”

P.I. Crețu - p.5: ”Jumătate din mine partea bolnavă de când ne-am separat stă numai întinsă în pat în timp ce ochiul lui căprui i se rotește în orbită și odată cu el se mai învârt tot felul de lucruri inutile și urâte”

Iulia Nicolau-Crețu - p.5: ”istoria s-a așezat pe scaun și și-a legat centura. Acum pare că se odihnește. Prin minte îi defilează toate plutoanele de execuție pe care le-a ascuns în cală de-a lungul timpului.”

Grigore Spermezan - p.7,8: Perioada comunistă a consolidat în individ o calitate esențială... adaptabilitatea.

Gheorghe Dobre - p.9: ”și mugurii au ferestre/să nu uitați/acest mic/amănunț//a spune capul meu e orgă/a spune cartea mea e cergă/în cerul nord a spune și?!/uiți a iubi/uiți a muri/

Ion Bunesu - p.9: „Și trist îmi pare că prevăd./ Cum s-au pierdut prin vreme,/Ca după biblicul blestem,Candoarea din poeme./

F.L. Dalian - p.11: ”Ce mai contează-i-am spus- o oră sau două din această unică viață./Uită și tu străine, pentru o clipă mai lungă, cine ești,/Uită-i rădăcinile, lasă-ți ancorele, izbânzile, spinii.../Fă lucrurile acelea nebunești pe care doar le-ai visat!//”

Tudor Cicu - p.12: Nostalgic?
George Dimitriu-p.13: Portretul generic al dascălului devotat meseriei lui.

F.M. Ciocea - p.13: ”Când mi-e sete de dragoste/ visez un poem/Și-l transcriu imediat pe notele sufletului tău./

Laura Văceanu - p.15: Până la urmă amintirile din copilărie și adolescență rămân vii pentru totdeauna, dacă ești normal, dacă nu, nu.

Alexandra Oprea - p.18: ”M-aș mirui toată/Și m-aș preface că mă rog/La ei, la toți iubii mei/Pe care marea i-a refuzat/Arzîndu-le/În valuri/Carnea.”

Gabriel Chiriac - p.18: ”și tot ce am fost o să se crape în două./precum asfaltul într-un oraș care năa fost construit/pentru dragoste.”

Maria Ciurea - p.19: ”dar inimile noastre încă ne dau/palpitații când ne apropiem fără să ne vedem/când luăm lumea în brațe/”

Ștefania Pușcălu - p.19: ”Îmi înfloresc magnolii roze-n piept/Și ning dintr-un cireș nebun de viață/Cu fiecare petală te aștept/Și-mi ești într-o secundă hrăpăreată.”

Ștefan Neagu - p.20, 21: ”Șapte luni avea să-mi muște plămâni/Floarea rea carnivoră, floarea rea FATALITATEA.../

Vali Șerban - p.21: ”Dumnezeu/fumează țigări pe ascuns/Când plâng,/îmi dă și mie una/să trag timpul în piept// Femeia pescăruș/înoadă/ inimile pescarilor/și le aruncă în mare.”

Nicolae Teoharie - p.22: „în curând ghețarii vor fi deturnați de degetele/unui copil criofil,/și ne vor lovi și ne vor răni frunțile//știi deja că o moarte de ocazie va încetini,/în fiecare noapte, în dreptul tău./

Leonard Voicu - p.22: Drama omului sau a copacului?

Paris, 04.09.2025
Dan Simionescu

„Sisif coborând muntele” * și urcând muntele literaturii TITI DAMIAN - 80

Citind recent autobiografia scriitorului, am înțeles mai bine omul, profesorul și scriitorul, despre care am scris și la împlinirea vârstei de 75 de ani, însă de data aceasta mi s-a dezvăluit mai clar originea felului său de a fi și de a se manifesta, ce-și are rădăcinile în „muntele” suferințelor pe care le-au avut de parcurs înaintașii săi și chiar autorul însuși în perioada copilăriei și adolescenței. Scrie, la pagina de final: „Când urci, trebuie să duci, odată cu bolovanul, și conștiința faptului că trebuie să mai și cobori...”. Nu știu de câte coborări a avut parte scriitorul Titi Damian, dacă rostogolirile la vale i-au fost aspre sau blânde, dar senzația generală finală avută după ce am închis cartea a fost aceea a unei ascensiuni permanente, pornind din noroiaele ce-i ajungeau până la glezenele de copil mergând la școală, străduindu-se să adune fir cu fir învățătura și înțelepciunea, până la straturile înalte, rarefiate ale muntelui urcat, parcurs ce și-a aflat expresia cea mai elocventă în literatura pe care o scrie de ani buni, avându-și izvorul, și ea, tot în încurcatele cărări ale vieții.

Mi-a fost dat să întâlnesc câțiva oameni de o noblețe sufletească aparte, iar unul dintre aceștia este minunatul

profesor, scriitor și prieten, Titi Damian. Îi citesc literatura nu cum ai citi ziarul, în căutare de fapt divers, nici cum ai citi o carte oarecare, ci – așa cum se zice – „cu sufletul la gură”, întrucât paginile sale nu vorbesc despre oameni și întâmplări (aceștia/acestea sunt numai mijloace), ci despre sufletul uman veșnic și nemuritor, în călătoria și peripecțiile sale în această viață.

Sunt onorată și bucuroasă de a-l fi întâlnit, de a-l fi simțit aproape, de a mă fi bucurat de încurajările sale în demersul meu literar și de a-i fi cunoscut literatura.

Știu că, acum, la împlinirea celor 80 de ani, încă mai are proiecte destule și îi doresc să se bucure de ducerea acestora la bun sfârșit, cu aceeași energie creatoare pe care i-o cunoaștem, să se alăture și alte proiecte celor deja existente și să se bucure de tot ceea ce dorește, împreună cu cei dragi, în deplină armonie și sănătate.

La mulți și binecuvântați ani!

Florentina Loredana DALIAN

Slobozia, 21 iunie 2025

* „Sisif coborând muntele” – numele unui volum autobiografic Titi Damian

TITI DAMIAN – SCRITORUL CARE A BĂGAT SATUL ÎN ISTORIE

„Să fii scriitor adevărat înseamnă: lecturi întinse, de calitate, muncă, adică trudă” – scria, ca primă frază ca titlu de articol (reproducându-l pe autor), nimeni altul decât Gheorghe Postelnicu, în interviul luat scriitorului *Titi Damian*, scriitorul născut în satul de munte Muscelu Cărmănesc. Întrebat, atunci, cărei linii estetice crede că-i aparține, Titi Damian răspunsese firesc: „Optez pentru teme clasice, pentru o structură de roman rotundă, cred că mă diferențiază tehnicile narative și stilul, cum bine remarcă cineva, totul pe un fond tragic și liric, istoric și mitologic”. Fiindcă orice literatură își are sursa în viață, Titi Damian a reușit să transforme viața în literatură și a putut scrie cea ce a văzut, a simțit și a trăit împreună cu ai săi, fără a desconsidera ficțiunea și rolul ei în structurarea imaginii literare până a realizat o tetralogie document despre trecutul și prezentul satului său de munte, readucând tema vieții satului nostru în romanul contemporan.

A prezentat în scrierile sale satul cu problemele lui și în cea mai dramatică etapă istorică (înainte și după colectivizare) militând pentru nemurirea satului în istorie, lăsându-i cititorului rolul de ultim judecător. Marin Ifrim puncta magistral că, după debutul editorial din 2005, cu romanul *Fagul*, scriitorul avea să își ia rolul în serios și să continue a scrie la tetralogia *Muscelenilor* cu vervă și profesionalism și că fiecare pretendent la statutul de prozator are ceva de învățat de la acest autor pe care „dacă l-am compara cu alții, fie ei și clasici, nu am face decât să-l tratăm cu superficialitate”.

Romanul „*Fagul*” al prozatorului Titi Damian – e o carte care se citește din scoarță în scoarță cu mare plăcere. Carte document, cronică de familie, dintr-un sat de munte buzoian (Muscelu Cărmănesc) în timpul faimoasei colectivizări; sau roman modern (așa cum l-am denumit în prima cronică scrisă la roman), în care se regăsesc coordonatele socialului-politicului-mitologicului, fără a renunța în vreun fel la epic și în care cititorul trăiește intens drama individului comun. În centrul atenției prozatorului se situează fagul, ca un anotimp protector asupra satului de munte, despărțind în două oamenii de intriga ce planează asupra lor. O scriere de mare naturalețe, rigoare a frazei, dar și oareșicare poetizare a trăirilor interioare. Reținem ultimele cuvinte ale cărții „*așa ne ducem toți*” un ultim ecou peste vremuri din profeția moșului, rămâne să mai plutească peste firul epic al narațiunii dar și al sensurilor.

După apariția trilogiei lui Titi Damian “**Muscelenii**” (*Fagul*, *Umbra* și *Norul*), 2013 (peste ceva timp avea să vină și cel de-al patrulea volum *Ruina*), nu ai cum să eviți fraza filozofului care spunea: „Dumnezeu nu s-a retras din lume, după ce a creat-o. El lucrează în tăcere la desăvârșirea ei”. În timp ce țineam cele trei volume, frumos legate, în mâini (abia dăruite la întâlnirea de la Urziceni, de autorul care le scosese de la editură), mi-au venit în minte cuvintele unui alt consătean de-al său, pe nume Grigore Rotaru DelaCamboru: „de la ora 12 până în acest moment am citit, numai am citit... (și) ... că plâng, cu lacrimi pe obraz, cu sughituri de se zgâlțâie burta”. Când spune cineva că plânge cu lacrimi, în timp ce citește o carte, înseamnă că avem de-a face, în singurătatea aia, cu un sfânt. S-a spus, adeseori că prozatorul trebuie să aibă, în afară de talent, oase tari. Strigătul meu, după încheierea trilogiei, a fost un strigăt de admirație, pentru că romanul construiește treaptă după treaptă o lume verosimilă, o luptă a înfrângerilor, un tablou amplu al zădărniciiei ce a urmat după apocalipsa numită colectivizare. Sunt multe de spus. Închid ochii și-mi pare că-i aud scrâșnetele din dinți, îmi

închipui încrâncenarea de pe chipul autorului, luptându-se cu Timpul, cu Moartea celor plecați, cu Viața celor rămași, într-o petrecere cu idei și vorbe pe întinsul a peste 1000 de pagini, luptând să împace pe omul care citește cu omul care scrie. Inspirat de Cel de Sus, Titi Damian a scris o carte-document, un roman realist, în patru volume de mare forță, despre zvârcolirile unui sat de la munte, o poveste tragică, zguduind din temelii ceea ce părea bătut în piroane, în literatură, până la el.

Cititorul care trăiește intens pe marginea celor confesate de autor, înțelege că scrisul pentru Titi Damian constituie o „dezlegare” de la jocurile destinului, o mântuire sufletească subtilă și bine ascunsă în ungherele suferinței, acolo unde își destramă spaimele, obsesiile și contradicțiile cu care se confruntă ființa celui care se rosteste prin scris. Spuneam la o lansare, în Biblioteca V. Voiculescu, că după Rebreanu și Duiliu Zamfirescu, romanului aplecat asupra satului românesc și în speță asupra locuitorului ei, țaranul român, Titi Damian i-a dat acea îndârjire specifică unui întreg popor zugrăvit prin ochii celui întemnițat în prim planul expresivului tablou al lui O. Băncilă: iubirea năprasnică pentru pământ. Mai spuneam că după Rebreanu și mai apoi Marin Preda, ne-am fi așteptat să vorbim în literatură despre un țaran altruist, demn în fericire și mare în nenorocire, iar viața sătească descrisă să o găsim în literatură mult mai morală și umanitară. Dar, după cum vedem, în romanele lui Titi Damian, țărănimea satului de la munte are ceva din viețile îngerilor căzuți și nefericiți după năpasta roșie venită de la Răsărit, iar viața rustică (ni se dă a înțelege) ar fi mult mai poetică dacă ar accepta anumite îndreptări. „*Fagul*” avea ceva din dârzenia țaranului de a ține piept ciumei propagandistice a unei stăpâniri care și-a vândut sufletul diavolului roșu; „*Umbra*” descria epopeea destinului romantic al copilului desprins de glia străbunilor săi și, în fine, „*Norul*” venea cu drama colectivă a unui neam, privită ca pe o boală asupra căreia nu se poate interveni din interiorul acestui imperiu al prostiei și întunericii căzut pe o țară debusolată. După ce ai citit și tocmai închizi cartea, simți și auzi fiorosul trosnet al sfărâmării oaselor țaranului nostru voievodal, neputincios în a-și hotărî de unul singur soarta, iar „*Ruina*” desțelenea visul țaranului care își vedea „pământul” întors acasă.

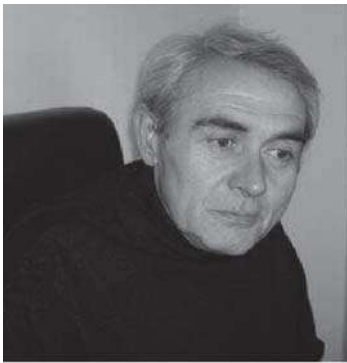
Titi Damian e un prozator veritabil după cum spune și Florentin Popescu „de mari resurse narative” care iată a dus la bun sfârșit cu „Ruina”, tetralogia la care s-a luat în serios pe scris. Pentru a-și face datoria față de semenii săi, dar și pentru deplina bucurie a celui îndemnat să-l citească, care l-a citit și-l va citi începând de azi înainte. Și parcă întrecându-se cu cel care ne spunea „eu v-am citit pe toți”, Titi Damian a început să scrie despre toți autorii ialomițeni, despre buzoieni, tomuri după tomuri, comentându-le scrierile, apoi a trecut la clasici: Damian Stănoiu, Marin Preda, Dumitru Popescu și câți alții. Nu e revistă literară pe care să n-o răsfoiești în ziua de azi și să nu dai de o cronică semnată Titi Damian. Mulți dintre scriitori se simt onorați să-și descopere numele, în cronicile semnate *Titi Damian*, în paginile revistelor literare din întreaga țară. Fiindcă tot el se mărturisea cândva: „Dacă ești critic, ai misiunea să pui în fața cititorilor cărți bune, cele proaste se elimină singure, și dacă ești prozator înseamnă să ridici totul la pătrat, iar dacă ești critic, atunci ridici responsabilitatea la cub”.

La mulți anii **maestre** și mă aplec să-ți sărut urma stiloului cu care ai așternut o operă care te îndreptățește la titlul de titan al literaturii noastre!

TUDOR CICU -

membru al Uniunii Scriitorilor din România

Dan ELIAS

Absint

Un înger beat de-atâta răsărit,
nici prea bătrân și nici smerit,
în buzunar cu nici-un șfanț
la cârciumă dormea în șanț.
S-a-ntors pe seară-n colțul lui
singur la masă, el și-un țui
plin ochi de dulcele absint;

Vă spun cu drag și eu nu mint.
Am fost acolo. Spun ce știu.
Nu e nimic! E doar pustiu!

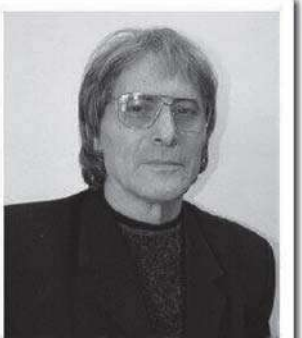
O candela pe câmp

La umbra asta am lucrat și eu
chiar dacă-ntâi de toate dumnezeu.

Și la adânc, cu teamă și în șoaptă,
să nu mă știi, am mai tăiat o treaptă,

să-ți fie pentru toți acei ce-or trece
adâncă apa, limpede și rece.

Țin cumpăna din flăcări, nu din lemn
și tot albastru-i numai untdelemn.

pe vremea adevărului mic

pentru o cauză mai bună tatăl meu
s-a făcut o insulă în flăcări, o insulă
mergătoare și dansatoare, arestată și închisă
într-un penitenciar al apelor.

era pe vremea adevărului mic. ne iubea
o mamă de șoapte,
fumam carpați, beam cafea adusă de marinari,
cărțile umblau din mână în mână, citeam.
veacul umbla din singurătate în singurătate.

eram mai potrivit pentru lumea de funigei,
era ceva neuroastenic, umblam prin mitologii,
mi se potrivea lumea efemeridelor, a gândăceilor
cu burțile albe.

aveam ochii mari cât două insule așteptând
un viitor cu chip de pirat.
spuneam o rugăciune pe care nici astăzi
nu o pot duce până la capăt
și, ca și cum totul ar fi depins de părerea mea,
viața arăta ca o rană, ca o pasăre desfăcută.

Între două cimitire

Nici prea sus, nici în adânc.
Între două cimitire; unul de scânteii
și altul de pași, sufletele noastre
purându-și trupurile ca pe niște haine
de duminică. O revoar și n-am cuvinte!
Te iau de mână și plecăm spre primul apus.
Poate a rămas descuiat și putem trece,
poate mai avem și noi loc printre plop
și dacă foșnim, poate nu ne recunoaște nimeni
și rămânem acolo să privim unul în altul
nici prea sus, nici prea în adânc.

Un verde

Între două murdare și triste pavele,
într-o noapte banală cu lună și stele
unde ș-un înger cărarea și-ar pierde
se naște răsând, fără chinuri, un verde.
E numai un fir și nici nu vrea să știe
ce iarbă, stejar sau măr o să fie.
Se bucură doar c-a ajuns. Că e bine.
Că privește în jur. Că privește în sine.
Că e parte din lume, din vis, din tăcere!
Până în zori vrea totul, dar nimic nu cere.
Învață să spună o frunză și plânge
de murmurul cald ce-i șoaptește în sânge.
Apoi, obosit de minunile lui, ațipește.
Trece grăbit un copil și-l strivește
acolo, între două murdare pavele,
într-o noapte banală cu lună și stele.

Elidă

Aștept, iubito, să vină un potop
să-mi fac o arcă dintr-un singur plop,

cu tot cu frunze, vrăbii și cu tine,
cu pânze, se-nțelege, bizantine,

iți-te-n fir de fânuri cât mai dese
să-și facă vântul rochii de mirese.

Pe nimeni nu luăm! Doar noi să fim!
Doar am vorbit de-acum să rătăcim.

Sonet de vară

Întind pe sârme într-un colț de rai
chiloți, furouri, dresuri, sutiene
ce-au strâns-o toată, de la tălpi la gene,
pe Eva pofticioasa de merele de mai.

Și-i simt parfumul rar al cărnurilor crude
în aerul dospind de rugăciune
și chiar o strig, dorința mă supune,
desi din nori, nu vocea mea se-aude.

Eu am rămas, mințind că n-am mușcat,
să sting din orice loc deșertăciunea
și ea își plimbă printre voi minunea
cu fără de iertare. Eu nu am fost iertat!

Mai trece câte-un înger și scutură din pene
peste chiloți, furouri, papuci și sutiene.

Elidă

Ca viermele în lemnul de icoană
îmi strâng genunchii ghemuit în strană

și-ascult cum ține slujba un gutui
spunând doar flori și frunze carnea lui.

Nu mă mai satur! Plâng puțin
căci nu știu rostul verdelui deplin

și strâng în pumni, broboană cu broboană
și lacrimile mele și cele din icoană.

Geografia

De unde sunt? Aceasta-i geografia;
din Gheorghe și Ion și din Maria!
Mă strigă iarba lor! Să vă explic;
mă mor din când în când câte un pic
să-i țin în brațe, frigul să nu-i știe.
Și eu sunt gheorghe și Marie.

* * *

Meseria mea e noaptea
să o fac și s-o desfac,
pentru visele de leac,
feliind cu semne cartea.

Nicolae TEOHARIE

(poezii din volumul în pregătire “nu despre neant este vorba aici”)

nu despre neant este vorba aici

domnilor, se vede că iarna și-a găsit alt adăpost,
dar uite, nici neantul nu mai e ce a fost.
oare ninsorile au dispărut estimp
în căutarea unui alt anotimp?
am citit undeva că orice poem e o formă de sinucidere
ratătată, dar azi noapte, domnilor,
au căzut în poeme zăpezile de altădată.

visez la un viscol din marile migrații, peste lume,
un viscol îmbrăcat în haine lui cele mai bune.
un copil se roagă la fereastra în care
n-a mai nins de un veac.
“tatăl nostru, scoate o ninsoare din sac,
aruncă peste noi un bulgăre alb, strălucitor,
dă-ne nouă, doamne, o mie de fulgi pe cap de locuitor.”

chiar și acum, copilul cu ochii cât marea,
în ușa domnului, așteaptă să-i fie aprobată ninsoarea.

dar dumnezeu joacă într-un serial cu pisoii
și, din șaua lui de semeț cowboy,
plânge peste noi cu vorbe din ce în ce mai mici.
domnilor, nu despre neant este vorba aici,
de altfel n-ar avea nici un rost,
pentru că... nici neantul nu mai e ce a fost.

să ningă

să ningă neatent de frumos și tu, în timpul ăsta,
să scrii despre sfârșitul lumii inspirat de un diavol
pe care ar fi trebuit să-l declari, să-l strigi pe nume.

să fii primejdios de obosit, să privești în gol
și să găsești suficiente motive să crezi că viitorul
nu va mai trece pe acolo.

însă, după ce va coborî soarele și poziția inimii
îți va arăta că ești în cârciuma natală,
îți vei schimba numele, îți vei acoperi fața
și vei plăti consumația cash. nu te va ști nimeni.

să pui pe tine pardesiul lung, să ieși în stradă
și să fie toate la locul lor: singurătatea în stradă,
ninsoarea în stradă, și o pasăre cu nume de plâns
pe care o inviți la tine acasă.
“poate în alt univers, nu în această viață”,
îți va răspunde femeia cu ochi somnoroși.

apoi, amintindu-ți de cesare paveze, deschizi ușa
camerei tale vrând să dai de pistol.
numai că încăperea fugise în deșertul alb
și tu, primejdios de obosit, trebuie să admiți
că o spaimă, în înserarea aceea, tot este.

Adrian BUCURESCU

Copiii Bărăganului

Prietene de luptă forte, prietene de vis și muncă,
De demult purtăm pe lume o poreclă de țaran,
Și ne doare când vreo snoabă prin autobuz aruncă
Aspre vorbe despre larmă, amintind de Bărăgan.

Da, noi mirosim a ierburi și din când în când ne strigă,
Asurzind întreaga luncă sângele de hoți de cai,
Și-am lăsat la barieră o sudalmă și-o opincă
Și iubim salcâmii-n floare și islazul cu susai.

Noi nu vindem idealuri pentru nicio pungă plină,
Ci cu patimă firească iscodim ades cetatea,
Însorind noile locuri cu a câmpului lumină
Și-n puzderia de lume ne-asumând singurătatea.

Da, noi mirosim a reavăn, ca pelinul și ca macii
Și iubim smaragdul ierbii și ciorchinii plini de struguri.
Da, noi încă păstrăm datini, și-n grădina Sfintei Dacii
Ne nostalgim pruncia ca florile după muguri.

Scenă rustică

Pe cerul limpezit
un uliu plutește
în largi ocoluri.
Jos, cloșca se înfoaie
cât casa
și cu ochiul stâng înspre cer
își ascute ciocul și coasa.
Clopotele bisericii
bat a morțiu.
Soarele urcă în crucea amiezii.

Scrisoarea soldaților Manole și Gheorghe către Rafira și Nicolae Anghel Lazăr din Copuzu

De sub țărână, mamă-ndurerată,
Îți scriem amândoi în astă seară.
În sânge-am înmuiat penița, tată,
Pecetluind și dorul nostru-n ceară.

Mai stăm și noi de vorbă uneori,
Căci au și morții ceasuri de-ntâlnire,
Și ne-amintim cum am plecat în zori
Cu haine primenite, la oștire.

Trecut-am Nistrul cu izbândă. Însă
Cine știa de-om mai veni în sat?
Cântând prin Rusia o doină ninsă,
Tot așteptam semnalul de asalt...

Sândel o fi acum la casă nouă,
El, cel mai mic, nu prea-și aduce-aminte.
Dar Anicuța și Florica – două
Surori frumoase, ne-or mai ține minte?

Dumitru și Ion s-or fi-nsurat
Și noi te pomenești c-avem nepoți.
Binecuvântă-i, Doamne lăudat,
Și dă-le drag de viață Tu la toți!

Măicuță, tu mai ai broboada-albastră?
Noi nu prea știm ce mai e-n sat la noi.
Dar Basarabia acum e-a noastră?
Căci pentru ea pornit-am la război.

Tăicuțule, măcar s-a făcut pace?
Cu Stalin ce mai e? S-a potolit?
Că veștile nu prea ajung încoace...
Dar Antonescu-Ardealu-a-ntregit?

Tu, mamă scumpă, nu fi-ngrijorată,
Că roua dimineții ne-a scăldat
Și ne-a fost giulgiu frunza scuturată
Și-am adormit cu ochii către sat.

Noi sănătate vă dorim și pace,
Și nu mai plângeți pe-nserat întruna,
Că-n lacrimi morților nu prea le place
Orbitele să le ascundă Luna!

Nu ne mai plângeți pe-nserat întruna!

Gheorghe DOBRE

LITERATURA CA DE VIAȚIE

Cu toate milioanele de cuvinte care sunt tipărite sau rostite zilnic la adresa literaturii, ce se mai poate spune în plus despre literatură? NIMIC ar însemna nu resemnare și reluarea la infinit a ceea ce s-a spus

până acum (pentru că și-n această situație explozia noutății ar veni repede, chiar din mijlocul unei asemenea întreprinderi rigide), ci schimbarea uneltelor și tacticilor de asediere a cetății. Sau măcar senzația de aer proaspăt care să frisonze corpul intelectului, punându-l astfel la treabă. Ar urma o altă întrebare: *cu care organ mai receptăm acum literatura?* Și-atunci, n-ar mai fi vorba de a asedia-o noi(chiar critici fiind), realitatea ar fi alta: ea, literatura, ne asediază pe noi! *Suntem devorați de Iluzie*. Noi încă am dormi obosiți și am visa invers, dintr-o bineînțeleasă dorință de revanșă pentru înfrângerile de peste zi. Întrebare: dacă ea ne asediază, cum ne mai apărăm de această perfidă și prin ce părți mai ne-apărate, expuse, ne învinge ea totuși?

Heraclit plânge descoperind curgerea generală, căderea continuă dinspre trecut spre viitor; Democrit râde, găsind că această cădere se face spre infinit, pe aceeași direcție, fără nici o speranță și Epicur râde și plânge-n același timp, pentru că descoperă cum au apărut lumile. Cum? Adăugând un mărunțiș la ce-au spus ceilalți doi, adică mica *deviere laterală*, *clinamen*-ul atomilor, protestul lor în desnădăduita cădere continuă spre nimic.

Literatura este ea însăși clinamen, deviație, a două mișcare a cuvintelor, vitală pentru că ea permite întâlnirea, ciocnirea, eliberarea de energii, asocierea lor, nașterea sensului, sintaxei specializate în refacerea universului uman, conexiunea lui cu un scop immanent dar de nedescoperit altfel. Când s-a născut? Sigur mult mai devreme decât scrierile pe care le cunoaștem. Și nu pentru că acestea sunt studiate ca fragmente arheologice cu valoare pur documentară sau ca lucrări de mare frumusețe artistică, în care sunt conservate experiențe umane ce pot fi reactivate oricând și care presupun alte milenii în spate de gândire și de opțiune pentru o astfel de formă de prezentare; nu numai pentru aceasta. Poate și pentru altceva. Atracția literaturii a rămas constantă pe distanțe de milenii. De ce? Probabil pentru acel altceva.

Apocrifele lui Enoh conțin o frază, interpretabilă, de altfel, ca orice frază, care rezumă efortul cunoașterii prin scris. „El(Gadriel) e cel care i-a învățat pe oameni să scrie cu apă de funingine pe papirus, și sunt mulți cei care s-au rătăcit din pricina aceasta din veac în veac și până în ziua de azi.” Gadriel fiind unul din îngerii civilizatori pedepsiți de Dumnezeu cu potopul. Deci, scriitorii existau și înainte de potop! Să mai punem la socoteală și faptul că Enoh e unul din acești „rătăciți”, din moment ce n-a găsit altă cale de a-și transmite informațiile alor săi și urmașilor decât prin scris! Mai în jos lăsându-ne, scrisul ar veni direct de la zei. Dar, la ei, nu era rătăcire. Să nu semănăm cu ei, să ne vedem de ale noastre! Scopul frazei citate e clar. Dar el nu mai are nici un fel de importanță, din moment ce acum ne interesează acea stare de lucruri în sine și nu ce vroia Enoh.

Ieșirea din normal, deviația genială, clinamen-ul care a permis producerea vieții „cu apă de funingine pe papirus” a atras pe mulți „rătăciți” „din veac în veac și până în ziua de azi”. Chiar până-n ziua de azi și chiar mai departe! Că-i de la zei sau din altă parte, că-s

„rătăciți” sau nu, scrisul și scriitorii există cam de când lumea, adică de când ea a luat cunoștință de propria-i existență. O întrebare la care nu s-a găsit răspunsul nici acum a născut cel mai insistent și constant tip de căutare.

Să revenim la clinamen, la deviația care a permis coagularea materiei, a lumii. Și să vorbim de literatură. Partea cea mai fragilă din om e miraculosul, mitologia, coloana vertebrală a spiritului și sufletului uman. Dar el, în sine, nu există, tot universul este plin de fapte fără semnificație, de o indiferență absolută față de fenomenele vecine sau trecute. Și dacă nu există, el trebuie **făcut**, miraculosul trebuie fabricat. Primul mit a însemnat și prima deviație, prima detașare a omului de rest, precedentul care a permis apariția unui univers paralel, **gândit**, artificial. Deci fabricat. Probabil că, la început, omul a gândit, în lipsa cuvântului, doar în imagini. Insuficiența acestui tip de cunoaștere a forțat apariția cuvintelor. „Apa de funingine”, cerneala, a venit mai târziu, pentru a umple universul uman artificial care este gândirea. Și a acaparat tot. Nimic nu există decât în cuvânt! Afirmatie reală, categorică, absolută. Și-atunci, de ce păstrăm cuvintele? De ce nu scriem pe apă? Doar să vorbim, și-atât. Să facem, până la urmă, doar strictul necesar. Adică știință. Există în străfunduri atracția începutului. Esențială. Lămurirea lui ne-ar da răspunsul și ne-ar permite, în sfârșit, să ne odihnim. Dar acest univers uman artificial care este gândirea se află într-o fierbere continuă. Pentru autodezvoltare el are nevoie mai mult de întrebări, răspunsurile apărând întotdeauna ca **variante**, care satisfac momentul, ele nereușind niciodată să dezvăluie tot Adevărul. Imposibilitate din start, pentru că Adevărul este exterior, natural, indiferent, chiar dacă s-ar părea că e topit în lucruri. Și noi, cunoscând lucrurile(avem tupeul să credem în această afirmație), îl putem cunoaște, implicit, și pe El. Creiere sub presiune și multă „apă de funingine”. Rezultatul? Alergăm după coadă. (În *Biblie*, *Evrei*, 12.1, se află un îndemn ciudat: „...și să alergăm cu stăruință în alergarea care ne stă înainte”). Optimiști incurabili, credem că ea nu e coadă ci un drum care are un capăt, unde vom... Unde vom, ce? Deviația care este gândirea se manifestă cel mai bine în literatură. Ciudat e că ea e cea mai puțin perisabilă. Afirmatiile științelor cad mai repede decât ne-am aștepta. Lasă urme-n tehnică și tehnologii, care și ele au o viteză foarte mare de degradare. Altele le-nlocuiesc. Și tot așa...

Epicur denumeste clinamen cea de a doua mișcare a atomilor, infinitezimală, care permite acestora să se-ntâlnească și să se asocieze în corpuri, forme, pe lângă mișcarea lor fundamentală de cădere la infinit. Deci, universul n-ar fi putut apare dacă n-ar fi existat această deviere. Deci, universul este o creație „*Artificială*” datorată acestei mișcări laterale neglijabile și *nenaturală*. Parcă ar fi o comandă venită de altundeva! Universul uman este creat datorită devierii care este cuvântul. Singura viețuitoare „făcută” – omul. Cine creează miturile, minciunile (oare?) atât de necesare autodezvoltării intelectului? Cine le păstrează? Cine le transmite mai departe? Și cine le combină, recombina, interpretează? Specia umană, dar mai ales „rătăciții” lui Enoh. Nenaturalul din noi ne menține, ne delimitează de restul existenței. În fiecare din noi trăiește conștient întreaga omenire de pe tot traseul timpului(mai ales că timpul nu există fără noi). Dar, toate trec, chiar și cuvintele. Însă ele trec cel mai greu. Universul uman „fabricat” devine din ce în ce mai mare și datorită literaturii (sub orice formă s-ar prezenta ea). Sau datorită literaturii. Ca o celulă cancerigenă, gândirea se dezvoltă în materia indiferentă, normală. Scriitorul adevărat ar trebui să se afle în prima linie, pentru că e singurul care știe să se folosească de acea *deviere laterală a cuvintelor*(*care sar din dicționarele explicative*) și creează o *altfel* de materie, adică literatură.

Ștefan BĂNULESCU, CARTEA DE LA METOPOLIS

de Titi DAMIAN

(urmare din pagina 1) ➡

Eram în pantaloni albi, cu dungă proaspătă și cămașă galbenă, îmi țineam mâinile la spate și-mi învârteam înapoia umerilor bățul elegant cu incrustații de sifed și măciulia argintată.”(p. 8). Îl întreabă pe necunoscut, oarecum șocant, aluziv și agresiv, de parcă ar fi presimțit intențiile noului venit: „Ai venit aici să faci avere?” De-abia acum se prezintă, mai degrabă pentru cititor. „Mie mi se spune, aici în Metopolis, Milionarul. Mă îmbrac curat, port dungă la pantaloni, am globuri colorate pe stâlpii gardului, locuiesc într-o casă de marmură la 6 km de Metopolis, pe care am făcut-o din bucățile strânse de pe dealurile pe care le vezi acolo. Mi se spune Milionarul și e singura poreclă de aici din Metopolis, care nu e scârboasă. Metopolisienii au un gust străvechi pentru răutatea poreclelor, oamenii trăiesc și se mișcă înfierați fiecare cu câte o poreclă.”(p. 9) În felul acesta Milionarul îl previne pe cititor asupra acestei modalități inedite în a-și introduce personajele, fapt ce face parte desigur, dintr-un scenariu epic. Bineînțeles că cei doi fac cunoștință. Află că străinul se numește Glad, un ins abia ieșit din închisoare. Surpriză: „Te numesc general pentru că ai venit din Marmația să faci avere aici!” Discută îndelung, iar Milionarul este chemat la masa de prânz de către femeia-paracliser, „o femeie monumentală, cu fălci mari și fața aspră ca de bărbat, cu ochi mici, puțin șaii, legată la cap cu un fund de sac.” Conform obiceiului stilistic, caricatura este deja la ea acasă, după cum se va observa își în alte portrete fizice. Glad și-a scos roata din șanț și a început s-o dea de-a dura spre porți. Bineînțeles că Generalul Marosin era și el invitat.

În capitolul al II-lea, intitulat *Milionarul, Generalul Glad și Iapa-Roșie* cititorul află că, odată ce-și instalează roata, Generalul Glad vrea să facă din ea o fabrică de lumânări din seu, care aici, „pus pe sârme, pe frânghii, ca rufe, nu costă mai nimic”. Glad avusese inspirație când a venit cu roata, fiind ajutat și de „sora mea”; Iapa-Roșie, numită așa după părul ei roșu. Fabrica de lumânări din seu este deja instalată, cazanele noi cu seu solidificat-rafinat așteptau gata pregătite. Iapa-Roșie aduce de la Generalul Marosin hainele de general pentru Glad, aflat într-o altă ipostază: „Iapa-Roșie a rupt grăbită panglica pachetului și a ieșit la iveală un costum de general destul de uzat, de culoare kaki. O tunică croită pe talie, cu patru buzunare închise prin clape, purtând pe umeri umbre de kaki închise unde fuseseră cândva epoleții aurii de general. O pereche de pantaloni lungi și drepti cărora li se scosese ră cu grijă benzile late ale vipuștilor roșii; apoi o pereche de pantofi ascuțiți, cu elastic, ciorapi, o cămașă din mătase cenușie, rărită, cu nasturi de un roșu imperial, o cravată neagră lucioasă, cu nodul pătrat.”(p. 23). Seara, Glad a ieșit pentru întâia oară pe străzile Metopolis-ului și a cheltuit câțiva lei la Bodega Armeanului și pentru o plimbare cu barca până la Cetatea de Lână. După cum se va observa, Autorul ia prin surprindere pe cititor introducând inopinat personaje și locuri noi, (aici Bodega Armeanului) fără nici un avertisment, urmând totuși, ca în capitolele următoare să facă loc dezvoltării.

Capitolul 3, *La Bodega Armeanului* debutează cu un subcapitol având un titlu derutant: „Falsa protoistorie și istoria reală.” Este, de fapt, o necesară istorie a acestui nume dar și bun prilej pentru introducerea altor personaje, cum ar fi Fibula Serafis, Guldena sau Iapa-Roșie: „Ar fi existat un armean în Metopolis, proprietarul unui bac și a două pontoane în cotul fluviului. Locuia în orașul Mavrocordat, făcând negoț îndepărtat spre Trapezunt, Anatolia, Siria, Alexandria egipteană. Ar fi avut și o biată tipografie unde se tipăreau cu litere de lemn cărți slavo-latine, dar și laice. Se mai zice că armeanul nu ținea femeii în casă, nici animale de sex feminin. Bodega de la Metopolis va fi însă stăpânită de femeii, ultima fiind Fibula Serafis, care a avut cândva în Metopolis o aurărie, o turnătorie de podoabe. Fata nelegitimă a străineii Fibula și a Generalului Marosin a dat primul faliment al bodegii. Nici ea nu ar fi avut aplecare spre bărbați. Primise porecla Iceberga. Mai târziu, Bodega avea să fie proprietara unei femei numite

enigmatic „sora mea”, Iapa-Roșie, schimbându-i-se numele bodegii în „La Iapa-Roșie.”

Capitolul al IV-lea se numește scurt *Drezina Milionarului* și începe cu o informație paradox; „Dar nu despre lucrurile care s-au întâmplat în viitor vreau să vă spun. În ziua și ora când Glad se bărbiera aproape gol în șopron, așteptând ca Iapa-Roșie să-i aducă hainele de general, eu îmi reparam drezina”. Cititorul află că Milionarul este proprietarul unei drezine și a unei linii de cale ferată de 6 km care leagă dealul surpat, sub care se află cariera de piatră părăsită și stația pilot de curățat lemne de salcie și de plop: „Casa mea se află pe platoul celor trei dealuri care domină Metopolisul: Dealul Cald, Dealul cu Vânt și Dealul cu Vrabii, acolo unde a fost baraca grupului de exploatare a Societății Regale. S-a menținut, între toate abandonurile, WW Bazacopol, originar din Mavrocordat. „Era un om înalt, masiv, cu un cap mare, leonin, avea fața ciuruită de vărsat.”(p. 32) Generalul Marosin îl vede astfel: „Zămbind, fața lui ciupită de vărsat se dilata enorm, iar buzele groase, roșii, umede, pline de viață, dezveleau niște dinți lungi și puternici. Zămbetul lui ciudat, care se retrăgea repede, cu sobrietate, reducând fața la proporțiile normale și la înfățișarea ei ciuruită, avea darul că anunța nu numai începutul plin de optimism al unei societăți, dar și sfârșitul ei fericit”(p. 32). Drezina îi rămăsese Milionarului de la societatea grecilor lui Sumbassacu, iar linia îngustă de la Societatea Regală. Călătoria cu drezina este o plăcere și nu prea din cauza deselor defecțiuni ale macazurilor. De data aceasta, trebuia să-l aducă pe Topometrist, un misit al Societății Arheologice Interbalcanice pentru noi prospecțiuni. În fața manetei era instalat un fel de fotoliu fix din tablă cu spătar mobil. Punctualitatea era punctul forte al Milionarului, care, deși burlac, trebuia să aibă o ținută impecabilă.

Capitolul al V-lea se intitulează *Harta Metopolis-ului la scara unu pe unu* și debutează cu o reflecție-titlu de subcapitol: „Dacă destinul acestui oraș mi-ar fi dat în mâini...” Cititorul are în față o panoramă a Metopolis-ului urmărită din viteza domoală a drezinei: „Era o zi de vară limpede. Încă de la stație de plecare gustam în voie, din fotoliul drezinei mele în mișcare, întreaga priveliște a Metopolis-ului întins pe dealurile mai scunde decât ale mele, cu casele răspândite în amfiteatru undeva, jos. L-am privit și de data aceasta cu o curiozitate nouă, dar cu frica stăpânită de a nu fi înghițit de amestecătura aceea de case și ulițe nefericite. Panglicile străzilor strâmte și întortocheate se răsuceau după case, parcă în cine știe ce spirală celestă își chinuiau spinările, dar nu se răsuceau așa decât pentru a se înfunda toate, absurd, în fluviu. Strălucirile bezmetice ale ferestrelor orașului, lovite de lumina orbitoare a soarelui, țâșneau un fel de semnal de alarmă repetate și zadarnice peste fluviul calm și stăpân pe albia sa, spre câmpia întinsă a Dicomesei. Metopolis-ul a trăit mult timp mestecând din dealurile sale. Marmura roșie și piatra de cea mai bună calitate au fost scoase de peste tot pe unde existau, dealurile au fost găurite și s-au surpat pe rând, pe măsură ce căutătorii de marmură roșie și de piatră nobilă pentru construcții nu mai găseau nimic pe dealurile îndepărtate.”(p. 37). Metopolis-ul trăiește acum din mila fluviului și din mila Câmpiei Dicomesei. Planurile Generalului Marosin: „Dacă aș fi făcut din Metopolis o capitală, aveam la îndemână Fluviul și Marea. În spatele mării mi se deschidea Orientul, iar dincolo de fluviu, prin Câmpia fertilă a Dicomesei aș fi tras drumurile spre Occident. Un Corn de Aur aș fi făcut din strâmtoarea fluviului dintre Metopolis și Cetatea de Lână.”(p. 39). De data aceasta, se întreabă Milionarul ce ar face pentru Metopolis: „Stând în fotoliul meu pe drezina care lunecă în coborâre înceată spre șine, capăt o predispoziție specială pentru idei generale, având sub priviri cele mai mărunte mișcări de prin curțile și ulițele dicomesienilor, privesc spre istmul bărcilor din portul Metopolis-ului, unde barcagii dorm, printre ei aflându-se și câțiva criminali și hoți recidiviști. În cursul săptămânii lumea miloagă se răspândește spre Insula Cailor pentru un trai mai bun printre sălbăticiuni și roiori de fânțari și de tăuni,

sau spre Cetatea de Lână în așteptarea curgerii turmelor de oi prin vaduri și a negustorilor de postavuri, de carne și de piei, sau spre orașul Mavrocordat, unde hamalăcul cu ora la bacurile cu grâne, zarzavaturi și brânzeturi cere mușchi și obrăznicie de fiară”(p. 41) Desigur autorul pentru această imagine recurge, pentru ambiguitate, la o răsturnare de timp și spațiu: „Astea se întâmplau și acum o sută de ani, aici sau altundeva”.

În timp ce coboară cu drezina, observă că pământul de sub deal se mișcă, se desprinde cu lanul de floarea-soarelui cu tot, presupunând că dedesubt se află marele filon cu marmură roșie. Singura realitate palpabilă în legătură cu viitorul orașului era retezarea și scufundarea pentru a-i lua bogăția de sub el. De departe, dinspre Dicomesia se poate privi peste Metopolis acel praf roșu. Orașul își trăiește mizeria stând pe o comoară neștiută. Odată comoara scoasă de metopolisienii de sub ei înșiși, groapa comorii ar fi devenit groapa lor comună irevocabilă. Seceta era elementul care a provocat alunecarea nimicind și ultimele rezerve de umiditate care a provocat alunecare. Plouă torențial, dar Topometristul face măsurători pentru instalarea unei conducte de apă. Imagini terifiante: „Glad tremura gol și vânat de frig sub ploaia rece. Iapa Roșie l-a scos din iesle și în noaptea următoare l-a împins de la spate să înceapă plonjările la lumina felinarelor, deși ploua la fel de rece și de repede, iar fluviul se vânzolea și mai bezmetic în maluri. S-a dezbrăcat toată și s-a aruncat și ea în fluviu, lăsându-și trupul mare să plutească în apă, înota, îl veghea și îi tăia lui Glad orice puțință de evadare spre mal. N-am văzut o femeie mai cruntă. Abia ieșea Glad la suprafață vânat și pierit de frig, că Iapa-Roșie înota aruncându-se spre el cu un fel de nechez înspăimântător, uriaș, cu mâinile și cu umerii lovindu-l pe Glad cu întreg corpul ei enorm, îl răsturna înapoi în apă și-l făcea să se scufunde din nou.” Justificarea: „Și nu am văzut o femeie mai frumoasă și mai urâtă, care să-și iubească și să-și urască în același timp amantul, dorindu-i cu dragostea și cu ura izbânda.” Era prețul hainelor de general făcute cadou de Iapa-Roșie.(p. 48)

Capitolul al VI-lea, *Din nou Bodega Armeanului*. Milionarul își garează drezina la Piciorul Neamțului, având grijă să-i blocheze bine frânele. Se întâlnește cu Topometristul și cu W.W. Bazacopol, „supraviețuitorul atâtor dezastre întâmplate pe dealurile metopolisiene”. Se chema a fi reprezentantul în Metopolis al Societății Balcanice de Arheologie, cu triplu sediu la Salonic, Istanbul și Ljublyana. Alt personaj este Vasile Bazacopol, având firma Societatea Domeniilor Pescăriilor Dicomesiene în casa unei văduve din comuna Apud Glava. Portret: „Figura lui cam speria copiii, mai ales vocea lui sonoră și spartă. Avea o față de Danton, ciuruită de vărsat până în albul ochilor, cu cratere adânci până la zgârieturile urechilor și la rădăcina părului. Buzele mari, întredeschise și umede, care în timpul vorbirii dezveleau niște dinți lungi și ascuțiți și în mișcarea fălcilor puternice, retezau ca o ghilotină fiecare vorbă în două, jumătate zvârlind-o spre cel cu care vorbea, iar cealaltă rămânându-i pe limba roșie și spre gingiile însângerate.”(p. 52) Este un bun prilej de a introduce în narațiune și a altor personaje precum Emil Havaet Lascarianno (nume real Emil Ionescu). Scriitorul ne lămurește că porecla Havaet provine de la un vestit peșcher pe care-l cereau turcii, pe scurt „venit din slujbă”. Nefiind plătiți, slujbașii trăiau din de apucau. Tot din Dicomesia se ridicase și Filip Lăscăreanu, supranumit Teologul-Umilitul, savant bizantinolog, profesor la mari universități occidentale. În Mavrocordat trăia și un anume Leonida Reichenbasch, evreu, „om vesel, delicat și fricos de brutalitate, bun negustor, cam muieratic și predispus la aventuri amoroase. Avea o mare pasiune: teatrul. Scriitorul consideră acum că trebuie să lămurească pentru cititor și numele localității care vine de la „metope” (element al stilului arhitectural doric, presupunând și folosirea pietrei), iar Mavrocordat de la o urmașă a exaporitului, unde ar fi fugit să trăiască o dragoste romantică cu un bogat negustor.

(continuare în pagina 6) ➡

(urmare din pagina 5) ➡

Pe malul râului i-a făcut și o statuie a lui Constantin Mavrocordat care a domnit de 6 ori în Muntenia și de 4 ori în Moldova. Reihenbasch a transformat pavilionul în sinagogă, să o poată vinde. După Război clădirea arăta ca nouă, având o firmă imensă, „Concordia”, WW Bazacopol - Emil Havaet Lascareanno, „Societate de Navigație Fluvială Civilă.”

În timp ce aceștia puneau la cale problemele de explorări la noua societate, apare și Generalul Glad: „Înalt, osos, palid, cu părul lui blond, lins și pieptăn cu cărare, ținându-și degetul mare de la mâna dreaptă spânzurat a uitare într-o butonieră de la pieptul tunicii, învăluind cu privirea pierdută a ochilor săi albaștri întreaga încăpere a bodegii, a schițat un salut obosit, care părea însă magistral către toată adunarea aflată acolo.”(p. 61) Au făcut cunoștință, apoi invitați în drezină, ajungând la locul unde locuise cândva Fibula, Guldene și Iapa-Roșie, au coborât, iar Milionarul și-a continuat drumul spre platou cu drezina lui.

De-abia în capitolul al VII-lea, ***Iapa-Roșie și întâia zăpadă***, realizează o întoarcere în timp, în tinerețea Iepe-Roșii. Adolescență, locuia în Metopolis, în grija Fibulei și a Guldenei, servitoarea lor la topitorii, dar descultă, potrivit rânduielilor, ca toate fetele de vârsta ei, vara sau iarna. Scriitorul își introduce cititorul în plină mitologie. Dragostea fetelor începea când venea vârsta încălțării. Care dintre el își începea dragostea mai devreme, sfârșea viața cu picioarele goale, un obicei dicomesian. Kiva cea Mare o crescuse pe Iapa-Roșie în această credință. Când va avea semne pe șolduri și pe piept, de Bobotează va trece peste gheața fluviului în Dicomesia și se va așeza în rândul fetelor încălțate cu ghete roșii, așteptându-i pe tinerii dicomesieni buni de însurat să le răpească în fuga cailor. O fată răpită avea siguranța că va avea o casă și o familie.

Insula Cailor se întinde în mijlocul fluviului cam din dreptul Cetății de Lână și al Metopolisului și până în fața orașului Mavrocordat și este a dicomesienilor. Acolo își leapădă ei caii, ca să nu-i mai aibă în grijă, dar și ca să-i sălbăticească pentru a-i avea mereu iuți și cu dracul în ei. În Dicomesia nu numai familiile au cai, dar și fiecare copil își alege un cal ori un mânz de îndată ce poate înota singur spre insulă, unde învață să călărească și să se bată cu cei de-o vârstă. Când ajung la vârsta însurătorii, pun ochii pe un cal dintre cei mai neîmblânziți pentru alergările de Bobotează. La alergări ei răpesc fetele, venite să-i privească de prin toate așezările întinse de-a dreapta și de-a stânga fluviului. Fetele străine devin dicomesience și așa neamul dicomesienilor se înmulțește, se naște din dragoste, care începe în fiecare an pe zăpadă. Iapa-Roșie munea la armurăie slugărind cu promisiunea că va primi ghete: „Fata trebuia să-și câștige ghetetele frecând cu cenușă și nisip până când îi săreau ochii din cap de durere monezile vechi din fier, aramă, bronz, argint, câteodată și din aur, ciuruite de vreme, sau alte obiecte de metal: coifuri antice de luptători, săbii, centuri, ace de păr (fibule) pandantive etc”(p. 88) La aurărie prinsese de mică Iapa-Roșie gustul pentru podoabe femeiești. Îi plăcea trecerea prin foc a coifurilor și a săbiilor, a banilor vărsați cu găleată de Fibula și Guldene în micile topitorii. La dorea, dar nu le atinge de frică.

Iapa-Roșie și-a primit pe de-a-ntregul porecla când și-a primit ghetetele și când a trecut dincolo fluviul pe gheață, acolo unde dicomesienii stăpânesc câmpia și atrag cu grâul, prin caii și prin obiceiurile lor de început de lume femeile tinere și pe cei care vor să se îmbogățească. Ciudat este că în Dicomesia se nasc mai mulți băieți și de aceasta dicomesienii au nevoie de fete venite din alte părți. Deviza lor era: „O femeie e de aur, nu s-o crești de mică, ci atunci când o iei de-a gata crescută, adică tocmai când e bună de slugă și de iubit”(p.72) Dicomesienii au patimă nebună pentru cai, prilej pentru scriitor de a insera o pagină întreagă cu proverbe și maxime despre cai : „Decât să-ți moară calul, mai bine să-ți ardă grajdul” sau „Nu-ți bate calul înaintea de a-ți bate copiii și nevasta”; „Cu un cal bun îmblânzești o femeie rea” etc. Dicomesienii au lăsat prea mult în seama insulei soarta cailor, care s-au unit cu Constantin Pierdutul I-ul și i-au atacat pe dicopmesieni. „Caii nu sunt înalți, mai degrabă scunzi și îndesați, păroși și cu barbă lungă, așa arată din toamnă și până ies din iarnă. Sunt iuți și năvăși și dacă apucă s-și îndrăgească stăpânul, îl scot din încurcătură și sărăcie cu dinții. Trag la plug ca bivoli și înșeuai aleagă ca niște iepuri, înoată

ca peștii. Le place sălbăticia în insulă. Ca și dicomesienii, nu prea suferă femeile, dacă îi mână o femeie, răstoarnă căruța. În insulă, sălbăticiți, aleargă în grupuri de câte 20-30 în frunte cu câte o căpetenie, o gloabă bătrână pricepută la toate. Când le moare căpetenia, o păzesc triști. Cât trăiește, căpetenia îi duce în insulă la iarba cea mai bună, la băut apă din fluviu, la umbra sălcilor fără țânțari. O herghelie nu prea se împacă cu alta. Dacă un străin vrea să fure un cal, sau numai să-l încalece, mai bine să nu încerce. Dacă încearcă, îl răstoarnă printr-un joc nebunesc, ridicându-se în picioare și zvârlind din copite. „Pentru dicomesieni, un băiat și un cal care nu vede des insula, e un băiat și un cal bolnav.”, mai notează autorul.(p. 77)

Iarna este anotimpul plăcerilor și pentru cai și pentru tinerii dicomesieni. Asistăm la sărbătoarea barbară a alergărilor de cai, de Bobotează. La răndu-i, a fost asociată obiceiului aruncării crucii peste sloiuri într-o spărtură de apă făcută pe la mijlocul fluviului. Oameni goi care se aruncă în fluviu sunt niște hoți veniți pentru iertare, în căutare de pâine, dar în apă încăierându-se ca niște bezmetici. Toți cei care se aruncă în apă au dreptul la pomană mergând din casă în casă. Cel care a câștigat împarte pomană la ceilalți, iar la Bobotează poate să mâne caii la Biserica pe Roate a dicomesienilor, trasă de cai spre lunca fluviului unde au loc alergările tinerilor buni de însurat și unde vin fetele încălțate cu ghete de mărițiș pentru a fi răpite. Despre Biserica pe Roate povestește Fibula: „Avea pereții lungi, din scândură negeluită, roți înalte cu butuci groși și două oiști: una la pronaos, alta la altar. Caii puteau fi înhămați fie într-o parte, fie în alta, amintind vremi de început de istorie când dicomesienii câmpiei erau surprinși de năvăliri turcești și tătarești. În grabă fugeau spre munți călări pe caii lor mici și păroși, și coame până la genunchi, având în fruntea convoaielor Biserica pe Roate unde-și urcau și-și ascundeau fecioarele și lăzile cu sămânță de grâu.” (p. 79) Tălmăcită i-a fost povestea Fibulei de către Filip Lăscăreanu Teologul-Umilitul, bizantinolog plecat demult din localitate, care afirma despre Biserica pe Roate: „Este o avere. Au vrut niște greci să o cumpere cu calupuri de aur.”(p.79) Și Fibula trecuse în tinerețe fluviul în Dicomesia în ghete de mărițiș. Și-a făcut aurărie și a devenit dicomesiancă, negustoreasă de podoabe femeiești. Aurăria a făcut-o cu Guldene din Mavrocordat, care „era o femeie grasă, cu fața rotundă și roză, care asudă mereu, din care pricină obrajii, bărbia, fruntea pleoapele și urechile îi străluceau într-una.”(p. 90)

Iapa-Roșie este gătită în haine de purpură cu cordon și colier din monezi imperiale. În ajun de Bobotează, Fibula i-a dat fetei o pereche de ghete roșii, a îmbrăcat-o într-o rochie lungă de culoarea purperei, cu cordon de monede grecești, romane, bizantine, aduse la aurărie de Kiva cea Mare: „Odată fata gătită își păstrase totuși frumusețea ei. Hainele împopoțonate și podoabele fibulene n-o înstrăinasera de ea însăși; ovalul limpede și alungit al feței cu ochi negri și nasul ușor acvilin, statura înaltă și subțire, picioarele și mâinile arămii cu oase drepte și lungi nu puteau fi mutilate nici de o rochie regească, nici de o pânză de sac, părul roșu îi cădea abundant și răzvrătit cu fâșiile lui de flăcări peste rochia de purpură înflorită la gât cu borbote de dantelă albă și cu ciucurele de lână roșie”(p. 84)

Dimineța, fata s-a îndreptat spre ferma Generalului Marosin, socotindu-l prieten. Când a ajuns la fermă, vântul se întetise. Nu putea zări nici zidul la fermă. Un om mătăhălos a apărut lângă gard, dar s-a retras brusc, iar în locul omului a apărut un vârtej sălbatic de zăpadă. Este confundată cu pațachina de Fibula. Fata a trecut fluviul printre ghețuri și a sosit în lunca goală a alergărilor de cai. Nici urmă de copite, de sănii. Însemna că soarta ei de măritat se amâna cu un an. A rătăcit pe malul fluviului. În față i-a apărut o sanie din care a sărit Generalul Marosin, care a dus-o în orașul Mavrocordat, unde Generalul s-a purtat cu ea ca un locotenent. Își mai amintește că a doborât-o zicându-i: „Iapa mea Roșie, nu mai plânge, trece repede!” A doua zi a ieșit în stradă grăbită femeia Iapa-Roșie. Generalul a lipsit din oraș aproape un an, odată cu femeia care a ajuns pe malul fluviului unde o privea Aram Telguran din fața cafenelei. Iapa-Roșie și-a strâns cordonul și colierul, și-a îmbrăcat haina din piele de bivoli, urcând spre armean, care se mira: „Doamne, ce împărăteasă se îndreaptă spre mine!” Intră în cafenea, unde armeanul o îmbie cu bunătați, cu cafea. Cu Aram Telguran Iapa-Roșie a cunoscut dragostea cum trebuia.

Acesta îngenunchea la picioarele fetei și tânguia versete din Cântarea Cântărilor. N-a întrebat-o cine e și de unde vine. Acolo ea a învățat repede literele și să și socotească. Peste un an a plecat la fel de simplu cum venise. S-a urcat în portul orașului Mavrocordat pe vaporul Sf. Sofia, luând drumul spre Metopolis, iar Aram plângea în urma ei. Ajunsă la Metopolis, Iapa-Roșie cade în mâinile barcagiilor, fuge spre Marmăția și dispăre pentru opt ani.

Capitolul al optulea, ***Nefericirea regilor***, își pune în prim-plan biografia unui personaj intrat de mic în legendă, devenit mitologic, Constantin Pierdutul I-ul, care a fost găsit într-o casă din Insula Cailor, „fără să i se știe părinții și fără ca el să poată spune de unde vine, cine e și ce caută pe lume. Avea patru ani când a apărut între caii sălbăticiți și a rămas acolo până la 17. Era în înțelegere cu caii și ținea sub control malurile insulei. Cine apărea neanunțat era mușcat cu dinții de iapă sau de armăsar. Constantin Pierdutul I-ul prindea caii sălbăticiți ajunși la vârsta de muncă, pregătea caii cei mai îndrăgiți pentru alergările de Bobotează. Avea limbajul lui matematic. Strigă caii după cifre, măsoară și stabilește suprafața insulei, lățimea fluviului, cantitatea de metri cubi de lemn de pe insulă, prevede o scufundare a unei părți din insulă. Dicomesienii ajung la concluzia: „Ești nebun”, crezând că el a provocat seceta. Se gândesc să scape de el, însă Pierdutul analizează climatul, atacă țânțarii, asanează mlaștinile. Își construiește Palatul de Papură, înde îl ținea ascuns pe brigandul Andrei Mortu', căruia nu-i plăceau lucrările lui Constantin Pierdutul I-ul. Vrea să sece insula de mlaștini și încheie pacea cu Mortu'. Dicomesienii îl văd pentru întâia oară. Arată jalnic: „Ca să-și ducă mâna la gură, trebuie s-o împingă cu cealaltă, iar ca să se ridice din iarbă folosea un băț cu cârlig pe care-l agăța de salcia cea mai apropiată.”

Subcapitolul următor rezumă evenimentele foarte dense ce urmează să se petreacă: „Vapoarele. Revolta cailor din Insulă. Decăderea lui Constantin. Andrei Mortu' îl încoronează rege al Insulei Cailor dându-i numele de Constantin Pierdutul I-ul. Asediul dicomesienilor asupra insulei. Ultimul lor atac. Fuga lui Constantin în câmpia ascunsă a Dicomesiei. Moartea adevărată a lui Andrei. Fostul rege Constantin I-ul, pensionar al Iepe-Roșii.”

Uneori autorul recurge la amintirile Fibulei pentru a-și prezenta întâmplările pe care, în povestire, discret, le transferă în mituri: „Fusesse un an bun pentru dicomesieni și pentru câmpia lor. Grânele au fost atât de multe, încât vapoarele nu au mai așteptat să încarce grâu, orz, ovăz, secară, floarea-soarelui, porumb, la vadurile de la Metopolis, Cetatea de Lână, Mavrocordat, au ancorat la malurile pline de buruieni ale așezărilor dicomesiene. Este risipă de grâne peste tot. S-au săturat de boabe prepelițele, potârnichele, graurii, rațele sălbatece, claponii, vrăbiile, crapii, bibanii, furnicile, iepurii, șobolanii, numai caii nu, pentru că erau puși la tracțiuni și munci grele. Memoria bătrânilor nu-și mai amintește să se fi întâmplat o asemenea recoltă.(p. 111). Magaziile Generalului Marosin se întind pe vreo câțiva km. Apoi caii, după ce au terminat lucrul au fost zvârliți în insulă, că „au ei de toate”. Caii arată jigăriți. Odată ajunși în insulă, caii rad iarba, mănâncă frunze, crengi fragede, rod scoarța de copac. Se întâmplase ca și Constantin Pierdutul I-ul să fie bolnav. Stătea întins pe iarbă, simțea un fel de gol în creier, care-l durea și-i spărgea timpane, toate nechezurile cailor i se strâneau în minte. Capul și-l simțea strâns în chingi de fier, auzea vapoarele urlând chiar când ele tăceau. Somnul nu voia să-l prindă, se pipăia la piept și dădea de un vapor, își la laba piciorului în mână și zicea că prinde fluviul de gât. Dacă Andrei Mortu' îl întreabă ce are, îi răspunde: „Îmi umblă prin cap o moară goală și urlă ca vaporul. Acum mi-a căzut fluviul cu vapoare în glezne și urlă în sus spre ceafa mea, trecând prin șira spinării.” O delegație de dicomesieni i-au pus în vedere lui Constantin Pierdutul I-ul, având o coroană din crengi de salcie, să părăsească insula. La porunca lui Pierdutu, caii îi atacă pe dicomesieni, obligându-i să se retragă. A doua zi aceștia revin și incendiază insula. Caii se sperie, iar Pierdutul este prins și legat. Este supus la un interogatoriu violent, dar refuză să vorbească. Cheamă caii prin cifre pentru a-i ataca pe dicomesieni. Aceștia se retrag, apoi invadează din nou insula. Caii îi apără pe Pierdutul și pe Mortu' ferindu-i din bătaia puștilor. Insula este complet înconjurată. Andrei Mortu' părăsește Palatul de Papură și-l predă dicomesienilor pe pe Constantin Pierdutul. De fapt era un interpus pe care îl chema tot

Costică Pierdutul. Cel adevărat fuge pe un cal sălbatic în câmpiile dicomesiene. Andrei Mortu' avea 68 de ani când a fost prins, fusese mort de patru ori. Purta un picior din lemn de plop. Moare definitiv în drum spre ocnă. Constantin Pierdutul a fost de nevăzut în câmpiile dicomesiene. „Arăta foarte înalt, purta mai multe bărbi și coamă lungă, care i se lăsa pe spate. Pe umeri părea că are cuihuri de păsări. Iernile el se trage spre lume, trăiește prin gările rare ale Dicomesiei, e îmbrăcat sumar, într-o cămașă de cânepă scoasă peste pantalonii cărmizii de aba, calcă cu tălpile groase peste peroanele reci și caută căldura restaurantelor feroviare. E pașnic, dar aspru în mișcări și în priviri, le cere călătorilor câte două numere de câte zece cifre și le înmulțește rapid în memorie dând rezultatul pe loc. Apare uneori și prin orașe, dar ori de câte ori întâlnește fluviul își pune palmele la gură și cheamă vapoarele.”(p123). Iapa Roșie l-a întâlnit când a devenit proprietara Bodegii Armeanului, numindu-se „La Iapa Roșie” și când Constantin Pierdutu a devenit aproape bătrân, s-a apropiat din nou de Metopolis. Ea l-a întreținut ani de-a rândul, dându-i un fotoliu din trestie, o masă și hârtie de scris.

Odată cu capitolul 9, *Vedere spre Cetatea de Lână* scriitorul își introduce cititorul într-o altă mitologie, într-o localitate a negustorilor, Cetatea de Lână. Desigur, este descrisă din mersul drezinei, dinspre depărtare, spre aproape: „În stânga vadurilor se zărește într-un abur de colb și de zăpușeală, Cetatea de Lână, cu morile ei de puiă și cu micile lor fabrici de țesut și vopsit postavuri. La stânga se întinde stepa fără de sfârșit a Dicomesiei, cu grăie coapte și cu porumbiști verzi. Casele, câteva sute sunt risipite printre morile și atelierele de scândură. În ele trăiesc negustori care nu prea știu ce e sărăcia. Vara, tinda și odaile sunt pline cu piei, cu baloturi de lână cu butoaie de carne sărată de oaie și capră, negustorii odihnindu-se pe prispe, afară, sub cerul liber, neînveliți, dorm în pantaloni de dimie groasă și în cămăși de cânepă scortoasă, pe care nu și le schimbă cu săptămânile.”(p. 126) Generalul Glad și Iapa-Roșie au făcut lumânări cu sutele de mii în șopronul lor metopolisian din spatele casei parohiale ortodoxe, căpătaseră același miros ca și al negustorilor. Negustorii le comercializau printr-un negoț nomad în căruța cu coviltir pe tot întinsul Câmpiei Dicomesiene. Generalul Glad devenise mecanic al fabricii de lumânări, iar Iapa-Roșie ținea socotelile. Căruțele cu coviltir își așteptau rândul la încărcare cu zilele, apoi convoaiele plecau în pasul mărunț al cailor păroși spre bacuri.

Generalul Marosin îi povestește Milionarului despre celebrul croitor Polider și modul său de a croi: „Polider are o statură de uriaș, piept bombat, spate lat, brațe mari și palme cât lopețile, poartă plete de profet și o barbă mătăsoasă de culoare gălbuie. În timpul croitului rade în hohote și are un răs răsunător care se prelungește peste fluviu, prin pădurile de sălcii și plop din Insula Cailor. Singura stofă care-i convine este dimia, iar dintre haine pantalonii îi lucrează cu mare plăcere.”(p. 130) Nu ia măsura niciunui om, o ia din ochi, nu greșește niciodată, cuprinzând dintr-o privire talia, lungimea picioarelor, lățimea și ascuțișul labei. Are și o memorie fabuloasă și reține măsurile a mii de clienți din Metopolis și din Cetatea de Lână. Are baloturi uriașe de dimie din care croiește pantaloni și meși pentru femei. Pentru croit, poartă la centură o foarfecă mare și ruginită de tuns oi. Folosește baloturi uriașe, desfășurând de-a lungul fluviului un sul de dimie lung între casa lui și pădurea depărtată de plop. Aplică viitorilor pantaloni măsura dicomesiană: un pas și jumătate., apoi înseamnă locul cu un țărș. La capătul dimiei de lângă pădure are pregătită o roabă încăpătoare cu care duce materialul croit spre mașina de cusut. Coase materialul în funcție de vârstă, de boală, de forță majoră (nunți, cumetrii, înmormântări), pentru dicomesieni răi sau buni. Așa s-a întâmplat cu unul, „mai păcătos decât lupii și decât toți mavrocordații la un loc”. Altul la rând este Uru supranumit Tobol, „încă tânăr, iubitor de tată și de mamă, care a murit cu un cuțit în spate.” Multora le duce acasă pantalonii într-o căruță, din sat în sat: Cetatea de Lână, Glava, Apud Glava, Maltezi și retur. Polider le arunca tuturor pantalonii în goana cailor, meșii și cațaveicile pentru femei. Oamenii ieșeau din grăie îmbrăcați în haine noi și tot satul îi admira opera. Polider era fericit și luminat. Spre dicomesiene nu prea se uita, erau prea slabe și cocârjate de muncă, iar picioarele le aveau prea osoase și descărnate pentru ca meșii să mai cuprindă talpa și gleznele. Este proprietar de Omnibus și cară călători de

la Cetatea de Lână la Mavrocordat. Îl zărește din drezină: „Lucrează la fel ca în zilele lui fericite și barbare, stă în fața casei lui, pe malul fluviului și-i aud de aici mașina de cusut cum țacăne. Parcă sosesc până la mine și ceva frânturi de vorbe de-ale lui, risipite prin aerul de deasupra fluviului și pădurilor de sălcii și plop.”(p. 146)

În următorul subcapitol esențializează evenimentele ce vor veni. Poposind sub arcadele de trestie, Milionarul meditează asupra viitorului Metopolis-ului: „Este un oraș care-și trăiește anii de sfârșit, căci se depopulează treptat odată cu venirea roții lui Glad și invazia pălăriilor negustorilor de piei și de pe vremea când Costică Pierdutul era copil. Depopularea s-a produs pe măsură ce dealurile au fost mâncate, măcinate, distruse și părăsite, iar mijlocele de existență au devenit tot mai puține. Treptat nu au mai rămas în Metopolis decât bătrânii. Detunăturile dinamitelor de sub oraș ale Generalului Glad, care caută filoane de marmură roșie, le aude oricine în plină zi, iar „negoțul de ani” desfășurat deasupra orașului de Havaet și Bazacopol în competiție cu Iapa-Roșie, pornit de la adăpostul unor idei umanitare, nu-i sperie pe localnici precum explozibilul lui Glad.

De aici încolo, zeci de pagini ale romanului vor fi dedicate „negoțului cu ani”. Depopularea orașului s-a produs prin exodul de proporții al tinerilor spre Mavrocordat, în plină înflorire a comerțului și spre Cetatea de Lână. Din Metopolis, după ce au văzut că pleacă oamenii, „au plecat și copacii și pomii, mai întâi vișinii, cireșii, caișii, piersicii, prunii, merii și perii. N-au mai rămas în Metopolis decât gutuii și nucii.” Costică Pierdutul anticipase despre necesitatea îndiguirilor în partea de sud a Insulei Cailor. Orașul capătă o imagine dezolantă: „Din loc în loc, la depărtări mari, câte o casă rămasă în picioare, mică și veche. Bazacopol, mergând pe spinările de piatră ale dealurilor, avea credința că va descoperi urma de viață. A mai descoperit câte o bătrână care trăia o viață somnolentă. „Din ce trăiți? le-a întrebat pe bătrâne, care erau cele mai multe. La început au ezitat, apoi au răspuns: „Trăim pentru că ne-am predat. Avem câte o casă și câte o curte, le-am vândut negustorilor din Cetatea de Lână, ei ne plătesc pe lună câte ceva, în anii pe care-i mai avem de trăit”. „Le-ați vândut cu acte? Cu acte. Ce să facem cu toți banii deodată? Noi suntem bătrâne, nu ne îngrijește nimeni, urmași nu avem, sau dacă avem, au plecat în cele patru vânturi. Așa ne dă negustorul ceva pe lună, mai trece pe la noi, ne mai repară un acoperiș, o ușă, o fereastră, un pat, ne mai întreabă de sănătate, ne aduce și doctorul. Negustorul plătește. Este stăpân numai după moartea noastră. Așa că avem un minimum de asigurare la bătrânețe”. Cu ceva investiții, negustorul își poate dubla profitul și se trezește cu stăpân pe o parte bună a localității, observă Milionarul.

Urmează un prânz la Pavilion, unde se discută despre călătorii și explorări și despre Dealul lui Feisal, unde pe vremuri trăiau turcoaice și tătăroaice bătrâne. La ele s-a întors un turc, Feisal, care în tinerețe le chinuia rău. O singură bătrână de alt neam trăia aproape de haremul lui Feisal, Gora Serafis, numită Fibula, într-o casă la Liziera Gutuilor. Învățase, ca fată, gimnaziul la București, patronat de poeta Carmen Sylva, principesă de Wield, soția lui Carol Hohenzolern Taciturnul. La bătrânețe a trecut cu barca în Cetatea de Lână. Dicomesienii au crezut că pleacă spre Dicomesia. S-a oprit în Cetatea de Lână, la un negustor, zicându-i: „Cumpără-mi anii!” A negociat la sânge anii de trăit cu el până au ajuns la șapte ani și opt luni. „Și dacă mai trăiești 20 de ani, văd că te ții dreaptă!?” „Porcule!” a fost replica ei. Până la urmă au ajuns la 7 ani și jumătate, cu condiția să-i dea ei pielea de jder din mână. Au încheiat actul la notariat. După calculele sale, negustorul rămânea cu un câștig de vreo 30.000 de lei. Femeia și-a dat seama că a pierdut, dar avea acum un scop: să nu se lase înfrântă de negustor și să trăiască peste cei șapte ani negociați. Pierduse lupta pentru un timp, dar „marele câștig era că prin târgul făcut, nu-și apropiase moartea, ci-și amânase viața. Pusese mâna pe un capital mai sigur și mai în circulație decât aurul.”(p. 177). La câteva săptămâni, negustorul a venit cu o trupă de mecanici, meșteri, tâmplari, dulgheri, fierari, zidari, pietrari, mozaicari și tinichigii să facă reparații la cele două case și la moara Gorei. Respecta înțelegerea ca reparațiile să fie făcute de cumpărător. Cumpărătorul nu putea intra în posesia averii decât după decesul acesteia. În cei șapte ani negociați, negustorul a trebuit să stea tot pe drumuri. Bătrâna îl purtase într-un drăcesc du-te-vino, dintr-o parte în alta a fluviului. Când s-au încheiat cei șapte ani și jumătate, Gora nu-și

încasase decât o mică parte din ratele lunare, dar ea refuzase să le ia. Acum i-a venit rândul și începe șantajul: „Te-am chemat să-mi mai cumperi încă șapte ani și jumătate, căci cei vechi s-au terminat!” Negustorul rămâne năucit și scandalizat, dar femeia îi arată contractul. Până la urmă ajung la înțelegerea ca sumele restante să fie socotite împrumuturi. Odată clădirile reparate, fuseseră închiriate pentru birourile Societății Regale de Construcții în Regie. Pentru că nu se prea vedeau pe acolo funcționari, fuseseră reînchiriate unor localnici..

Gora intrase în legendă. Negustorul a hotărât s-o vândă pe bătrână altui negustor. Cumpărând anii Gorei, anii lui se îpuținaseră. A găsit până la urmă un cumpărător, cu consimțământul Gorei, medicul militar Belizarie Belizarie, devenit civil în Metopolis. Când a murit Gora Serafis, s-a întâmplat ca Belizarie să fie în odaia ei. A fost găsit plângând în urlete. De atunci Belizarie nu a mai plecat din casele Gorei, și-a mutat acolo cabinetul și locuința. Fibula Serafis a răscumpărat averea mamei sale și a făcut acolo aurărie, l-a păstrat pe bătrânul Belizarie în case, bătrân și neputincios.

Generalul nu a apucat să termine povestea despre Gora Serafis, căci au apărut Bazacopol și Havaet. Negoțul cu ani a luat proporții în Metopolis. Amândoi constată că acest tip de negoț este foarte profitabil. Gândesc că negoțul trebuie să capete forme legale, așa că s-au gândit să-l treacă în seama municipalității. Au venit cu un plan și o hartă bine puse la punct, făcând socoteala că zona din jurul Bodegii Armeanului patronate de Iapa-Roșie au fost cumpărate 24 de bătrâne. După multe calcule reieșea un venit de 1.100.000 fără nicio investiție. Preocuparea lor rămâne acum bararea negoțului întâmplător cu anii. Tot ceea ce spunea Havaet era aprobat de Bazacopol, și invers. Erau convinși că Generalul Marosin li se va alătura.

Capitolul 10, *Păcatele lumii* continuă cu introducerea în poveste a altui personaj ciudat, femeia-paracliser, o femeie cu obiceiuri deochiate. Lua calea dragostei fugind cu câte un bărbat sau altul în Insula Cailor, la Cetatea de Lână sau pe dealurile Metopolisului. Se întorcea singură, fără bărbatul cu care plecase, apoi dădea naștere câte unui copil: „Înaltă și cu trupul puternic, mai puternic decât un hamal care cară saci sau decât un pietrar care sparge bucăți de stâncă cu barosul, nu putea fi oprită să fugă arunci când simțea nevoia dragostei, fugea chiar când trupul îi cerea așa ceva.”(p. 197). Pentru fiecare an când a fugit, Metopolisul are câte o poveste. De-a lungul timpului a născut mai mult de zece copii pe care i-a dat de suflot dicomesienilor de peste fluviu, să-i facă slugi sau au fost ținuiți un timp pe lângă parohie până se înălțau și erau în stare să poarte căldărușa și patrafrul preotului ori să-l însoțească la pomeni. Preotul putea fi văzut prin Metopolis cu o sumedenie de copii după el. Erau numiți de către localnici Păcatele Lumii, iar preotul s-a ales cu porecla Viață Amărată. Era un mic spectacol pe care metopolisienii îl gustau din plin. Deși copiii femeii-paracliser nu mai sunt aceia care formaseră inițial grosul convoiului de păcatele lumii, convoiul a rămas mereu același, iar preotul nu a mai putut scăpa de acest blestem, dându-le copiilor nume biblice, precum Moise, Salomeea, David, Solomon, Ionatan, Magdala, Pillat etc. Belizarie Belizarie, cel care nu putea suferi femeile, intrase și el în plasa femeii-paracliser. Care dintre copii era al lui, nu se știa, dar femeia l-a jelit cumplit la moartea sa.

Anul acesta, femeia-paracliser nu a mai luat drumul pierzaniei. În august a intrat brusc în clopotniță, luându-și provizii, s-a baricadat, nu a mai bătut clopotele. A refuzat să coboare și stătea acolo fără mișcare. Lumea s-a strâns în curtea bisericii, parohul Viață Amărată își frângea mâinile. Urma sărbătoarea de Sfânta Maria Mică și localitatea trebuia să intre în Serbările de Toamnă, ceea ce nu se putea face fără clopote trase. Erau ceremonii pe malul fluviului, cu petreceri la Bodega Armeanului, cu muzică, artiști de circ și mulțimi de gură-cască. Nimeni nu s-a priceput s-o coboare pe femeie din clopotniță. Metopolisienii au trecut la un sentiment de ciudă, de rușine, de silă, iar Viață Amărată nu putea face nimic s-o coboare. Serbările sunt imaginate grandioase: „Vinurile dulci dobrogene vor curge din butiile aduse de pe dealurile Metopolis-ului, ca și țuica de Argeș și mustul înăsprit de Afuz Ali. Rotocoale de cașcaval și calupurile de brânză telemea de la Brăila vor umple prăvăliile improvizate.

(continuare în pagina 8)

(urmare din pagina 7) ➡

Mierea din stupii Moldovei și Bucovinei va veni pe Nistru, pe Prut, pe Siret. Ciuberele de Transilvania se vor umple cu pastramă de oaie. Dinspre Insula Măcelarilor s-au auzit sute de berbeci și oi bătrâne înjunghiate. Căruțe vor vărsa milioane de mere și de pere. Turcia va trimite cei mai mari catalupi ai anului, bulgarii - parfumul de trandafiri, Corintul va trimite stafide dulci, Ciprul - portocale și mirodenii, stofe de Teheran, cașmiruri din India, mătăsuri din China, Iranul va trimite rodiile și smochinele, Bagdadul - curmale coapte. Portul maritim Sulina a dat drumul sturionilor. În Metopolis, grecii vor vorbi românește, italienii în rusă, turcii în bulgărește, sârbii în nemțește, iar românii vor tălmăci pentru toți.”(p. 213). Iapa-Roșie a înălțat pe malul fluviului arcuri de triumf din ramuri de salcie și plop. Au sosit cămile, elefanți, lei, catării tătarești, femeia-șarpe călare pe un cerb. Larma aceasta înnebunitoare a luat locul liniștei desăvârșite care se instalase datorită femeii-paracliser, care continua săi neliniștească pe metopolisieni. Se aude că va fi prezent și celebrul învățat Filip-Lăscăreanu Teologul – Umilitul, de origine dicomesiană, cam ciudat ca un savant să se ivească între păgâni și analfabeți, împreună cu viteaza și bogata sa soție Wanda Walberg, care încălțase cizme înalte, încheiate cu cataramă de argint. Teologul și anunțase sosirea printr-o scrisoare adresată Generalului Marosin, cerându-i să-l găzduiască la nepoata Fibula Serafis, în ciuda faptului că dicomesienii se opuneau îndârjit, dorindu-l numai pentru ei. Se zice că dicomesienii l-ar fi răpit în drum ce se afla spre Metopolis. Abia a scăpat cu fuga, îndreptându-se spre Insula Cailor. Trebuia căutată Fibula. Din dragostea Generalului pentru Fibula, ieșise o ființă rece și străină, Iceberga, devenită proprietara Bodegii Armeanului. A căutat-o spre Casa Pălinarului, spre Liziera Gutuilor cu automobilul, unde a și ajuns.

S-a auzit întrebarea: „Dar clopotnița?” Praznicul era pus la grea încercare. Mulțimea stătea cu capetele date pe spate și privea în sus spre vârful clopotniței. Geamul de sus al turnului clopotniței parva deschis. Acolo era doar o spărtură prin care pătrundea lumina. Pe pervazul de sus se vedea o pâine mare și o găleată cu apă, vrăbiile au fost acelea care atacau, apoi graurii stăteau îngrămădiți. În fiecare zi apărea pe pervaz o altă pâine, semn că femeia-paracliser își prevăzuse lunga claustrare. Din când în când apărea mâna femeii care agăța pâinea și găleata, își astâmpăra foamea rămânând lungită. Atunci, în a cincea zi după prânz a tăcerii femeii-paracliser din clopotniță, s-a încercat trezirea ei printr-un loc al violenței, dar nu prin barbarie. A apărut, din trăsura lui Generalul Marosin cu pușca în mână. Marosin a făcut semn mulțimii să se îndepărteze de clopotniță. După ceva pregătiri, a tras două focuri spre clopotniță. Au foșnit graurii, au lătrat câinii, s-a auzit mugetul vacilor și urletul dulăilor din curți, mieunatul pisicilor, răgetul tigrilor și al leilor ecuatoriali, plângeau maimuțele și urangutanii, zbierau cămilele tropicale, precum și elefanții. Din câteva părți ale orizontului, alte focuri de armă au răspuns celor două pocnete de pușcă ale generalului. Generalul Marosin a poruncit ca să nu se mai tragă vreun foc și a părăsit curtea parohială.

Într-un târziu s-a auzit din vârful clopotniței un fel de glas mormăit. În golul ferestrei a apărut, mare și lată cum era, femeia-paracliser. O bătea lumina clară a serii în față și și-a întins brațele ca să-și dezmoștească oasele, a deschis gura și a câscat enorm scoțând un fel de cântec gutural. A strigat tare: „Cât e ceasul, părinte? - Șapte și jumătate”, i-a răspuns parohul. „Trebuie să bat clopotele” a zis femeia-paracliser. I s-a văzut apoi trupul mare, săltând în sus și coborând în dansul acela sonor și asurzitor al clopotelor care porniseră să bată repede, sălbatic, inundând depărtările orașului cu ecouri prelungi, iar Metopolisul a răspuns bătăilor de clopot din toate părțile.”(p. 237)

Ultimul capitol, al unsprezecelea, *Vești noi în Pavilionul Generalului* este și cel mai întins și cel mai diluat dintre toate capitolele. Povestește despre dispariția lui Havaet, despre serbările metopolisiene, despre boala generalului Marosin, despre temerile sale asupra bătrânului Filip Lăscăreanu Teologul-Umilitul, sosit în Dicomesia. Havaet apărea și diospărea des la fel ca și Bazacopol. Era un om tânăr, avea o soție și mai tânără, pe frumoasa Calliope Geayage, care îl răsfața și îl adora, îi răbda infidelitățile: „Face figura unui laș. Aflat în fața a doi oameni care se ciocnesc într-o conversație, el dă pe rând un fel de dreptate amândurora sau ezită să se dea de

partea unuia dintre ei. În toate, al nu face decât să câștige timp. Părând că întârzie, el nu tergiversează lucrurile, o ia înainte. Tace, ori nu-și declară pe față opțiunile.”(p. 239)

Pe garduri erau afișe ce anunțau spectacolul de teatru „O feerie bizantină”, pentru a încununa serbările de toamnă, avându-l ca autor chiar pe Havaet, piesă care presupunea multe personaje, decor impresionant, costume feminine complicate, palate imperiale, lupte, lux. Havaet intră în conflict cu municipalitatea care, din cauza costurilor enorme, a contramandat spectacolul. Autorul feeriei își riscase numele și reputația. I se cereau modificări de neconceput: în piesă să fie un singur general și de origine metopolisiană. Havaet a insistat ca suma pentru autor să fie mărită. În continuare, autorul propune cititorului textul afișului care menționa toate personajele și toate mișcările acestora. Marosin îmbătrânește retrăgându-se la locuința sa din Pavilion.

Situația este încălțită, nu se știe dacă Filip Lăscăreanu Teologul – Umilitul a murit în Dicomesia, ori să se fi întors la Viena. Este reprodușă scrisoarea adresată lui Marosin de bătrânul bizantinolog, datată 12 martie. Era un fel de testament în care cerea să se sfârșească în Dicomesia natală. Dicomesienii susțineau că Filip Teologul este al lor. Întrebarea în suspensie era de unde aflaseră dicomesienii despre schimbul de scrisori.

Subcapitolul este dens. Se presupune că scrisoarea care-i ofensa pe dicomesienii fusese trimisă Umilitului de către Fibula, care intră în conflict cu dicomesienii, cu mavrocordații, cu Wanda Walberg, cu influenta servitoare Zoe Lucescu. Disputa este pentru acapararea faimei și bogăției (presupuse) ale lui Filip Lăscăreanu Teologul-Umilitul: „Fibula poate mânuiește stiletul minții și al cuvântului ca pe un cântec și în așa fel îl mânuiește, încât, odată cu vârful stiletului, pune și pansamentul, și narcoticul, și nu simți când te-a străpuns și ți-a desprins carnea începând de la os până la piele.”(p. 278) Piedica ei mare a fost slăbiciunea Umilitului pentru dicomisieni, pentru că era singurul dintre dicomesienii rămași în viață, socotit o mândrie a lor. Acest teolog, profesor strălucit și bizantinolog de marcă, prin cariera lui, prin cărțile lui despre istoria creștină a Bizanțului, a răzbunat definitiv întreaga stirpe dicomesiană analfabetă care nu a știut în viața lor decât munca pământului cu capul plecat, nu a cunoscut decât nechezul cailor și mugetul bivoliilor. Copil ieșit de sub coviltirul de scândură negeluită al Bisericii pe Roate, devenit pe rând școlar nemâncat la seminarul ortodox din Kiev, doctor flămând în teologie la Viena, soț șters și anulat al prusacei Wanda Walberg, profesor rătăcitor prin lume, savant al științelor despre imperii pierdute, dorea să se stingă în Dicomesia natală.

Când dicomesienii dau cu adevărat de un om mare, acela este un unicat. Filip Lăscăreanu e al lor. Ar mai fi unul, poate l-ar fi depășit și-ar fi întrecut cu un cap de om pe bizantinolog, și ar fi uimit nu prin ascuțimea minții, ci cu geniu: Constantin Pierdutul I-ul. Aproape un analfabet, dar redescoperă pentru sine într-o insulă de Robinson, printre țăntarii malariei și caii sălbatici, valoarea lui Pi, stabilind-o la 3,1415927. Nu știa bine să numere când se trezise în el poezia matematicii. Constantin și l-a procurat pe zero de care avea absolută nevoie, tăind cu briceagul coada lui 9.”(p. 289) O surprinzătoare asemănare se poate face între Biserica pe Roate și Constantin Pierdutul I-ul: ambele sunt produsul Dicomesiei: „Pierdutul – geniu al cifrelor, apărut într-o mare de analfabeți, iar Biserica Pe Roate, frumoasă, originală și originară cum a fost întâia biserică a lui Solomon, ivită printre căruțele cu grâu și fân ale unor păgâni incurabili.”(p.290) O prezentare necesară, succintă a unor personaje: „Andrei Mortu’ n-a fost dicomesian - era un destin de la răscrucea existențelor nefericite ale celorlalți. A avut o fărâma de geniu, dar geniu de histrion. Havaet e mavrocordat, falsifică realitatea când își arogă origini dicomesiene. Eu sunt metopolisian dar altoit cu mobilitatea spiritului cu ceva mavrocordat, iar pe la unghii, cu ceva dicomesian. „Ți se spune Milionarul, explică Marosin, nu pentru banii și averile pe care nu le ai, nu le-ai avut și nici nu le vei avea niciodată, ci pentru risipa de minte și fantezie pe care le cheltuiești în folosul înțelegerii oamenilor și al lucrurilor. Iapa-Roșie e de nicăieri. Ar fi ieșit un om nemai polmenit dacă ar fi încăput pe mâna dicomesienilor. Aram Telguran e un suflet rătăcitor. Pe Glad nu-l pricep. I-am dat haine de general pentru că în acele de soldat nu-mi dovedea nimic.”(p. 297)

Ultimul subcapitol este destul de consistent. Generalul Marosin revine la obiectul strict al povestirii, prezintă într-un spațiu extins conflictul părților în jurul Umilitului, pe Wanda Walberg, pe dicomesienii în timpul Războiului 1916-1918, apoi războiul Fibulei cu Wanda pentru întâietatea derizorie asupra Umilitului și moartea Wandei în 1919. Un spațiu larg este destinat schimbului de scrisori dintre Umilit și Fibula, dar și analiza epistolei Umilitului către dicomesienii. Disputa Fibulei pentru Umilit mai scade, aceasta concentrându-se asupra fetei ei, Iceberga, făcută cu un norvegian: „Era de zid. Nimic nu pătrundea spre ea. Nimic nu venea dinspre ea. A refuzat în trei rânduri jocurile, școala, tinerețea, plimbările, meditația contemplația, tentația pentru distracții, pentru dragoste. Frigidă, suspicioasă, răzbunătoare, respingea totul. Pe bărbați îi ura. Când îi vedea, ochii îi deveneau furioși, agresivi.”(p. 308) Norvegianca ia în stăpânire Bodega Armeanului. Tristețea începe, clientela se rarește, localul se deteriorează. Rămăsa singură în bodegă și fără clienți, nu mai este vizitată decât de un pensionar neamț cu picior de lemn, cu care vorbea nemțește.

Bătrânul Umilit era în mare dilemă. Până la urmă se auzise că a sosit pe neașteptate în satul Glava cu omnibusul lui Polider, printre straturile de dimie, pe care l-a lăsat în fața casei lui Ștefan Apostatul: „Un om foarte bătrân și fragil. Era înalt, subțire și deșirat. Purta o pălărie cu boruri late, de culoarea untului. Avea un oval al feței străveziu, cu obraji cu o albeață ca de var, contrastând cu roșeața pomeților. Aproape nu clipea din ochii larg deschiși și limpezi. Îi plăcea să fie îmbrăcat în reverendă albă, croită parcă dintr-o bucată, lucrată simplu și voit primitiv, dar dintr-o stofă fină.”(p. 327)

Nu a apucat să se instaleze în casa lui Ștefan Apostatul, pentru că a fost răpit de celelalte rude dicomesiene, răpiri care s-au ținut lanț, toate fiind văzute ca gesturi afectuoase față de Umilit. Întrecerea dintre dicomesienii pentru întâietate i-a plăcut la început, dar când au devenit tot mai dese și chinuitoare, bolnav, sleit și înspăimântat, trecând prin multe mâini în întinsa Dicomesie, a trecut dincolo de fluviu, prin părțile Dobrogei, apoi ale Brăilei, Buzăului și Vrancei. Căutând liniștea, dădea de zarvă. Până la urmă a ajuns în mâna unei strănepoate din Maltezi, o femeie rea, cu gura plină de ocări”, care obișnuia să-l închidă în casă, iar la fereastră să-i pună un sac. Odată fugit și din Maltezi, Umilitul merge numai noaptea, iar ziua prin grâne și prin desișurile de răchiți. Trecând într-o seară prin Cetatea de Lână, este recunoscut de un dicomesian. Era încălțat cu meși, îmbrăcat într-o cămașă scortioasă de cânepă, cu pantaloni de dimie strâmți pe el, legat la mijloc cu o funie de la un căpăstru de cal.” (p.130). I se duse vestea din sat în sat până când lumea a început să vorbească despre el ca despre un sfânt și Sfântul i-a rămas numele trecând din gură în gură. Traversează fluviul, ajungând în Insula Cailor, bolnav, trăiește printre vulpi, cai, iepe, mânji, bivoli sălbatici. Un păstor îl găsește și-l hrănește cu zer și caș dulce, îi dă un cojoc soios, plin de gănganii, și o legătură de tutun. Îl roagă pe păstor să-l treacă fluviul, acesta se învoiește. Dicomesienii află, iar el este ținut într-un soi de sechestrul blând. Despre urma umilitului nu se mai știe nimic, căci a evadat: „În drumul lui lung de răpiri și apoi de fugă prin Dicomesia până în Insula Cailor, Filip Lăscăreanu Bizantinologul si-a pierdut pe rând între Glava, „Maltezi, Marotin, Coasta de Argint, Hagieni, Cetatea de Lână, bagajele, apoi îngrijitoare, pe Zoe Lucescu, și ea răpită de lângă „unchiul Filip” de alte rude. reverenda albă îi rămăsese într-o casă de dicomesiancă, micile lui lucruri de fumător, la alte case, iar biblia sa, de care nu se despărțea, i-a fost găsită și donată bisericii din Mavrocordat. Până la urmă, pălăria lui de culoare untului a ajuns în mâna lui Havaet, care o cumpărase, original pe care l-a încredințat soției sale, Calliope Gayage. Umilitul nu a mai fost găsit, dar a apărut brusc un fel de testament al Teologului, prin care fiecare rudă din stirpea Dicomesiei a primit sume în numerar. De asemenea au fost înzestrați și fiii și fiicele lui Ștefan Apostatul.

În urma lui rămân doar întrebări: Dacă și-a făcut testamentul, a murit sau nu? Negăsindu-l în Insula Cailor, Havaet a mai renunțat să-l mai caute. Acesta se credea înrudit ce celelalte calități spirituale ale rafinatului savant, crezând că ajuns la esență. Acum dispăre și el, iar Fibula a obținut alianța Dicomesiei și nimic nu o mai poate opri în a limpezi povestea tristă a bătrânului.

Generalul Marosin a isprăvit povestea, foarte obosit, luându-și rămas bun de la Milionar: „La revedere, Milionarule. Aștept să te hotărâști să te muți în pavilionul meu, Sper să n-o faci când va fi prea târziu pentru mine. Dumneata, Milionarule, dacă ai fi vrut, ai fi putut fi un bun General.”(p. 350)

OPINII DE FINAL

Oricât de cârcotaș ar fi un cititor sau un critic literar nu poate să nu remarce originalitatea temei și unicitatea stilului romanului **CARTEA DE LA METOPOLIS**, semnat de **Ștefan BĂNULESCU**. Originalitatea îi este dată de problematica abordată alegoric – dispariția unei civilizații și ridicarea alteia noi – iar unicitatea are în vedere modalitatea de abordare, mai precis de inventivitate. Autorul compune o lume mitică păstrând aparența realității, Metopolis-ul, acesta fiind, deopotrivă, un spațiu real și unul imaginar, simbolul unei civilizații aflate în asfințit, agonizante, o civilizație a pietrei simbolizate de febrilitatea căutătorilor de „marmură roșie” de sub oraș, care, paradoxal, va conduce la dărâmarea localității, iar Dicomesia devine civilizația energetică, aflată în ascensiune, o civilizație a cailor. Între ele, Cetatea de Lână, a negustorilor, plasată ca și celelalte, tot în spațiul imaginar. De departe, din când în când, doar aluziv, ținutul Mavrocordat, desigur cu referire la domnitorul fanariot Constantin Mavrocordat, probabil un punct central într-un viitor roman proiectat, dar nerealizat. Metopolis și Mavrocordat sunt orașe imaginare pe malul drept al fluviului (nu folosește numele Dunării), în fața Câmpiei Dicomesiei și a Cetății de Lână, probabil între Călărași și Hârșova. Timpul evenimentelor poate fi acela al primelor decenii după Primul Război Mondial. La capitolul timp și spațiu, scriitorul este destul de precaut, propunând cititorului, discret, anistorismul, atemporalitatea și aspațialitatea, adică un timp și un spațiu apropiate de mituri.

Romanul este construit cu metodă și știință.

Ingenioasă este pătrunderea de niciunde, în Metopolis, a unui pușcăriaș, Glad, pus pe căpătuială, învărtind o roată de-a dura care, nu peste puțin timp, va deveni fabrică de lumânări din seu, iar el va fi înobilat cu titlul de „general”. Intră în vorbă cu un alt personaj care se recomandă pur și simplu Milionarul, al cărui nume – singurul care nu-i poreclă - scriitorul îl va descifra pe parcurs.

La fel de interesant este și finalul romanului, un final deschis, aflat sub semnul ambiguității. Este vorba despre așteptarea zadarnică a dicomesienilor a întoarcerii celui mai mare savant pe care l-a dat Dicomesia, bizantinologul de faimă mondială, Filip Lăscăreanu Teologul-Umilitul.

Interesantă este și modalitatea de a-și introduce, discret, doar cu jumătate de informație, pe rând, personaje, dar niciunul nu-și poartă un nume propriu, doar nume de împrumut. Așadar: Glad, cel cu roata, devenit „generalul” Glad, mare fabricant și afacerist cu lumânări, Milionarul, (scriitorul însuși), generalul Marosin, un mare bogătaș al Metopolis-ului, Fibula Serafis, Guldena, Iapa-Roșie, Bazacopol, Topometristul, Emil Havaet Lăscăreanu, și, desigur, spre final, pe multe pagini, Filip Lăscăreanu Teologul-Umilitul. Sunt personaje fantomatice, lipsite de orice psihologie. Toate au o onomastică de împrumut. Mulți au sânge și origini amestecate: Aram Telguran este armean, Feisal este turc, stăpân de harem, Fibula Serafis este proprietara unei argintării și a unei aurării, concepe cu un norvegian o fată, Iceberga. Metopolisienii sunt oameni de adunătură, încărcăți cu energii acaparatoare, dar care vor să-și însușească o spiritualitate locală. O lume mizerabilă, pusă pe căpătuială care vrea să ia în stăpânire, negustorește, orașul. O lume amestecată care trăiește într-un labirint fără ieșire, un univers închis, în care tronează puterea banului. O lume acaparatoare, care se străduiește să înlocuiască o lume arhaică. O lume modernă absorbită de propriile-i povești. Comoara de sub Metopolis a secăt, dar le-a rămas doar imaginația. Roata care se învârtă și cade în debutul romanului devine un simbol al acestei lumi în devenire. Peste noapte, ca într-un basm, roata devine fabrică de lumânări, care vor fi vândute cu carele în Dicomesia și mai departe.

La fel procedază autorul și în ceea ce privește prezentarea acestui spațiu real-imaginar. Panorama

Metopolis-ului, situat în amfiteatru, este realizată tot ingenios. Milionarul este proprietarul unei drezine cu care circulă, așezat într-un fotoliu „de tablă”, pe cei 6 km de șină până la Bodega Armeanului, evidențiind doar alunecările de teren, datorată lucrărilor de dedesubt a căutătorilor comorii numite „marmura roșie”, dispariția pomilor, cu excepția nucilor și a gutuilor.

Dicomesia este prezentată, simbolic, prin bogățiile solului, abundența de recolte atât de mari, că nu mai au unde să le depoziteze, dar, prin contrast, și prin lipsa civilizației, majoritatea analfabeți, revendicându-și cu ardoare pe cel mai înțelept și mai învățat dintre ei, Filip Lăscăreanu Teologul-Umilitul, cunoscut tuturor universităților din lume, stabilit la Viena, care pare să fi adunat în spiritul său inteligența și știința tuturor dicomesienilor.

Cetatea de Lână este localitatea prelucrătorilor de lână și a negustorilor bogați, părand niște semisălbatici prin meseria lor, ale căror case, de primăvara până iarna, sunt încărcate cu piei de toate categoriile, dar pline de miros greu de seu și de piei prelucrate.

Cartea nu are un subiect propriu-zi, care este înlocuit, ingenios, cu o panoramă a miturilor, pe care autorul le introduce pe parcurs tot cu știință, făcând ca „acțiunea” să gliseze pe nesimțite, cititorul trezindu-se discret în mit: mitul răpirii, iarna, a fetelor de măritat metopolisiene de către vajnicii călăreți dicomesieni, având în centru eșecul fetei maramureșence Iapa-Roșie; mitul salvării crucii din apele înghețate, de Bobotează de către pușcăriași și hoți, deveniți mai apoi cerșetori; mitul cailor sălbăticiți din Insula Cailor; mitul lui Constantin Pierdutul I-ul; mitul lui Andrei Mortu'; mitul femeii-paracliser; mitul croitorului Polider; mitul Bisericii pe Roate; mitul bătrânilor predați, adică „negoțul cu ani”, iar în final mitul savantului Filip Lăscăreanu Teologul-Umilitul, revendicat de grupuri de dicomesieni în ideea de a li se mări prestigiul. La acest capitol, Ștefan Bănulescu rămâne un mare inventator al miturilor pe care le aureolează cu o simbolistică bogată.

Stilul, de o remarcabilă originalitate, îl singularizează între confrăți și prin modalitatea narării, căci are curajul de a povesti întâmplările cu iz fantastic la persoana I, integrându-se printre personaje, dar și de a transfera narațiunea și altor personaje, precum Generalul Marosin sau Topometristul, chiar și Fibulei Serafis. Milionarul povestește și la persoana a III-a nu despre ceea ce vede, ci despre ce aude, în acest fel întâmplarea capătă dintru început o coloratură ușor fantastică. Bănulescu are ingeniozitatea de a transfera realul în fantastic, iar fantasticul îl prelungește, prin hiperbolizare și alegorie,

în utopie, apoi în mit. Suportul narațiunii rămâne, totuși, de un realism viguros. Realiste sunt toate portretele fizice și morale (Generalul Glad, Generalul Marosin, Iapa-Roșie, Fibula Serafis, Bazacopol, Telguran, Feisal, Wanda, Guldena, Filip Lăscăreanu Teologul-Umilitul etc.) chiar dacă sunt ușor caricaturizate, susținând astfel umorul fin, adică zâmbetul la colțul gurii, element de stil subtil conducând, discret, tot spre fantastic, ținta lui finală.

Romanul **Cartea de la Metopolis** realizează și o interesantă simbioză între arhaicitate și modernitate. Dacă am reușit să evidențiez arhaicitatea ca fundament al povestirii, cu toate personajele, întâmplările și miturile ei, modernă este viziunea asupra vieții (wiltanschauung) transpusă alegoric; modernă este și dispunerea pe capitole și subcapitole, mici rezumate, care anticipează evenimentele, stârnind curiozitatea cititorului; modernă este și introducerea mai multor naratori, povestind la persoana I, accentuând subiectivitatea și mărind autenticitatea, uneori alternând și cu persoana a III-a – vocea naratorului obiectiv; modernă este și introducerea unor detaliate biografii ale personajelor sau a unor fragmente de istorie reală, a unor proverbe, texte de scrisoare sau chiar programul manifestărilor Sărbătorilor de Toamnă, de Sfânta Maria Mică; modernă aste și ingeniozitatea îmbinării realului cu straniul, mai ales cu elemente comice, caricaturizante, prin hiperbolizare, de obicei în portretele personajelor, completând savoarea lecturii.

Citit și mai în profunzime, cu un ochi proaspăt, romanul pare a sugera dispariția mitului, acestuia luându-i locul, parșivul ban, negustoria acaparând bucată cu bucată orașul. Paradoxal, din oraș dispare populația tânără, rămân doar bătrânele care „se predau” negustorilor. Negustoreasă devine chiar și municipalitatea. Totul se disipează, lăsând în urmă doar pustiu, iar căutarea marmurei roșii pe dedesubt, devenită doar o himeră, accelerează ruinarea. Din punctul acesta de vedere este de observat o discretă disidență a autorului, care, prin alegorie, avertizează asupra depopulării necontrolate a localităților.

În felul acesta, Ștefan Bănulescu se alătură altor colegi de generație care au tras semnale de alarmă asupra degradării morale din viața țării, mult accentuate după al Doilea Război și instaurarea comunismului, să zicem D. R. Popescu („Vânătoarea regală”), Augustin Buzura („Vocile nopții”), Dumitru Popescu („Pumnul și Palma”), Constantin Țoiu („Galeria cu viță sălbatică”), Ion Lăncrăjan („În absența stăpânilor”) etc.

Titu DAMIAN

F.M. CIOCEA

COȘMARUL

Am trăit într-una din nopți un coșmar teribil: se făcea că priveam de sus Bucureștiul transformat pe jumătate în ruine, un oraș cu trei sferturi din locuitori morți sub dărâmături, ori arși de unda de șoc a loviturii tactice. Tot în viziunea asta imagini satelitare dezvăluiau o Rusie arzând de la Azov la Cercul Polar, pustiită, cu mândrele sale orașe distruse chirurgical. N-am mai putut dormi, gândindu-mă cu ură la toți dictatorii paranoici care au posibilitatea de a apăsa un buton nuclear. De aceea nu mai suport să aud mesaje naționaliste deșănțate, discursuri care exacerbează tensiunile etnice, nu mai suport gloatele inculte care promovează pe scena politică lideri nebuni de legat, veninoși și iresponsabili. Din fericire a fost doar o viziune teribilă, care printr-un concurs de împrejurări poate deveni realitate.

Ce au în comun dictatorii? Autosuficiența. Nu îi poți contrazice, știu totul, iar istoria ne-a arătat că în cele mai multe cazuri au cauzat distrugerea violentă a poporului lor. Sunt ca un bici al lui Dumnezeu, care pedepsește prin intermediul lor masele credule și prostia omenească.

Dictatorii ar dispărea definitiv din peisajul politic dacă democrațiile ar limita irevocabil mandatele liderilor la cel mult cinci ani, la fel mandatele parlamentarilor, împiedicând astfel propășirea clasei politice, corupția generalizată și obediența.

Dar în plină epocă cibernetică viitorul va eradica sistemul politic actual, greoi, costisitor și corupt. Viitorul va fi participativ, adică deciziile politice vor fi luate după consultarea instantanee cu un număr predeterminat matematic de cetățeni, care sunt destul de cultivați pentru a nu se lăsa manipulați de promisiuni fără acoperire, știri false, etc. Atenție! Identitatea celor intrați în program va fi confidențială, iar eșantionul suficient de mare pentru ca inteligența artificială să le solicite votul aleatoriu.

Totuși, nu vom scăpa așa ușor de plaga clasei politice. Rușii, parcă, sunt blestemați: au suferit cnutul țărilor despotici, paranoia ucigașă a lui Stalin, alți câțiva tătuci moderați, iar acum îl au pe Putin, născătorul de oligarhi, un tip care a furat din buzunarul peticit al muritorului de rând, care îl și aplaudă cu entuziasm. Este un paradox, nu? Când procedăm așa ne merităm soarta fără drept de apel.

20.04.2022

Romeo Aurelian ILIE

Profesori versus elevi în România de ieri și de azi Cronica volumului de povestiri, *Judecătorul de suflete* de Titi Damian (Editura Editgraph, Buzău, 2023)

Domnul Titi Damian, născut pe 5 august 1945, în satul Muscelu - Cărmănești, comuna Colți, județul Buzău, a intrat foarte recent în rândul octogenarilor. Până la această onorabilă vârstă, și-a dedicat întreaga viață celor două domenii care l-au și consacrat: pedagogia și literatura. Ca profesor, a predat limba și literatura română la școlile generale din comunele Colți (Buzău), Munteni - Buzău și Jilavele (Ialomița), dar și la Colegiul Național „Grigore Moisil” din Urziceni, Ialomița, unde și-a atins apogeul carierei didactice, atât prin dobândirea gradului I în învățământ, cât și prin rezultate foarte bune obținute de către elevii pregătiți de domnia sa la Olimpiada de Limba și Literatura Română sau Bacalaureat. Ca scriitor, a publicat numeroase volume de beletristică, în special povestiri sau romane, dar și volume de istorie și critică literară. Opera care l-a consacrat este Tetralogia Muscelenilor, compusă din volumele: *Fagul*, *Umbra*, *Norul* și *Ruina*, publicate în decursul a 11 ani. Dintre volumele de povestiri le voi aminti pe cele mai recente: *Judecătorul de suflete* (ediția a II-a, editura Editgraph, 2023) și *Dulcele amar*, *dulce - Nuvele de dragoste* (editura Editgraph, 2024). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala de Critică, Istorie Literară și Eseistică, București și membru al Societății Scriitorilor Târgovișteni. A primit 10 distincții în Învățământ și 58 în Cultură. În cele ce urmează, mă voi apleca asupra volumului de povestiri, *Judecătorul de suflete*, ediția a II-a, revăzută și

adăugită, editura Editgraph, Buzău, 2023.

În *Judecătorul de suflete*, scriitorul Titi Damian își dă mâna foarte cordial și cu multă sinceritate, cu profesorul Titi Damian, întrucât toate povestirile din acest volum vorbesc despre experiențele trăite de domnia sa, în calitate de profesor. Desigur, dintr-un soi de smerenie, caracteristică oamenilor de mare valoare, narațiunea se face la persoana a III-a și toate întâmplările îi sunt atribuite unui oarecare profesor, Sorin Dumbravă, dar este cât se poate de clar că avem de a face cu un alter ego al profesorului Titi Damian.

De bună seamă, fiind vorba despre un volum de povestiri, accentul ar trebui să cadă pe latura literară, pe stilistică, pe estetică și pe toate categoriile din sfera literaturii de ficțiune. Și desigur că scrierile acestea strălucesc inclusiv la acest capitol, foarte relevantă în acest sens fiind povestirea, *Blestemul*, în care autorul ilustrează un episod din copilăria sa, mai exact din drumul spre școală, și implicit spre cariera sa de profesor, din care reiese inclusiv faptul că în vremea aceea, pentru unii copii era un act de real sacrificiu mersul la școală, care rareori se întâmpla să fie în localitatea sa: „Era un glas ascuțit și nerăbdător de femeie spintecând bezna zorilor, acoperind clipocitul pașilor celor doi inși în noroiul clisos amestecat cu apă murdară, ce sărea în toate părțile, la fiecare schimb de pași, stropind lumina felinarului care se balansa înainte și înapoi în mâna bărbatului ce deschidea drumul. Bățul din mâna stângă înainta parcă în

contratimp cu felinarul, căutând într-o băjbăială permanentă drumul cu urme de vite, pline cu apa unei ploii de toamnă târzie ce nu mai contenea”.

Dar dincolo de frumusețea literaturii, pe care scriitorul Titi Damian o presară la fiecare pas, personal mi se pare că în acest volum accentul cade pe partea mai puțin literară, pe partea practică, anume pe cariera de profesor în sine, aici îmbrăcată numai în literatură pentru o mai bună degustare. Interesant este că, deși provine din garda veche, cum se obișnuiește să se spună, profesorul Titi Damian ne lasă de înțeles că s-a adaptat foarte repede, dacă nu chiar înaintea vremurilor, la noua paradigmă din învățământ, care reclamă vechile practici în care accentul cădea pe profesor, și îmbrățișează din tot sufletul ideea că în centrul procesului pedagogic și educațional trebuie așezat elevul, desigur, nu în senul unei divinizări a acestuia, ci în sensul în care profesorul trebuie să se aplece mai mult asupra elevului, să îi cerceteze și sufletul, nu doar mintea, să încerce să înțeleagă ce se întâmplă și în partea mai sensibilă, mai vulnerabilă a forului interior al acestuia și să caute să se apropie cu empatie și bunătate de fiecare elev în parte, să îl facă să nu mai învețe doar de frică, ca în vechea paradigmă (ilustrată perfect de Ion Creangă, în Amintiri din copilărie, prin „Calul Bălan” și „Sfântul Nicolae cel din cui”), ci mai ales de plăcerea de a își îmbogăți permanent mintea cu noi cunoștințe. De aici și titlul volumului, *Judecătorul de suflete*, metaforă pe care de altfel autorul o și explică în povestirea omonimă: „Un profesor este,

prin natura funcției didactice, judecătorul unui elev, de două-trei ori pe semestru, dacă nu chiar în fiecare zi, câțiva ani la rând, dar va fi judecat o viață întreagă de cei pe care nu i-a judecat cinsti”.

De altfel, această idee care ilustrează judecata profesorului ca pe o sabie cu două tăișuri, mai este ilustrată și în povestirea Răzbunare, într-un paragraf care amendează inclusiv discrepanța dintre profesorii de vocație și cei de „meserie”, având însă grijă să lase și aici accentul să pice pe elev: „*Vezi dumneata, domnule Sorin, lumea dascălilor seamănă mult cu lumea dinafară, deși n-ar trebui, doar modelează suflete. Și între colegi se mai găsesc orgolioși și invidioși. Grav este când nu le lasă la ușa clasei, reușind uneori să le transmită și elevilor. Ce-i de făcut în cazul acesta? Ignoră-i, e ca și cum ai striga într-un pustiu. Dacă le răspunzi, îi alimentezi. Sunt însă și mulți dascăli onești și demni de meserie, în stare să treacă peste orgolii. În schimb, în fața adolescenților, fii tu însuși. Sunt cei mai buni critici. Să nu-i minți prin ceea ce spui și faci. Simplu!”.*

Așadar, dincolo de frumusețea literară a povestirilor sale, în acest volum domnul profesor și scriitor Titi Damian ne oferă și o radiografie sinceră a învățământului românesc de ieri și de azi. Povestirile sale pot fi oricând, și chiar ar trebui să fie, modele de bune practici pentru profesorii de astăzi. Personal, voi căuta să îmi adaptez și pe mai departe munca mea la catedră, conducându-mă și după modelul servit de autorul acestor povestiri.

Ema Nicole NAGHI

Elevă în clasa a IX-a la Colegiul Național „Grigore Moisil” din Urziceni

Nașterea viitorului

Au fost ani de joacă, de glume, de vis,
Cu pași nesiguri, dar drum luminos,
Acum gimnaziul rămâne închis,
Un dor în priviri, un fior tănuit, frumos.

Se strânge în suflet o dulce tristețe,
Ne despărțim greu de ce-a fost familiar,
Dar clipa aceasta ascunde-n blândețe
Un zâmbet ce-aduce un nou calendar.

În față se-ntinde liceul, chemarea,
Cu vise mari și cu drumuri noi,
Ne-ncearcă emoții, ne-ncearcă și teama,
Dar aripi ne cresc purtându-ne-n zbor.

Rămân amintiri în culori de poveste,
Învățători, prieteni, tablouri de ieri,
Dar în suflet tresaltă o tainică veste:
Viitorul se naște din pașii de ieri.

Ilinca HATMAN

Ilinca Hatman are 10 ani și este elevă la Liceul de Muzică „Ciprian Porumbescu” din Chișinău, Republica Moldova. Proza aceasta a fost scrisă în cadrul Taberei de Literatură „Leonard Tuchilatu”, desfășurată la Vadul lui Vodă, Republica Moldova, în luna august 2025, fiind organizată de scriitorii Dumitru Crudu și Maria Ivanov.

Cele patru meduze fugare

În Țara dintre pământ și ape mereu au fost zile cu soare, și mai ales sunetele acelea de copii jucăuși și valuri mari care arată ca niște tablouri albastre cu sunete.

Hai să facem cunoștință cu cele 4 meduze, prietene nedespărțite: Marchi, este cel mai mare, dar faza amuzantă este că e și cel mai fricos. Chichi, este prietenul cel mai ingenios și cel mai viclean, dar și foarte mofturos. Mochy, e penultima meduză dintre prieteni și cea mai atrăgătoare - dă toate fetele pe spate cu frumusețea lui, dar nu și oamenii. Și ultima meduză este Miki, cel mai mic prieten, e foarte ghidușel, draguț și obraznic, dar cea mai uimitoare calitate a lui e că e cel mai curajos. Să nu credeți că am terminat; mai am multe de spus; de abia acum încolo începe aventura.

Marchi, Chichi, Mochy și Miki se jucau de-a vați ascunselea. Știți că Marchi e foarte fricos, așa că el nu căuta niciodată, dar se ascundea de fiecare dată. Totul era foarte bine până când s-a auzit un sunet înfricoșător. Meduzele s-au speriat și s-au adunat la peștera lor. Marchi plângea, Chichi murmura, Mochy făcea drame, iar Miki, stătea și încerca să înțeleagă ce se întâmplă. După 5 minute, niciun copil nu se mai auzea răzând, ci plângând, valurile erau din ce în ce mai puternice și mai zgomotoase, mai zgomotoase chiar decât sunetele trompetei.

Și chiar atunci, o minune s-a întâmplat: lui Marchi, cel mai fricos, i-a venit o idee. Iar ideea era ca toate meduzele să pornească într-o aventură: o aventură în care meduzele să plece cât mai departe de invazia leilor de mare. Toți au fost de acord, în afară de Mochy, căruia îi era frică că toate meduzele - fete care îl plac vor plăcea altă meduză-băiat. Atunci, Miki i-a spus să cheme toate fetele cu el, căci sigur vor accepta. I-a trebuit ceva timp să se gândească dacă să le cheme, dar când s-a hotărât, nu știu cum, dar toate meduzele - fete erau deja acolo. Toți au fost de acord să plece. Atunci Michi a strigat, uitându-se în urmă:

- Leilor de mare, vom pleca din căsuța noastră! Dar într-o zi veți pleca și voi, la fel cum ați venit.

Iulia HLAMAGĂ

Născută în anul 2009, în Rădăuți. Locuiește în Dumbrăveni, județul Suceava. Este elevă și poetă. A participat la mai multe concursuri literare, fiind distinsă cu următoarele premii:
– Premiul I la Festivalul Județean de Poezie „Nichita în luna lui Marte” (2025),
– Mențiune la Concursul Național de Poezie de Dragoste „Leoaică tânără, iubirea” (ediția a XXV-a),
– Premiul II la Festivalul Național Concurs de Poezie „Ion Cozmei” (ediția a VII-a),
– Premiul III la Concursul Național de Poezie Religioasă Tânără „Light of Life” (2025),
– Mențiune la Concursul Național de Poezie „Porni Luceafărul...” (ediția a XLIX-a),
– Premiul III la *Salonul Internațional de Cultură și Spiritualitate* (ediția a III-a).
A mai publicat poezii în revistele *Planeta Babel*, *Meridianul Timișoara* și *PARNAS XXI*.

eu de ieri vs. eu de azi

îmi amintesc de tine
și îmi dau seama cât de gălăgios ai tăcut de fapt
eu ți-am învățat tăcerile ca pe niște coduri
imposibile
și tot eu am fost cea care a încercat să le descifreze
de parcă
dacă aflu combinația corectă
ajungeam la cine ești cu adevărat
dar adevărul e că nu te-am cunoscut
nici când erai eu
ți-am citit lipsa
în fiecare cuvânt pe care l-am scris
și da
din acele poeme proaste
sunt câteva scrise și pentru tine
pentru tine
cea care ai vrut să mă lași singură
într-o cameră cu toate fricile pe care
nici măcar nu știai că le voi avea
știi cât de tare te-a durut să nu primești răspunsuri
nici măcar la întrebările
pe care ți le puneai doar ca să te simți vie
nu ca să înțelegi ceva
în fiecare dimineață
te uitai la mine în oglindă
și te vedeai prin ochii mei
și partea cea mai tristă e
că tu nu ai știut niciodată că eu exist
că eu eram acolo

așteptând să mă vezi
să mă alegi
dar azi
eu sunt aici
și tu ești tot eu
doar că mai veche
mai pierdută
mai tăcută
și n-o să mă mai cert
n-o să te mai ascund
doar o să te țin în brațe
pentru prima oară
fără să-mi fie rușine că am fost tu

dedublare

nu mai știu cine eram când numele Tău îmi era
străin,
când încă trăiam fără povara asta sub piele –
când albastru era doar albastru și trandafirul
simbolul clișeului
vocea - o rană, o adâncitură în care mă scufund
fiecare cântec/ fiecare stare febrilă
mi Te aduce înapoi ca un fulger în piept
iar apusul îmi sapă în minte imaginea ta

te port în mine ca pe un tipăt topit
ca pe aburul din aerul
rece al dimineții
voi lăsa prezentul să crească în mine
să-mi genereze un nou cod genetic

pragmatic, capabil să se multiplice la infinit
rece, fără memorie
fără identitate
fără sfârșit

holuri

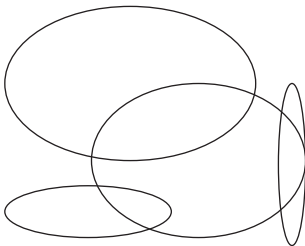
urăsc coridoarele astea înguste
unde pașii răsună ca niște bătăi de ciocan pe sicrie
închise
pândesc hiene în umbră, vulturi fără aripi ce îmi
sfâșie gândurile
mă sting de tot fără imaginea ta
proiectată pe retină

aici fiecare gest e o poveste moartă

să mă evapor
să mă destram
sa dispar din artificial

în ziua mării treceri holul va geme
zidul va plânge

în urmă
un ecou tăios
zgâriind timpanele
celor care m-au îngropat
de vie

Mariana BADAN-LABIC

Păziți porțile!

Dimineată grea
Fără vise și fără visuri
Conglomerate de gânduri
negândite
blochează arterele cerebrale
roiesc
ca niște viespi flămânde
Năduf
Miros de cauciuc ars și de flori de tei
Stranie combinație
Soarele urcă greu
ca o roată ruginită
Obosit și dezgustat.
Deschid facebook-ul
Citesc postări aberante
despre atacuri masive
la Kiev.
De ce îmi apar pe feed
mă întreb
simt groaza și disperarea
celor îndurerați
cu fiecare celula
Clopotele zbuciumă aerul
în ritm cadențat
E duminică
Închid ochii
Lumea de dincolo
O colivie uriașă
corbii așteaptă prada
șacalii urlă scârbos
Dacă deschidem porțile
Ne vor devora.

12 iulie, ora 3 noaptea

La ora 3 noaptea
La Cernăuți
Ploaia de stele nu e despre visuri împlinite
E despre moarte,
disperare
și frică

La ora 3 noaptea
pruncii dorm somn senin
copiii visează tații
femeile oftează
strâng la piept
singurătatea
Bătrânii gem
Lumânările sunt stinse
Rugăciunile sunt spuse

La ora 3 noaptea
când îngerii dorm
demonii urzesc planuri

La ora 3 noaptea
La Cernăuți
Se aprinde văzduhul
Se dezleagă furtuna
Luna roșie sângerie
Se destramă în cioburi
Urlete în loc de tunete
Explozii în loc de fulgere
Ploaie care ucide vise
Uragan mortuar
Ruine
Tăcere

La ora 3 noaptea
La Cernăuți
Dumnezeu își acoperă ochii
și lacrimile.

Trăiesc

Trăiesc
într-o cochilie uscată, încinsă
Ochii mi-au secat
și nu pot vedea cerul
Vreau sa umplu golul din mine
dar golul ma umple
Adun grămadă
zâmbete, săruturi, iubiri
ca un burete uzat de bucătărie
Apoi vii tu
îl strângi în pumn
toate curg
rămân iarăși goală
Alerg ca un fir de nisip
într-o clepsidră blestemată

sus
jos
sus
jos
nu găsesc ieșirea
Tot mai puțin aer
Tot mai puțină lumină
E noapte
E noapte
Nu vreau să fie dimineată
Mă dor diminețile
Mă dor diminețile
în care
sunt
un burete uzat
de bucătărie.

Nicolas ȘTEFAN

Nicolas Ștefan a câștigat Premiul Special „Ieromonahul Nectarie Chiriță” la Concursul Național de Poezie Religioasă Tânără „Light of Life” de la Suceava, ediția a III-a, 2025. Poemele următoare fac parte din grupajul câștigător.

Lumină din ruină

Am căutat cerul cu ochii închiși,
unde rugăciunile nu au nevoie de glas,
ci doar de inimă frântă
și dor aprins.

Dumnezeu nu vorbește întotdeauna cu
tunet,
ci uneori cu tăcerea
care te rupe
ca o sabie în lumină

M-am întâlnit cu El
nu pe munți sfinți
sau în catedrale de marmură,
ci în colțul unei camere reci,
unde lacrimile cădeau fără rușine .

Acolo,
unde sufletul îngenunchează înaintea
adevărului,
și nimic nu mai rămâne
decât El și golul din mine
pe care-l umplea fără să spună nimic.

Credința nu e o lampă aprinsă,
ci o scânteie ce refuză să moară
în furtună.

Am mers prin valea umbrei deznădejzii,
dar am aflat că umbra e doar dovada
că undeva,
lumina nu m-a uitat.

Iubirea Lui nu cere plată,
ci inimă.
Și chiar când eu am uitat,
El m-a ținut minte
cu răbdare dumnezeiască

Din cenușa mea a făcut cântare,
din ruine -altar.

Și acum știu:
să crezi
e să mergi spre Lumină,
chiar cu ochii închiși

Măinile tale

Te-am văzut,
sub cerul nesfârșit,
într-o lumină caldă,
cu fața plină de dorința de a ne purta
pe fiecare dintre noi
în brațele tale.

Ai zâmbit,
dar nu dintr-o bucurie trecătoare,
ci dintr-o iubire veșnică,
care nu cere nimic în schimb,
decât să ne învețe
ce înseamnă jertfă.

Nu ai spus nimic,
dar ai vorbit.
În fiecare lacrimă
care își făcea drum pe obrajii Tăi
era un cuvânt de mângâiere
pentru toți cei ce plâng.

O ,Maică Sfântă,
nu mă întrebi cine sunt,
dar mă primești așa cum sunt,
cu toată povara mea de păcate,
și cu fiecare pas pierdut.

Mă înveți să iubesc
fără să aștept răsplată,
să dau fără să mă gândesc,
la ce am pierdut.

Măinile tale sunt un adăpost
pentru toți cei ce tremură
în fața fricii de necunoscut.
Te chem,
nu pentru răspunsuri,
ci pentru liniște
pentru pacea aceea
care vine din tăcerea ta,
din inima Ta curată,
care bate pentru fiecare dintre noi.

Taisea GORINCIOI

Taisea Gorincioi (n. 7 noiembrie 1985, satul Codreanca, raionul Strășeni, Republica Moldova) este poetă, dramaturg și profesoară de limba și literatura română. A absolvit Facultatea de Litere a Universității de Stat din Tiraspol (2008) și deține masterat în Științe ale Educației (2011). Predă din 2018 la Liceul Teoretic „Pro Succes” din Chișinău. În mai 2025 devine membră a Atelierului de scriere creativă „Vlad Ioviță”, coordonat de scriitorul Dumitru Crudu. În iunie 2025 debutează cu poezii în Revista *Timpul* din România, ediția din Republica Moldova. A participat la Tabăra de Literatură „Leonard Tuchilatu”, cu textul dramatic „O-DE-SA”, care va fi jucat în cadrul Festivalului Internațional de Teatru Contemporan „Andrei Vartic”, la Teatrul „Alexie Mateevici” din Chișinău.

Noaptea înainte de a fi arestat

Niciodată n-am ocupat vreo funcție publică
Dar nu știu de ce,
Guvernanții n-au obosit să se intereseze de problemele mele.
Mă-ntreb, de ce?

Că sunt român?
Și că năzuiesc spre idealuri sfinte?

Că sunt un tânăr student
Cu o imensă capacitate de dragoste?

Că sunt creștin
Cu frații mei de peste Prut?

Că sufletul meu arde ca para
Pentru scumpa mea Basarabie?

Da!
Știu că vor veni după mine.
Știu că timpul mi-e aproape.
Știu că unul dintre voi mă va vinde
În acest ceas de noapte.

Alerg spre tata.

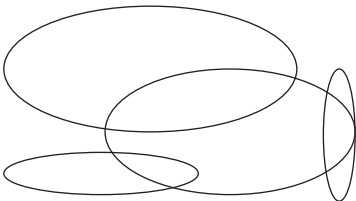
Și-l văd căzut cu fața spre icoană
Îi ating umărul bătut de sudoare
Dar nu s-a clintit din loc,
Ci a rămas încremenit
Ca o piatră de meteorit,
Desprinsă de Patria Mamă.

-Ce facem, tată?
Basarabia este prizonieră!
Din '40 încoace
Toți din Frățiile de Cruce
Vor fi întemnițați, exterminați și uciși.

-Fiule, de aici nu se mai poate face nimic.
Știu că vor veni și după mine.
Știu că timpul mi-e aproape.
Știu că unul dintre ei mă va vinde
În acest ceas de noapte.

Cu tata
Înainte de a fi arestat
Am mers prin sat și-am colindat:
Codrii cu izvoare,
Câmpiile în floare,
Clopote în dangăt,
Cu biserica în soare.

Știu că vor veni și după noi.
Știu că timpul ne e aproape.
Știu că unul dintre ei ne va vinde
În acest ceas de noapte.

Martirii cu cele zece munci

Pedepsit ca dușman al poporului
Poc.
Forțat să-mi las roadele ogorului
Foc.
Despărțit de familie în tortură și chin
Rug.
De la Nero la Stalin prigonit ca creștin
Fug.
Primit-am bătaie la șezutul gol
Trosce.
Strivitu-mi-au unghiile reci în nămol
Pleosc.
Atârnat cu capul în jos
Mult.
Precum Andrei, sfântul zelos
Ocult.
Și astăzi mă simt „om nou” torturat
Bis.
Ca umbra luminii de toți uitat
Vis.

În chip de cruci

Cutremur de ziduri,
De lanțuri și bice,
De gratii clănțănite-ndelung.

Se aude din ceruri
Tânguire și țipăt
Precum Rahela își plânge fiii.

*Au doară n-ați avut și voi mame?!
Au doară n-ați avut și voi tați?!
Nu vă rușinați văzând trupurile goale,
Însângărânde și mutilați.*

Boghiu, Steinhart, Stăniloaie,
Boca, Papacioc, Iovan,
Ajunși martiri pe piatra jertfei Tale,
N-au renunțat ca sfinții din iezer.

Și astăzi se-aud încă glasuri tăcute
De la Aiud, la Ocna sau Sighet,
Sub ziduri înghețate
De umbre uitate
Popor jertfit
Cu sânge de martir.

Leonard I. VOICU

(Montreal, Canada)

Întâlnire cu gard la mijloc

Zilele trecute, aveam *rendez-vous* cu un prieten, într-o stație de metrou din centru. Nu ne mai întâlnisem de luni de zile. Am dat nas în nas la Bancă și am hotărât să ne revedem și să luăm prânzul împreună, la un restaurant. N-am stabilit la care, așa că locul de întâlnire era la metrou și de acolo urma să căutăm unul pe gustul nostru.

Cineva tocmai îmi spusese cât de mult îi place lui ceafa de porc afumată. Așa că, pornind de la această inspirație, știam ce voi comanda și desigur, un vin bun roșu. Urma doar să găsim restaurantul potrivit.

Am ajuns la întâlnire câteva minute în avans și, ca să nu stau în mijlocul acelui du-te-vino grăbit, caracteristic transportului în comun, m-am retras lângă perete și m-am așezat pe o bancă. Distrat, priveam lumea care se grăbea în toate direcțiile și așteptam să treacă timpul.

Am remarcat o doamnă trecută de treizeci de ani, înaltă, zveltă, cu un pardesiu de culoare gri, confecționat dintr-un material de bună calitate care tocmai sosise cu metroul. Se apropia ținând de mână o fetiță de vreo șapte-opt ani. Dar, în loc să se îndrepte spre porțile de ieșire, porni direct spre gardul metalic pe unde nu se putea trece. Curios! Îmi zic.

Din sens opus, un bărbat și el înalt, cu ten bronzat, nebărbierit de câteva zile și îmbrăcat cu un pardesiu

negru, șifonat, cu mânecile prea scurte, se apropia cu capul plecat.

Au început să vorbească peste gard. Am observat că discuția lor era mai mult un chestionar și un monolog. Femeia puneă întrebările și vorbea fără oprire gesticulând energic. Măinile ei făceau mișcări rotative, de du-te-vino, ori se balansau, cu scopul vădit de a clarifica sensul grav aș spune, al vorbele sale. Ridica în mod repetat indexul pentru a-și susține afirmațiile, avertismentele ori instrucțiunile, bănuiesc, gest care mă amuza oarecum pentru că degetul ei arătător era exagerat de lung, totuși, în concordanță cu gâtul, care și el era de dimensiuni impresionante. Bărbatul aproba sau nega mișcând capul, timp în care privea fără întrerupere fetița. Inconștient ori intenționat, dama împingea în mod repetat fetița la spatele ei, încercând astfel să obțină toată atenția tipului.

Trecură mai bine de două – trei minute și ea continua să vorbească. Nu pare prea mult la prima vedere acest răstimp, dar eu mă plictisiseam deja și căutam din priviri altceva ce-ar fi putut să-mi atragă atenția. N-aveam acel noroc!

Monologul ei continua, și, în timp ce cu mâna stângă ascundea fetița în spate, cu dreapta gesticula în mod susținut, încercând să fie cât mai convingătoare și să semnaleze că ce spune, trebuie luat în serios. N-

auzeam niciun cuvânt.

Numai văzând scena, aveam o bună idee despre coeziunea lor sufletească, înțelegerea, toleranța și „simpatia reciprocă” ce le definea relația sufletească.

Într-un târziu, femeia ridică fetița și o pasă bărbatului peste gard. Astfel, mi s-a confirmat ce bănuiam și m-am întristat. Spre surprinderea mea, întrevederea nu s-a terminat aici. Ea și-a adus aminte de anumite directive, detalii nemenționate încă și își continuă debitul verbal, gesticulând întruna cu degetul arătător ridicat. El, dădea din cap aprobator.

Când în sfârșit și-au întors spatele și s-au îndepărtat unul de celălalt, ea, după câțiva pași, l-a întors din drum strigându-l și adăugând amenințător:

- Vezi să nu întârzi, că nu ți-o mai dau!

Apoi a plecat foarte țănoșă, probabil satisfăcută de propria-i performanță oratorică.

Bărbatul a încuviințat încă o dată aplecând capul, apoi i-a întors spatele. Din mers, a luat fetița de mână. Ea s-a lipit de el ca un magnet. Apoi a pupat-o pe cap cu o duioșie și o dragoste nespūsă și a luat-o în brațe. Fetița și-a lipit obrazul de obrazul lui și i-a înconjurat gâtul cu mânuțele.

Apoi s-au pierdut în mulțime.

Florentina Loredana DALIAN

Numai popă să nu fii!

Așa-i trebuia dacă avusese gărgăunele cu salvarea sufletelor! Ar fi putut să se facă și el fotbalist, tâmplar, croitor, măcelar, orice meserie onorabilă, dar nuuuu, el a vrut să conducă turma. Avu o iluminare instantanee, uitându-se la babele care-l înconjuraseră, înțelegând abia acum de ce în Biblie fusese folosit cuvântul acesta, „turmă”. O turmă de babe nebune, mai rău decât oile căpiate, că măcar alea pasc și tac, fără să-l asalteze cu întrebări idioate și să-l certe că n-a învățat nimic la școală, dacă n-are un răspuns exact la întrebarea „Câte bomboane se pun pe colivă.”

Asta fusese tema săptămânii trecute (Ce pericope evanghelice, ce învățături înalte? La astea le apuca un căscat care se transmitea cu viteza luminii și la el). Când le-a spus că pot pune câte bomboane vor sau că pot să nu pună deloc, că nu asta e esențial la pomenirea adormiților, deținătoarele adevărului suprem au luat foc. După ce au dezbătut mai bine de două ore, singura concluzie la care ajunseseră a fost că părintelul lor n-a învățat nimic la școală și ar cam fi cazul să facă un curs de actualizare a cunoștințelor, chiar acolo, în tinda bisericii, să fie și el în rând cu lumea, nu să calce pe arătură, să-l rădă și curcile satului, alea care mai erau și care scăpaseră nemâncate de la ultima gripă aviară.

- Să fie bomboane mari?
- Pot să fie și mari...
- Cum așa? Să se înec mortul cu ele? Mai bine mici – emise ipoteza una cu doctorat în Teologie.
- Mortul nu mai mănâncă... dăduse să se impună.
- De ce, că zici mata?!
- Bine, atunci... mici să fie, dadă Mario, mici! - mai zise c-un oftat care se auzi până-n satul vecin.
- Da, vezi, și după aia să zică lumea că m-am zgârcit la bomboane și atât de mult l-am iubit pe Ionel al meu, că nu mă-ndur să-i pun bomboane mari pe colivă!
- Atunci să fie potrivite, nici prea mari, nici prea mici, încercă să se arate împăciuitoare, cu gândul la

mâncarea lui, care se răcise demult.

- Nu-i bine, alea potrivite aduc ghinion! – opinase și decana de vârstă, care le știa pe toate, în timp ce se juca cu proteza pe care și-o dăduse jos, că la Dumnezeu e bine să vii așa cum te-a lăsat, nu cu fandoseli de-astea gen proteze și silicoane.

De-abia scăpase nebătut bietul părinte că nu știuse câte bomboane se pun pe colivă, dacă să fie mici, mari, foarte mici sau foarte mari, mărișoare sau așa și-așa.

Săptămâna aceasta tema de cateheză era alta (nu c-ar fi impus-o el, că nu mai putea impune demult nicio temă corului atotștiutoarelor): Dacă ai voie să te speli pe cap înainte de parastas. Venise una c-o falcă-n cer și alta-n pământ, cu tot *stafful* de babe înțelepte după ea, să-l beștească fiindcă i-a zis fiică-sii, atunci când l-a întrebat, că e voie să te speli pe cap înainte de parastas, ba chiar e indicat să nu miroși a mort și să-i iei adormitului pomenit onoarea de a fi în centrul atenției.

- Io știu de la străbunica și toate știm – nu-i așa? – că nu trebe să te speli pe cap înainte.

- De ce? – dădu să afle un argument logic?

- D-aia! Că așa se face și noi așa am învățat, că așa trebuie să fii ca să te afli în rând cu lumea; și nu vii dumneata acuma, părințele, să ne strici bunele obiceiuri pe care le-avem din moși-strămoși, că s-ar răsuca săracii în mormânt.

Văzându-le cum îl priveau cu dușmănie proletară, cedă și de data aceasta, zicându-le să stea așa nespălate, dacă moși și strămoșii lor așa le-o cer. „Fericii! – gândi – măcar ei nu mai pot să vă miroasă!”

Și-n timp ce babele plecau victorioase, precum ai de-nfipseseră steagul pe reduta de la Plevna, bucuroase că au ieșit învingătoare și de data aceasta în lupta cu balaurul, ca Sfântul Gheorghe odinioară, plecă și el amărât, ca orice învins, gândind că pentru sâmbăta viitoare, când va sluji parastasele, să-și procure o mască de gaze. Că, vorba aceea: „Unde-i lege, nu-i tocmeală!”

Alexandru CAZACU

Un mic naufragiu

Ploaia a început și nu a mai continuat precum zborul scurt al pasărilor brun-cenușii zărite în oglinda retrovizoare odată cu intersecțiile zilelor faste cu primitivismul și rafinamentul lor oriental Pe ecranele din piețe aglomerate se povestește lumii o întâmplare consumată demult și parcă alte cuvinte decât cele auzite îți vorbesc la orele îmbrățișării și al unui mic naufragiu personal unde decizi să rămâi așa cum albigenzii la fortăreața Montségur au ales flăcările rugului în locul convertirii

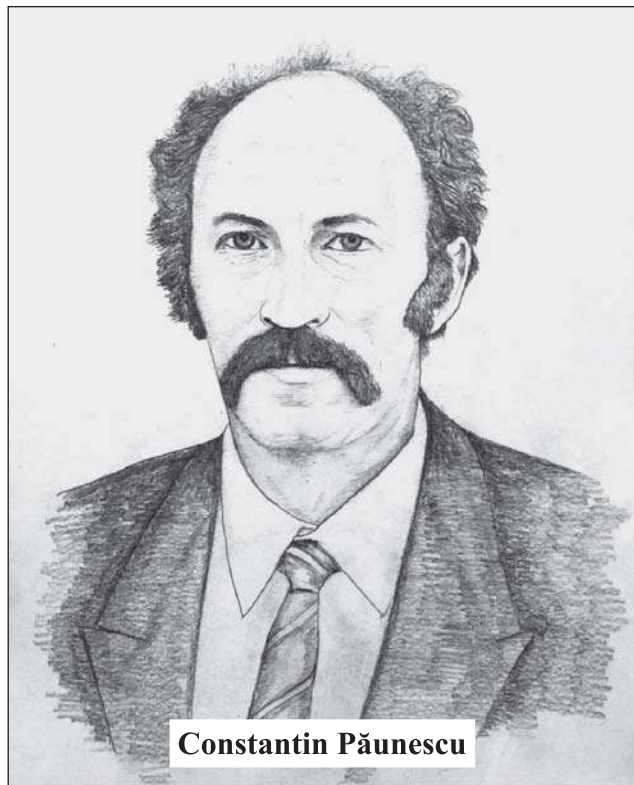
Tăcerea care ne ajunge

Tăcerea care ne ajunge într-un rădvan cu perdele albastre prin lumina de Septembrie și umbrele sale ce ascund firele de praf ale altor civilizații asemeni ridurilor de pe fruntea unui femei frumoase

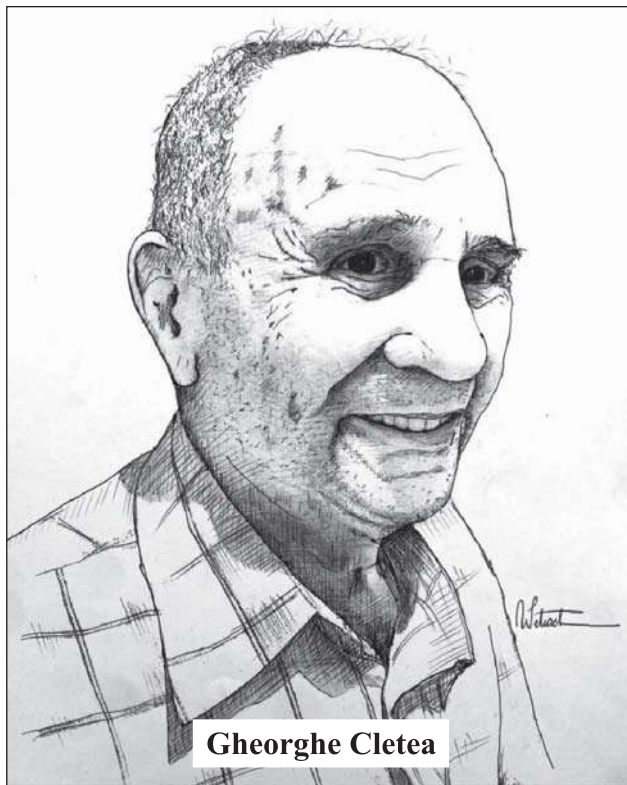
Țipătul pasărilor cu penaj monocrom amestecă dezamăgirile secolului trecut cu micile bucurii ale celui prezent Acum suntem convinși că fiecare ceas are un cântec al său rostogolit peste peisaje de dincolo de barieră când orice câmpie reprezintă media dintre cele privity cândva și cele migălite dominican de memorie

Nicolae PETRACHE

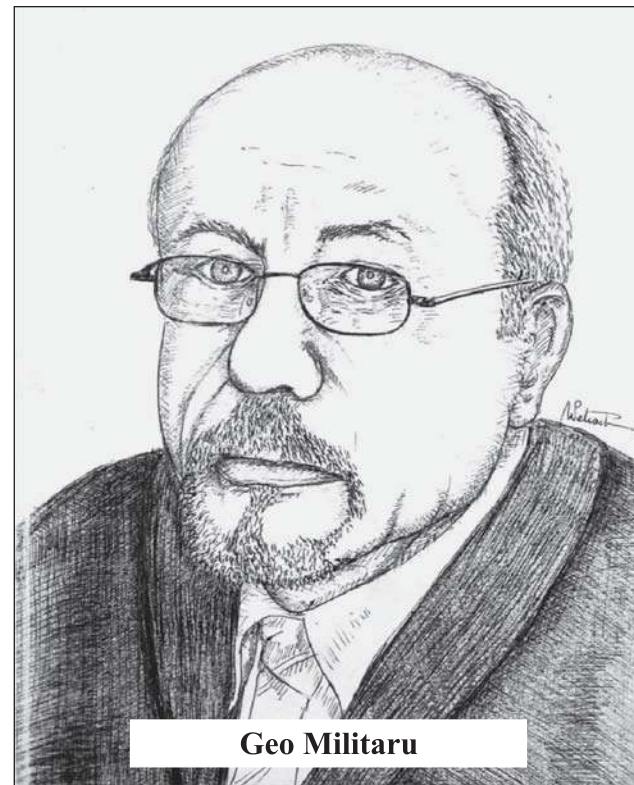
Figuri urzicenene

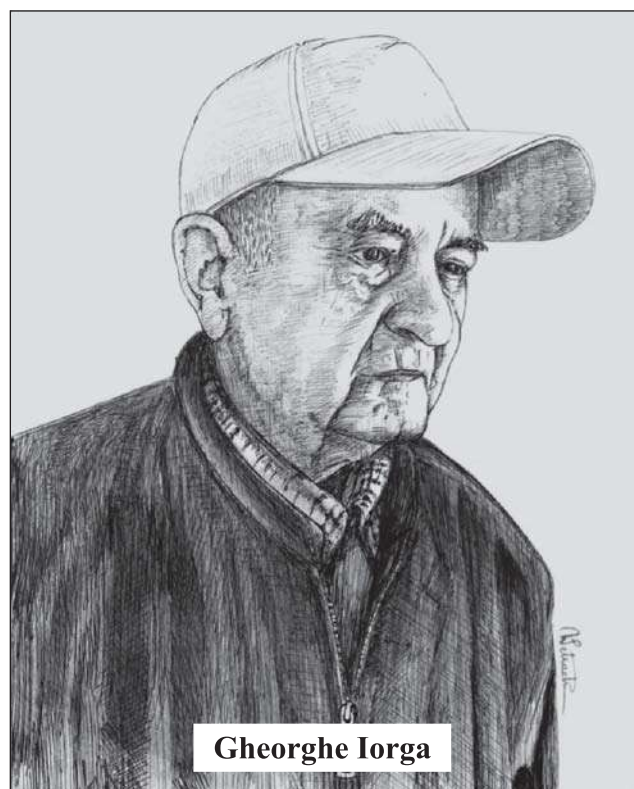
Constantin Păunescu

Gheorghe Cletea

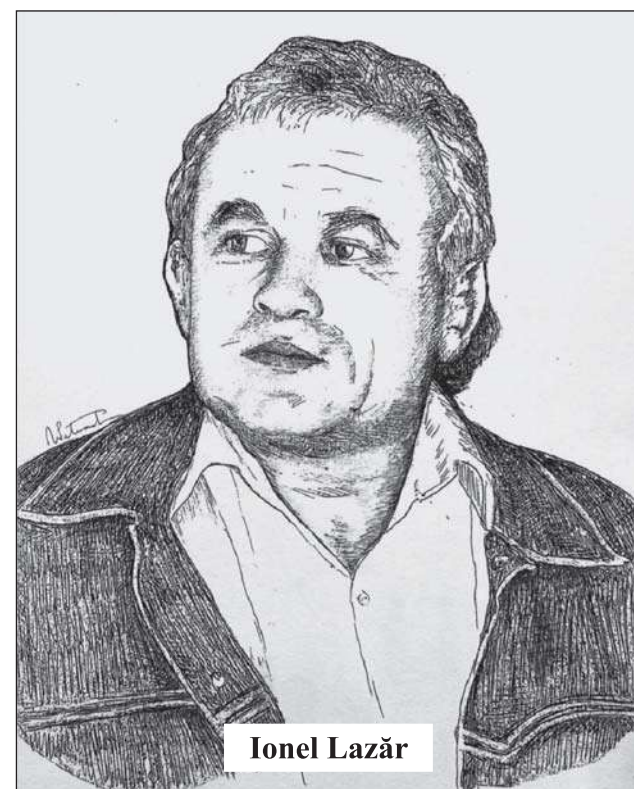
Geo Militaru

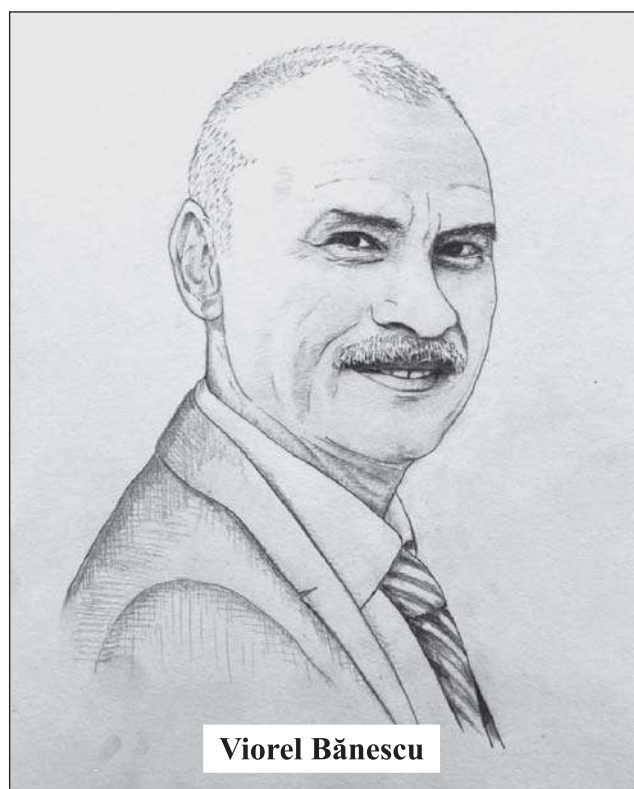
Gheorghe Iorga

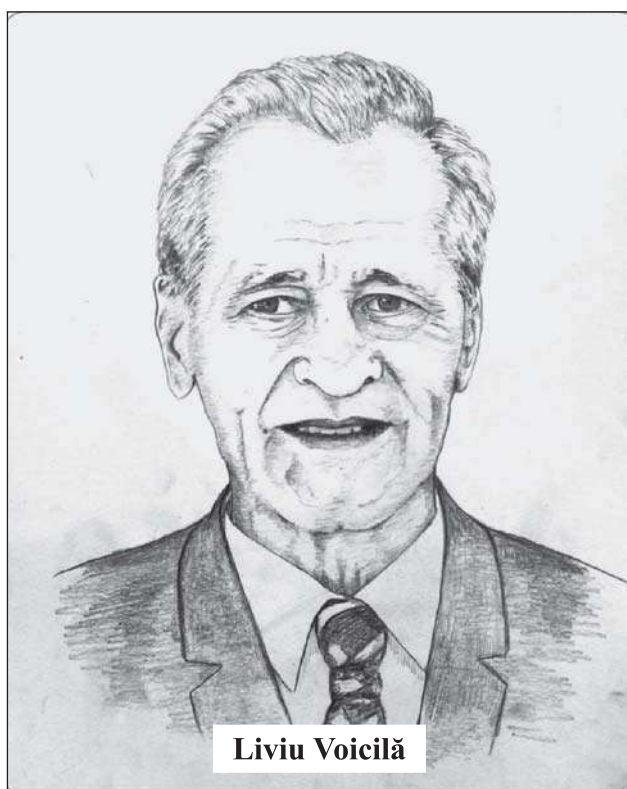
Ilie Stavar

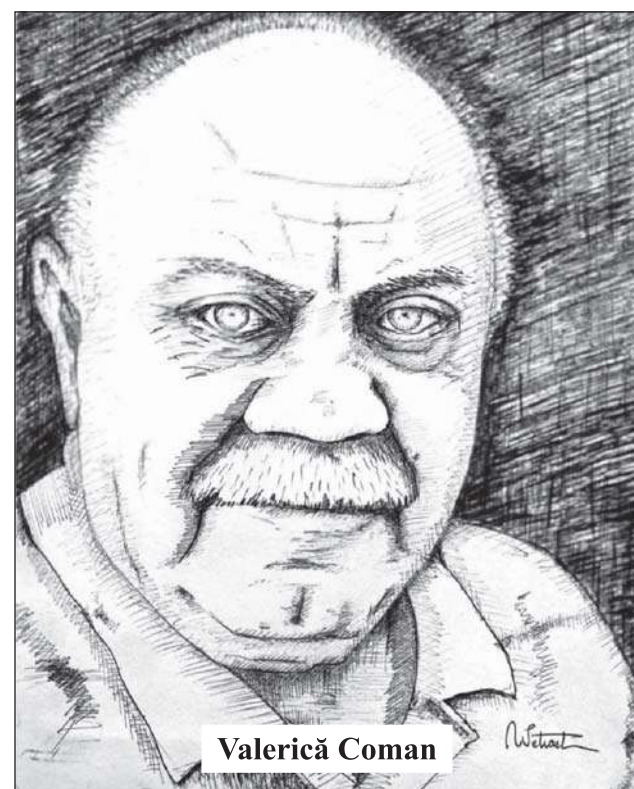
Ionel Lazăr

Viorel Bănescu

Liviu Voicilă

Valerică Coman

Stefan NEAGU

Noi lucrări în cancelaria lui Akaki Akakievici

[Nevroză 2025]
„Materialul e rău de tot„

Ce să mai aștepti de la acești legislatori
Plutonieni, ortomani de pe Via Dolorosa,
Decât apocalipsul sunător al unei veri de cleștar
Trosnind sub copitele vâjnoase de cavalerie,
[acum- drone vrăjite in-ter-con-ti-nen-ta-le]
Manevrate de troli cumpliți, granzi ursari invincibili
Angajați să șarjeze după cum le dictează
Niște stimulatoroare dintr-o istorie cenușie;
Până ieri, contra coștilor și viconților, lorzilor și milorzilor
Ducilor și arhiducilor, azi, sosisi aici-culmea! cu gânduri de frație
Din Pădurea hiperinteligentă Saint-Cloud...
sau parcul din Pădurea Neagră și din
Pădurea umblătore Macbeth, sau păduricea Birnam
Cu dor să se-nCUScrească într-un azur cu pădurile
Noastre virgine, ahtiate după gateri imperiale
Mai întâi, cu pădurea valahă Băneasa,
Înșesată cu bravii noștri jandarmi, cumpărați iute-iute
Doar cu câteva rozarii de tinichea.
Două luni i-am văzut pupând în extaz
Ferparele comisarilor și ghiulurile butucănoase
De mii de carate...

Ingrijorător dar politically corect îi
 Că ei pleacă armele și se-nchină sfioși
 Unor Vicari-generalii extrem de făloși, în rase lungi,
 Și cu craniile rase la sânge, ce roiesc deja
 Sus în deal la Mitropolie!

Și rase negre, rase mauve și mii de robe vișinii!
Și rase negre, rase mauve și mii de robe vișinii !

De-abia amuțiseră clopotele
De la ultima înmormântare regală,
Când lumea a plâns mai spășită ca niciodată
Iar ispravnicii și-au revenit subit
Din starea aceea de ebrietate
Care durase fix șaptezeci de ani
Gauneri neo#### progresiști geniali au tranșat
Băstro-băstro, cu o râvnă... momoliană;
Să schimbăm coroana pe-o stea,
Și steaua pe-o coroană... Să copiem în cancelarii
Noile acte de rejuvenare !
Să fabricăm decorații! Un bouillon d'histoire ca
Un roman feuilleton, ce va crea în viitor palpații
Infernale, în sincron cu reverii paradisiace
Altor milioane de cititori papistași
Iar noi, ultimii privitori momolieni, îngroziți, luăm aminte
La îndemnul papistășești de pe Via Dolorosa.
De-acum musai să lepădați hanța asta veche!

SPRE O PILDĂ;
 Uite colo, un eșafod cântător melodios pentru toți
 Doar cu Angelus și Ave Maria
 Dirijor e-un bărbos nalt, gonflat, cu păr sur
 Cel mai tare SCHLAU din lume, TRICKSER Crunt und Gerissen,
 Zice-se, nemuritor
 - Stați ușor, ne-o scoatem singuri
 Nu loviți, nu-i nevoie, poftiți frumuseț hanta mea.

Cum gerul din nord, numai acesta
Siluiește istoria în Cameră și la Senat
Și mai gospodărește o rezolvă ăia din Camera Penală
Rupând cu violență cărpele Junonei
Mă rog, jupoanele ei a-p-r-e-t-a-t-e ...
Dar nimeni nu sondează aspectul crimei
Decât ca pe un banal portret funerar.
N-a fost o mantie căptușită pe-afară
Și pe dinăuntru cu dinăuntru cu diamante.
A fost o haină, mă rog, hanță de basmac,
Furată pe-un viscol, cotrobăită în grabă, hăcuită
Cu spor, ce-i drept, și aruncată ușor
Într-un tomberon sau într-un boschet oarecare
Dar functionarul a rămas VIU.

Privim într-acolo dar nu vedem bine
Să zicem că vedem binișor doar cu un ochi văzător

Inundat de lacrimi ciudate.

E decembrie? E iarnă? ... dar e cumplit de fierbinte
E-un august incendiar acest întuneric
Ce ne sfârâie-n minte și-n paloarea generalilor triști
De instrucție, de parcă ar suferi de hemoroizi
Dintr-o istorie venerică, rușinoasă, de nevindecat
Într-un cuvânt, con-ge-ni-ta-lă
Sau ar icni de la gută?!... Îi trădează mersul precaut
Pe cărbuni încinși.

Cum era frica amărâtului acela de consilier titular permanent
Plimbăreț umil, uneori chiar și pe Nevski Prospekt,
Și doar din necesitate!... Bietul basmac...
În noaptea tulbure viforoasă, când i s-a furat mantaua
Nou-noută, de-un haidamac

Sau doi băutori învredați de basamac...
 Și nu l-a apărât nici un cumătru de înger
 Căci ochii lui n-au cătat pe cerul nopții
 Și buzele lui n-au implorat, viforul rău, vreun nume sfânt.
 Deh! Muritor anonim, dar talentat profesional
 Funcționar impecabil din era damnată momoliană
 Nu caăștia tineri, școliți în Academia lui Robespierre
 Decși să-năbușe-n fașă pe toți hoții de revoluții
 Încurajați mai abitor de istoria asta a tuturor -
 Căzătură... otreapă bătrână de optzeci de ani
 Gata să primească mereu. S-o pună de-o nuntă
 și noi, lefegii hazlii, vițelari fără căpătâi - cum a fost moda,
 Am pângărit-o și am lepădat-o mereu
 Ba-n Grădinile Tuileries, ba-n Parcul Pușkin
 Mai nou, în parcul nostru cel mai nou, dar
 Să nu dăm numele parcului.
 Poimăine, păcatele copiatorului de ultimă generație din Momolia
 Ar putea să cadă tot pe umerii umilului Akaki.
 Trebuia reabilitat ORICUM cursul RUB_USD-CNI-GPB-EU-EU-Eu...
 și eu.

Altfel, nici măcar un antieriu strâmt de mână a șaptea
Nu mai puteai cumpăra cu patruj de rub...
De-aia, calculatorul infailibil din Galia... poate un abacus zer gutt,
Trebuia sa-l bușească usturător pe cel din Momolia
Parol! Muscalia Sângeroasă. Și l-a Bușit!
Apoi victoria trebuia celebrată printr-o mesa de-anvergură
Cu Artizanii triumfului în cap cu gușata viperină, fanată,
Madame de Sévigné, dar neaoșă, a noastră și cu
Democratul teluric absolut Alexis de Tocqueville.

Într-o stea cu cinci colțuri era pictată o balalaică
Mușcată, împunsă de griful de diamant al unei chitări, detunând
Riffuri mortale, pe o plajă albastră... jeturi triviale, prelungi, în delir,
Despre mamă, tată, țară... orice, să fie-ndesate
Într-o latrină gigantă și-n lăzi cât mai negre de gunoi,
...și despre stea, și despre coroană... despre TOATE !
Coroana a fost nouă, dar n-a fost aia adevărată. Noi n-am știut...
Cum n-am știut deloc în acea zi
Care a fost cursul real rub-ron
Mulți spun că scăzuse ca-n zilele de restriște ale mareșalului cutare...
Ce rapt îngrozitor! Și noi, ce tabachere ciudate!
Călcând pe jar în urma catafalcului regal. Ni se pierduseră
Și hanțele, și cușmele. Dar ce conta o căciulă oarecare
A unui mujic fricos dar cinstit
Fie el și paznic de noapte ori chiar polițai
La o importantă barieră, bând tutun, melancolic,
Și torcând ca un motan, într-o gheretă subțire,
La început de iarnă,
Când drumul de câmpie nu-i încă viscolit.
Am plâns ca-n Verlaine ...
Căci ajunul acela de sămbătă a fost
Cel mai trist dintr-un secol... Mai trist, mai cinic
Decât poezea infernală de-acu 68 de ani, cu
„Ia-ți mămița și lădița și...,,

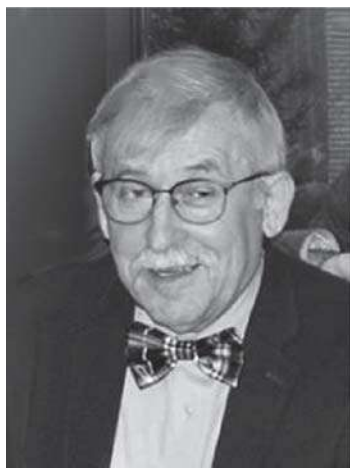
Ce târâă cruntă îmbrăcată în sineală
A fost cărticica aia dintâi... a unei... nații
O adusese politrucul cel chipesh de la raion
Adusese și tone de cerneală

(continua în pagina 16)

(urmăre din pagina 15) ➡

Adusesese călimări, penare, sugative și tocuri
Înălțate până-n tavanul de la cancelarie
Aruncă pe pupitre legi noi, legi pentru munci,
Regulamente și legi ...
Și noi, ce „palidă tagmă de slujbași!”
Cu câtă evlavie am început cu toții s-o copiem
S-o recitim cu glas tare,
În cămine culturale și-n cinematografe,
Cum e moda și acum, mă rog, în podcasturi
Împodobite cu strasuri pariziene.
.....
Revizuim și-nvârtim extatici flașneta verii.
„Ehei, francezii aștia! Ce să mai zici, dacă își doresc
Ceva special, atunci sigur e ceea ce-și doresc!”
„A fost un vis paradiziac împlinit, unul cu
O demoazelă pariziană, ce tocmai își descălța
Pantoful
Dezvăluindu-și astfel întregul picior...”
și am juisat!

Simion Felix MARTIAN

Sonet poștal

Am fost de la-nceput... destinatar,
Și când curgea prin caii vremii veacul,
Bătut-a-n poarta inimii olacul
Venind de peste-al timpului hotar.

Iar când goli de vești și soare sacul
În vatra vieții mele de hoinar,
Citind vedeam prin litere de jar
Cum cerului îi înfloreă cerdacul.

Purtând miresme vii de empireu,
Misiva mea părea că-nmugurește
Țâșnind în irizări de curcubeu.

Într-un prezent etern ea tot vobește,
Fiind scrisoarea de la Dumnezeu
În care El mi-a scris că mă iubește!

Sonet psaltic

Mă toarnă exaltarea peste munți,
Să pun în steiuri scânteieri de viață
Și peste hăuri prăbușite-n ceață
Să împlinesc din sentimente punți.

Vibrând trăiesc a lumii dimineată,
Când strâng din rouă aurul grăunți
Pe umerii cuvintelor, cărunți,
Făcându-mi închinarea îndrăzneată.

Spre rugul din pustiu cu foc etern
Cu inima desculță calc cu teamă,
Dorind să nu îmi fie psalmul tern.

Nu am în vers ecouri de alamă,
Dar, Doamne, înainte-Ți mă prostern
Și cântul meu neconținut Te cheamă!

Să fim calmi, să fim docili,
s-avem gânduri dulci de papistași.

Și adunăm grabnic „groșii” necesari!

Scutul acela ciuruit, hanța aia cu guler
De pisică dar plin de jeg, ros de molii și cu vatelina putridă
N-a fost prăduit în mod inuman. A fost
Oferit cu iubire, într-un cuvânt - cu tot dragul - DONAAT!
Copiați aici, copiați, copiați! Sheruiți, sheruiți!
Iron – Domul acesta nou, Golden-Dome,
Gulerat doar cu blonde diamante
Poa' să coste cât o vrea
O persoană importantă planetară.
Comandăm! Dăm și dăm, Dăm și DĂM !

Și vom DA!

Deci CAZ STINS! ca un luceafăr ce-și pierde subit
Strălucirea orbitoare, într-o dimineată de august
Sunt martori planetari, pe toți zeii!
Să nu pățiți ca Akaki, răposatul Akakievici
Din pagina aia damnată momoliană...

Să n-o citiți!

May- july 2025

Șerban CODRIN DENK

TUDOR AMZA SAU REINVENTAREA IDILEI, A PASTELULUI

(urmăre din pagina 20) ➡

În volumul consultat „copilăria” apare mai rar, însă,
fiind permanentă tematic, își face datoria pe o țesătură
de pastel în combinație cu idila. De remarcat
viziualismul auctorial, mai puțin sensibilitatea
auditivă. Probabil mă înșel, am întâlnit poeme foarte
auditive, incluiu în evocarea motivului poetic al tăcerii:

„Pe miriștea arsă de soare
Stingheră o pală de vânt
Se-mprășie tăcut pe cărare,
Când amintiri cu privirea frământă...

Că marginea satului are departe
Și iazul albastu de cer s-a lipit,
Amurgul pe miriște împarte dreptate
Luceafărului, care cu grâu s-a înfrățit.

Și eu, un copil bântut de cuvinte,
Nu mă satur privind către cer,
Frunzarul de psalmi mustește cuminte (versul unui
mare poet!)
Când seara inundă apusul stingher. (nu e pleonasm!)

Fagurii nopții se ascund după zori
Când sângele-mi coase-n priviri iasomia (imagine
vizuală, nu olfactivă!)
Pe gulerul verii toiagul de flori
Lumină ca mierea își umple câmpia.

Crescut sub salcâmi, de-atunci cum-necum,
Parfumul câmpiei îmi mângâie viața,
Și-ncerc să mă-ascund în praful din drum
Ce împrăștie pe maci dimineța.” (Crescut sub
salcâmi)

Rămâne între misterele/secretele poetului să dea
conținut literar unei teme aproape netratate de scriitorii
români: relația metafizică tată-fiu, mai ales în situația
dramatică a dispariției celui de al doilea component.
Unui sinistru dictator cu mustață i se atribuie o firmă
cinică: moartea unui om este o tragedie, moartea unui
milion de oameni este o cifră statistică. Tudor Amza
preia tema morții unui om drag și o metamorfozează
până la nivel cosmic/religios. Probabil a devenit tema
din centrul poeziei sale. Să mi-o imaginez ca pe un
soare negru, ei bine, poetul să nu își permită nicio limită
și să își desăvârșească intențiile. Famosul Gerard de
Nerval a lansat metafora: „soarele negru al
melancoliei”; acum vine rândul altui poet să
desăvârșească „răsăritul/amurgul soarelui mai presus
de tragedie/mai presus de melancolie”.

„Dau să-mi părăsesc oftatul

Și spre cimitir să plec,
Să-mi îmbrățișez băiatul
Până visele nu trec...

Dar afară e furtună,
Stropi de ploaie, norii grei,
S-ar putea să țină-o lună
Lacrimile-n ochii mei,

Se zbat norii, ba se joacă,
Lacrimile-mi curg șiroaie,
Dinspre deal se-ude-o toacă
Și-ngenunchi singur în ploaie.

Îmi tot strig, îmi strig băiatul
Plecat sus la Dumnezeu.
Se cutremură tot satul,
Da nu simte ce simt eu.”
De bună seamă, poezia vibrantă a lui Tudor Amza
este plină de surprize. El,
„Copilul zidit în ploi de primăvară”,
*

„Am plecat să dărâm munții
Înhămat la Carul-Mare
Tică... mă strigau părinții
Ia-ți câmpia-n buzunare...
Și-am luat un colț de brazdă
Dar și-un buzunar cu râu,
Care să le ie gazdă
Serilor de mai târziu”, scrie undeva, pe malurile
lacului Amara poeme precum numele, amare-amare,
mai mult, știe că este un trudit al „câmpiei de sub
pleoape”, unde „brazda cea de toate zilele” este pâinea
de pe masă. În fața tuturor căilor ducând spre poezie,
bardul Bărăganului ialomițean a ales o variantă dificilă,
aspră și sinceră, ocolind modernismul și preferând
vizionarismul tulburător după modele mai vechi ale
poetilor bucolici, neobucolici. Fără a fi epigon cuiva,
Tudor Amza o spune simplu și convingător, deci merită
să îl ascultăm la fel de sinceri, peste tot și peste toate
poetul dovedindu-se și un foarte bun recitator:

„Vin la tine să te-mbrățișez,
Streășina câmpiei e popasul meu,
Din pământ răsai și-n pământ te așez
Pâine de iubire de la Dumnezeu.”

Tudor Amza, „Câmpia de sub pleoape”,
Editura Lumina Tipografică, București, 2021

Poeta unui romantism bine temperat

NICOLETA MUȘAT. O poetă înzestrată cu multă sensibilitate, o „noutate” în cuprinsul literar ialomițean. O asistentă medicală de la Spitalul județean din Slobozia, retrasă în satisfacerea obligațiilor sale de serviciu și în metaforă. De mai mulți ani scrie și publică; scrie cărți, publică în reviste. O doamnă ce pare ea însăși o poezie, o doamnă ce locuiește într-o liniște care-i stă bine și care parcă în permanență o inspiră. Iește poezii surprinzătoare, despre care spui pur și simplu că „sunt frumoase”.

Mă aplec cu interes și plăcere asupra volumelor autoarei, asupra cărților poetei Nicoleta Musat. A publicat două cărți la Editura Națiunea („Stai, Timp!” - 2016 și „Răcoarea aripii de fluture” - 2018). Mărturisesc că titlul primei cărți îmi sună ca o comandă a unui semn de circulație și, totodată, îl resimt și ca pe o invitație la lectură. Îmi plac ambele stări pe care mi le induce. „Stai timp, aici cu mine, pe bancă./ Oprește-te în loc măcar o clipă./ Stai, Timp, nu trece așa, în grabă./ Și visele cu vise mi le-adapă”(autor). „Stai Timp, și lasă timpul tău să treacă”, spune ea mai încolo, și deodată simțim că trebuie să ne oprim puțin și să ne gândim ce-a vrut poeta să spună. Și tot așa va fi mereu, după ce autoarea ne atrage în scrisul ei și ne conduce spre profunzimii de idei, pe care, cum ar spune un cititor nesofisticat - „le zice bine”. „Am încercat cândva să te întrec / și să trăiesc intens mai mult ca tine; / Cu lacăte-n prezent aș vrea să te ferec ? Să cadă peste tine o ploaie de cortine” - plusează ea adresându-i-se Timpului și parcă analiza afirmației poetice ne face să expandăm dincolo de hotarele relației noastre de cititor-scriitor.

În poezia Nicoletei Mușat nu vom întâlni niciodată o creație pe care ea și-a construit-o doar pentru a o admira. Uneori chiar am senzația că de sub scrisul ei irump idei care o surprind chiar și pe autoare. Idei care par a izbucni dintr-un senin de vers lejer, pentru a se coagula apoi într-un gând de luat aminte. Iată ce se întâmplă în poemul „Somnul gândului”, luat cu grijă și cu drag chiar de pe Câmpia Bărăganului: „Dar, din Luceafăr am luat raze/ Și am zidit din ele umeri / Să poată capul să se-așeze / Când sufletu-i se zbate-n cumpeni. / Cu buzele umede de noapte, / I-am sărutat și eu pe vise, / Iar cu priviri de mere coapte / I-am înviat trăiri ucise”.

Afirm că frumusețea particulară a primului ei volum de versuri își arată limitele când intri printre filele celui de-al doilea volum, anume în cartea „Răcoarea aripii de fluture”. Deodată temperatura lirică se află în creștere, e mai matură și mai solidă, iar fenomenul poetic respectiv, în care autoarea ne implică elegant, se manifestă pe terenul poeziei de dragoste. Și de aici vine la întâlnirea cu

cititorul o poezie senzuală și fragilă, care, dacă ar fi atinsă... cu o aripă de fluture, s-ar sparge: „Mi-e frig fără tine , / Mi-e frig fără noi, / Mi-e rece-n suspine, / Mi-e teamă de ploi”. Este cartea care dezvoltă o poezie de dragoste într-o exprimare ce caută originalul. Versurile ei presupun aici dragostea la modul unei generalizări în care duioșia este aproape materială sau, oricum, se regăsește într-o lume materială ce iubește și se iubește pe ea: „Stau zâmbetele-n ramuri / Pentru a fi culese. / Cuvintele-n ciorchini / S-au copt din primăvară / S-a copt și fericirea / În vârf de crengi înalte / Arome-mbătătoare / ca dintr-un nor / Coboară... („La cules de iubire”).

Și iată că Nicoleta Mușat nu putea să nu facă și aici o reverență către luna mai. Este luna în care s-a născut (2 mai) și pe care o iubește chemându-ne s-o iubim și noi la fel de intens: „Dezbracte de dor, de noapte / Și stai în luna

pentru a citi cartea aceasta. De ce? Fiindcă iubește poezia care aruncă raze spre un viitor plin de iubire, de aripi, de doruri, de patimi, de tot ce e frumos.

În cartea aceasta frumoasă, poeta pare a sugera că a spus totul dintr-o suflare a inimii, dar uite că aud și văd apropierea ivirii unui nou volum de poeme ce-i poartă semnătura. Noua ei carte, „Sertarul cu poeme” se va numi, și-a vestit sosirea pe o întreagă pagină din revista „Tomisul cultural”, ultimul număr, și nerăbdarea cu care eu o aștept îmi este întrutotul explicabilă. Fiindcă nu mai încap nicio îndoială: această romantică fără vindecare, Nicoleta Mușat, se va afla pentru totdeauna printre poeții mei preferați. Se va afla într-o listă nu foarte lungă, acolo sus!

*

Regăsesc în poeziile Nicoletei Mușat influențe ale

mea, din Mai, / Ascult-o când de șoapte-i plină/ Și fă-o luna-n care stai”.

Poezia de dragoste cu care poeta Nicoleta Mușat ne sensibilizează și pe care ne-o etalează privirii ca pe-o rochie de gală, ca pe-o sărbătoare și ca pe-o ofrandă de Ziua Zeilor va face carieră în literatura română. Cred că e una dintre cele mai frumoase. Fiindcă emană o cuceritoare și convingătoare sinceritate a trăirii. Eu cred că în tehnicismul ce ne cucerește, poezia de dragoste nu trebuie să-și dilueze existența, iar ca situate în context cred că ar trebui să facem din ea chiar o „regină a poeziei”. Fiindcă se întâmplă acestea toate chiar când inteligența artificială, culmea! bate chiar și la porțile poeziei. Trăim, iată o epocă în care suntem obligați la a fi altceva decât sufletul nostru își dorește și în care, din fericire, poeta Nicoleta Mușat vine pentru a desena cu sensibilitate un drum sigur către năzuința sufletului nostru, un drum ca o poveste de zbor. Îmi spunea cineva că trăiește dorința de a se izola undeva, într-o poieniță,

Neomodernismului, descătușarea de realismul socialist și îmbrățișarea modernismului interbelic.

Dacă mă înșel, sunt sigură că sufletul scriitoarei empatizează cu cele de mai sus.

Ca particularitate, n-aș putea spune că vorbim de un limbaj ambiguu, folosit în Neomodernism, scrierea poetei fiind una dintre cele mai naturale, și aceasta pentru ca ideea transmisă să fie percepută în totalitate de către cititor. Dar jocul, jocul care ascunde tragicul, da! el traversează fiecare cuvânt, fiecare vers, fiecare strofă din aproape fiecare poezie concepută de autoare.

Că dacă stăm de vorbă cu Timpul, de ce nu am opri și Vântul, Cerul, Marea???

Forțe ale creației, tratate cu îndrăzneală de către poetă.

„Oprește, Vântule, o clipă lângă tâmpla mea/ Și-ascultă liniștea cum geme/ C-au obosit și frunzele de forța ta./ De-atâta leagăn și de-atâta durere.” (poezia „Vântului”, din volumul „

NICOLETA MUȘAT

Stai, Timp...!”, Editura Națiunea, București, 2016), sau, „Valuri de sticlă clară/ E marea în ceasuri de seară/ În somnu-i vorbește cu cerul/ Cel tandru, numit „cavalerul”(„Ceasul și marea”, Editura Națiunea, București, 2016)

Fie că vorbim de rimă împerecheată, de rimă încrucișată, de rimă îmbrățișată sau chiar de vers alb, autoarea se folosește de această complexitate de stiluri, spre a-și demonstra și a demonstra că subiectele tratate se mulează pe orice tip de poezie.

Avem, astfel, poezia „Dimineață”, din volumul „Stai, Timp...!”, autoarea folosind aici, rima împerecheată.

„Se-ntoarce dimineața la casa ei din zi,/ După o noapte lungă de mers în pribegii/ Inundă tot pământul, l-apasă cu putere,/ Învăluie-n lumină, acoperă-n mistere.”(autorul)

Atât de frumos, ca într-un dans, ca într-un joc delicat, încărcat cu gingășie, metafora reflectă simplu, aproape în șoaptă, revelația mesajului.

Căutând încă, prin opera poetei Nicoleta Mușat, nu am cum să nu observ că aceasta îndrăznește a ne purta chiar prin „Rai și iad, iad și rai”, după cum ne poartă titlul altei poezii din același volum „Stai, Timp...!”.

Ne-am aștepta la o poezie de o anumită duritate, cu o descriere a Gheenei, însă, așa cum ne-a obișnuit, poeta descrie o lume aflată între real și ireal cu aceeași blândețe caracteristică și în celelalte poezii.

„În rai eu mi-am trăit copilăria,/ Pe braț și-n suflet de părinte iubitor, .../ De iad nu am să spun prea multe, / Căci el înseamnă să nu mai poți iubi” (fragment din poezia „ Rai și Iad, Iad și Rai”, autor Nicoleta Mușat Dumitru, apărută la Editura Națiunea, în anul 2016, volumul „Stai, Timp...!”).

Teme grele, din care răzbat arderile sufletului, aidoma unor fâlfâieli resimțite în „Răcoarea aripii de fluture”. Da! Și un alt volum al scriitoarei, încărcat de gingășie și savoare, de perpetue întrebări, adresate sinelui și universului, explicate tuturor, volum care apare la Editura Națiunea în anul 2018.

„Și-ți scriu dorințe sacre pe-o aripă de-azur./ Când ploi de flori albastre mă spală azi de lacrimi./ Redecorez lumina cu glas de trubadur/ Și-n buzunar la piept îți pun fiori de patimi.”(fragment din poezia „Răcoarea aripii de fluture”, autor Nicoleta Mușat Dumitru, Editura Națiunea, București, 2018).

(continuare în pagina 18)

(urmăre din pagina 17) ➡

Poezia Nicoletei Mușat nu stagnează, nu plictisește deși respectă canonul poeziei se multiplică în versiuni personalizate.

Calitatea de a folosi cuvântul cu scop estetic și evocativ, pentru a exprima idei într-un mod plastic, artistic, așa cum observăm cu ușurință în versurile de mai sus, fac din creațiile autoarei, bijuterii.

Nu ne lovim de structuri rigide, brute, deși, mesajele autoarei se regăsesc „pregătite pentru cititor, și în poezii de altă natură, respectiv poezii în vers liber.

„M-am agățat de cer/
când am alunecat în infinit,
Căci mi-a fost teamă
Să nu trezesc Universul, în cădere.”

(„Plumeria”, din volumul „Răcoarea aripii de fluture”, Națiunea, București, 2018)

Exact ca un poet modern, scriitoarea aduce în față imaginea pe care vrea să o transmită, mesajul fiind atât de frumos ambalat, într-o metaforă limpede, ca apa cristalină.

Poezia, în întregul ei conținut, este o înlanțuire de metafore, cu fiecare strofă parcursă, recitând-o cu vocea minții, a

inimii și a sufletului, ea m-a transpus exact în centrul acestei flori, Plumiera, și de acolo, în întreg spațiul, iradiind în tot universul.

Harul autoarei, cu alte cuvinte, este demonstrat, cu prisosință.

Se demonstrează astfel că poeta Nicoleta Mușat aparține deja scriitorilor contemporani, secolul prezent remarcându-se în creație prin scriitori cu libertate în exprimare, diversitate în tematică, îmbinând stiluri, curente, și formându-și pe de altă parte propria traiectorie.

Reluând ideea, printre poezii anilor 2000, și mai încoace, atât de diferiți însă având cu aceleași frământări existențiale, vocea Nicoletei Mușat se face auzită, se individualizează prin nota florală distinctă.

Poeza nu forțează în vers, nu folosește metafore alambicate, torsionate, grele, ermetice, nu obosește, poate fi citită cu ușurință și mare plăcere.

Opera nu este lipsită de coduri, însă figurile de stil folosite par a fi impregnate cu cele mai gingașe învelișuri, în timp ce mesajul, matur, se desfășoară candid, aproape ca într-o vagă atingere generatoare de mii de stări și emoții.

Cum altfel aș putea să descriu starea ce ne poate cuprinde la atingerea unei venerabile vârste de, să zicem 100 de ani, învăluind această tristețe, de altminteri, acest regret, într-un joc de cuvinte, atât de sensibil?!
„A obosit bătrâna, biata,/ se mai proptește-ntr-un baston,/ mai trage aer cu putere/ până ce-un nasture, bleguțuț,/ alunecă de pe veston”(fragment din poezia „Fulgere de fum”, din volumul „Răcoarea aripii de fluture”, Editura Națiunea, București, 2018)

Așa-i că ați zâmbit puțin?

Mă retrag, cu zâmbetul pe buze și cu părere de rău, și doar pentru faptul că spațiul alocat acestei recenzii este limitat, atrăgându-vă deliberat și pe domniile voastre, cititorii, „În capcana nopții”, poezie publicată de către autoare, sub egida aceleași edituri Națiunea, București, 2018, în volumul „Răcoarea aripii de fluture”.
„Alunecă-n tăcere noaptea/ Izvorul cald de mângâieri,/ Să așteptăm să plouă șoapta./ De undeva, de nicăieri.../”(autor)
Păstrați un pic momentul, vă rog! Lăsați-vă căzuți în capcană.
Dintotdeauna întunericul nopții aduce mister, vrajă, ascunde secrete, iar

lumina revelează mai apoi sufletele sensibile, străpungând instant cerul.

Aceasta, deci, este poezia, acesta este, deci mesajul, aceasta este, iată! Poeta.

Închei cu o strofă din poezia „Târziu”, scrisă în maniera poeziei clasice.

Ordine, claritate, rațiune, ritm, rimă, măsură, sunt atribute ale acesteia și le regăsim din plin în poezia Nicoletei Mușat.

„S-a făcut târziu în vise/ Și în ramuri e târziu/ Degete de timp stau strânse/ Pe un șir de lacrimi, viu”.

Cu certitudine, citindu-l pe George Călinescu(1898-1964), sau pe Tudor Vianu(1898-1964, care au promovat un stil curat, echilibrat și un limbaj precis, Nicoleta Mușat, poeta, și-a perfecționat o cale pe care pe măsură ce o va parcurge și-o va adapta propriei personalități.

Eu, doar am încercat, prin umila mea analiză, să intru în pielea autorului, să transmit, prin filtrul personal, emoția versului și să las ca temă pentru cititor un autor care, cu siguranță, își va pune propria semnătură în marea carte a literaturii, în toată splendoarea ei.

Mariana Călina

Iartă-mă, Îngerule!

Iartă-mă, Îngerule!
Azi-noapte am împletit dorurile
Am luat de la tine din irișii de azur
și-am pus peste verdele meu
Dacă dintr-o dată vei rămâne orb,
iar mie dintr-o dată îmi vor zvâcni râuri în privire,
din cauza asta *va fi!*
Oh, timpule, cum îmi sari în pleoape!
Te ascunzi printre gene
Și tragi de firele dese de iarbă
Care au crescut de-atâtea ploi
în ochii mei verzi
Eu spun că *va fi*, dar astăzi *ce este?*
Când totul e-n grabă și viața-i poveste?

Uneori...

Uneori, Dumnezeu închide ochii
și caută mere coapte în inimile oamenilor
Le ia la rând
Fără deosebire
Într-una a găsit odată fructul necopt,
Într-alta l-a găsit mic și fără coajă,
iar viermii dădeau ocol
prin câteva corduri cu mere stricate
Oh,
inimi sărace!
(Zis-a El)
de unde să iau un măr potrivit
pentru Cerul meu?
Să-l tai în felii și să-l împart îngerilor

Vali ȘERBAN

Mă strânge cerul

Mă strânge cerul,
Iar norii-mi curg în oase
Și vântul îmi bate în piept.
Cad. Mă ridic.
S-au rătăcit din visuri
În buzunarul drept.
M-apleacă luna,
Stele mă prind de mâini.
N-am tocuri lungi,
am raze-n degete și pantofi din pământul de ieri.
Mă-ntoarce dorul,
Soarele-mi zgârie tâmpla.
Ce să-ți dau, Cerule?
Ce să-ți ofer ca să-mi rămână clipa?

Care sunt eu, Doamne?

Visuri se strâng în brațe de gheață
Plouă mărunț pe alei
Nici soarele nu mai stă la pândă pe cer,
Nici tu nu mai ești cel de ieri
Poate că-n frunzele căzute pe spatele lumii
Stelele au ascuns tăceri,
S-au amestecat cu secunde, cu orele
Să împartă zăpezi, primăveri
Poate că-n tine vor crește copaci înalți,
Înfrunziți, plin de muguri
Oh, te vei rătăci, te vei regăsi
și vei întreba într-o zi:
Care sunt eu, Doamne,
dintreăștia mai verzi,
dintreăștia mai tineri?

Timpul își caută aripile în mine

Timpul își caută aripile în mine.
Ce nesăbuiță să-mi scotocească în vene!
Să-mi sucească celulele invers,
să le întoarcă de pe-o parte pe alta...
Du-te, timpule!
Aripile tale nu-s.
S-au amestecat cu cerul
și-atârnă la poalele norilor.
Când vor cerne, o să-mi întind brațele
și-o să le prind.
Și-atunci o să le găsești în mine.
În venele mele, în celule.
Până atunci..., du-te!
Du-te, timpule! Fă ocol spre Apus.
Aripile tale încă nu-s.

Radu ROXELANA:

INTERVIURI NECONVENȚIONALE: Titi DAMIAN

„Să predau literatura română și universală, a fost o binecuvântare”.

Profesorul **Titi DAMIAN** s-a născut în Muscelu-Cărmănești, comuna Colți, jud. Buzău. Buzoian prin naștere, ialomițean prin adopție, Titi DAMIAN a pendulat permanent între aceste două locuri care i-au influențat mai întâi formarea ca om, și mai apoi, devenirea și desăvârșirea culturală. Consideră că aparține ambelor zone, deopotrivă Buzăului și Ialomiței, îmbilanzind asprimea muntelui în care a copilărit cândva, cu liniștea molcomă a câmpiei în care trăiește de-o viață. Este absolvent de Filologie, cu o carieră didactică ascendentă și remarcabilă. Anii '80 îl găsesc implicat în viața culturală a orașului, frecventând constant cenaclul „Dor fără sațiu”. Debutază publicistic în iulie 2001, în revista „Tribuna literar-artistică și culturală” din Slobozia, iar în volum în 2005..

Este membru titular al Uniunii Scriitorilor din România din 2009, la Filiala Sud-Est Galați, iar din 2019, la filiala de Critică, Eseistică și Istorie Literară, București. Are peste 30 de scrieri de diverse facturi (romane, cronici, monografii, eseuri). De-a lungul timpului a primit diferite distincții și titluri atât în învățământ cât și în cultură, toate vizând excelența, onoarea și meritul. Activitatea didactică, scrisul și critica literară sunt cele trei mari repere ale activității sale.

Pe 5 august anul acesta, cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani, a avut amabilitatea să-mi acorde un interviu.

Reporter: Domnule profesor, ați făcut excelență în toate zonele în care v-ați desfășurat activitatea. Dacă ar fi s-o luați de la început, ce ar precumpăni în activitatea dvs: învățământul, scrisul sau critica literară?

Titi Damian: Cu certitudine, învățământul, pentru care, cred că am avut vocație. Am predat 7 ani ca învățător, 14 ani ca profesor de gimnaziu și 25 de ani ca profesor de liceu. Munca la catedră a fost o binecuvântare pentru mine. Mulțumesc Școlii Pedagogice din Buzău, care m-a format pentru această nobile meserie. Nu aș neglija nici lectura, pentru care trebuie să ai vocație. La urmă vine și scrisul, desigur după foarte multe acumulări.

Rep: Cum v-ați descoperit pasiunea pentru scris?

T.D.: Prin anii optzeci, o fetiță de clasa a IX-a m-a tras de mână la ieșirea din clasă: „De ce nu scrieți ceea ce ne povestiți?” A fost scânteia. Apoi am activat în cenaclul din Urziceni, „Dor fără sațiu”. La un moment dat, a trebuit să și citesc, nu numai să spun părerea despre creațiile altora, care mi-au aplaudat textele, trei nuvele, publicate în revista, „Tribuna literar-artistică și culturală”. A aflat despre isprava mea și colega de clasă, Passionaria Stoicescu, pe atunci poetă și redactor de carte la o editură. Mi-

a zis simplu: „Titi, tu știi ce scrii? Ia mai scrie și vino la mine cu materialele!” Am scris până s-a făcut de un roman, „FAGUL”. Passionaria a devenit, între timp, redactorul tuturor celor 30 de cărți ale.

Rep: Cum s-a împăcat munca la catedră cu chemarea scrisului? Am în vedere faptul că munca la catedră presupune anumite rigori, jaloane de respectat, în vreme ce scrisul este libertate, frâu liber dat imaginației.

T.D.: Dați-mi voie să vă contrazic. Ambele se conjugă întrucâtva. Și munca la catedră este o creație permanentă, mai ales la Literatura Română, care se adresează sensibilității elevului, dar presupune alte rigori de ordin psihologic și didactic, ținând cont că te adresezi adolescenților, cu particularitățile lor de vârstă și individuale. Și scrisul presupune nu numai imaginație, ci și rigoare, pentru că, scriind, te adresezi unui cititor avizat. De aceea, ca scriitor, trebuie să fii primul și exigentul tău critic literar. „*Reale sunt sentimentele, imaginate sunt împrejurările*”, afirma deseori Marin Preda.

Rep: Este vocația elementul de legătură între cele trei game de creație în care ați excelat?

T.D.: Cu certitudine: vocație pentru truda de la catedră, vocație pentru lectură, vocație pentru scris. Cred că sunt tributar propoziției lui Dostoievski: „Lectura? Știm. O formă a fericirii.” Eram fericit și atunci când corectam o lucrare foarte bună a unui școlar.

Rep: Spunea cândva regretatul Marin Ifrim că sunteți cel mai prolific prozator de origine buzoiană. I-ați replicat: „Nu știu dacă sunt cel mai prolific, dar sunt cel mai constant”. Astăzi cum v-ați descrie?

T.D.: La fel. Am început aventura în 2005. Au trecut 20 de ani, timp în care am publicat 30 de cărți de proză, istorie, critică literară și eseistică. Pentru mine, timpul se cam grăbește. Alerg în urma lui. Am scos recent o carte despre scriitorii din Societatea Scriitorilor Târgovișteni, al cărei membru sunt. Mi-am propus să scot o carte despre scriitorii buzoieni, una despre ialomițeni, iar alta despre MARILE ROMANE românești de după Războiul al II-lea.

Rep: Cum vă raportați la literatura tinerilor autori români de azi, cât de interesat sunteți de ce au aceștia de spus, cât abordați scrierile lor în textele dumneavoastră critice?

T. D.: Sunt interesat de atragerea tinerilor spre lectură, spre scris, îi încurajez, îi public. Noi avem la Urziceni un concurs anual de creație, „Dor fără sațiu”, la care participă tineri de la școlile din județ. Mulți sunt destul de talentați. Le cam lipsește lectura. Le tot spun: „Ca

să scrii, trebuie mai întâi să mai și citești”. Am scos un volum cu creații ale elevilor Colegiului Național „Grigore Moisil” din Urziceni. Am descoperit la Buzău, cu mare bucurie, un buchet de autoare talentate și foarte prolifiche, despre care voi scrie într-un volum separat.

Rep: În opinia dvs, cât amatorism este în ficțiunea tinerei generații, dar și care ar fi punctele forte ale acesteia?

T.D.: Amatorism a fost din totdeauna în creațiile tinerilor, ca în orice început. Pepitele răsar greu dintr-un strat uriaș de moloz. Generațiile de azi nu se deosebesc de cele de ieri. Percepția noastră este diferită. În privința lor, sunt optimist. Sunt la fel de inteligente, numai că inteligența lor trebuie canalizată spre lucruri durabile și esențiale.

Rep: Cum v-a premiat viața pentru devotamentul față de catedră și scris?

T.D.: Premiul cel mare a fost din totdeauna mulțumirea de mine însumi. Premiile celelalte au venit firesc, și în învățământ, și în cultură, și în creație. Cel mai drag îmi este Marele premiu Național „Vasile Voiculescu” pe care buzoienii mi l-au dat la Pârscoav.

Rep: Omul care practică această profesie – critica literară – poate avea prieteni pe care criticul literar din el nu îi digeră?

T.D.: Pe scurt. Fac distincție clară între om și operă. Mă interesează doar opera. Pot eu oare să elimin, pe criterii subiective, din literatură, opere precum „Pumnul și Palma” a lui Dumitru Popescu (Dumnezeu), „Desculț” al lui Zaharia Stancu sau „Groapa” lui Eugen Barbu?

Rep: Care dintre romanele dvs considerați că s-a născut cel mai greu și de ce?

Pe care dintre operele dvs, ați considera-o reprezentativă și de ce?

T.D.: Toate s-au născut greu. Scriu și citesc noaptea, până pe la ora 2,00. Primul roman al tetralogiei „Muscelenii” l-am publicat în 2005, au urmat „Umbra” și „Norul”, până la Revoluție, iar „Ruina” de-abia în 2015. Între ele, pentru echilibru, am scris istorie literară și cronici de întâmpinare. Mult dragă îmi este și „Judecătorul de suflete”- carte despre lumea școlii, de ce nu?, și recenta carte de nuvele de dragoste, „Dulcele amar, dulce...”

Rep: „Sisif coborând muntele” este un roman autobiografic pe care l-ați publicat în 2017. Aveți în pregătire acum, „Sisif urcând muntele”. Intuiesc că urcușul și coborârea reprezintă cei doi poli ai vieții dvs: Muntele și Câmpia.

TITI DAMIAN

T. D.: Ați intuit corect. Viața mea a fost o permanentă pendulare între Munte și Câmpie. De copil mă urcam pe cel mai înalt deal dimprejurul satului să văd Câmpia aceea despre care-mi povestea tata. Trăiam cu nostalgia Câmpiei, pe care nu mi-o puteam imagina dreaptă, când acolo, peste tot, urcam sau coboram. Când am ajuns în Câmpie, trăiam cu dorul Muntelui. De aici pendularea mea, reală, dar și în operă, între Munte și Câmpie. Precum Sisif, am coborât mai întâi muntele, conștient fiind că urcușul consacrării este dificil.

Ce s-a schimbat în abordarea dvs, între aceste două apariții editoriale?

T.D.: Greu de răspuns. Aici trebuie cercetat sufletul. Devin conștient de responsabilitatea creațiilor mele, fie ele proză, eseu, critică, istorie literară. Semnalele dinspre cititori și critică sunt bune. Faptul că buzoienii și ialomițenii m-au sărbătorit la 80 de ani cu dăruire și respect, este Premiul cel Mare.

Rep: Sunteți autorul citatului „Cât de puțin îi trebuie omului ca să fie fericit, dar ce drum lung are de făcut până la acea picătură care, oricând se poate transforma în otravă”. Pentru dvs, drumul spre fericire cum a fost?

T.D.: Am scris-o în romanul „Umbra”, scos la Editura Omega, Buzău, capitolul „În mai când înfloresc castanii...”. Era povestea mării deziluzii în dragoste, care nu m-a părăsit niciodată, pentru că a fost prima. Apoi dragostea și-a urmat drumul firesc. Am întâlnit-o la Munteni-Buzău pe profesoara de Geografie, Victoria, care mi-a fost aproape și de mare ajutor până la sfârșitul ei. Am povestit despre ea în romanul „Victoria, ultima secundă!...”

Rep: V-aș ruga, în final, să transmiteți un mesaj pentru cititori.

T.D. Albert Camus trăgea concluzia într-un eseu: „Și totuși Sisif era fericit!” Le doresc o lectură fericită tuturor cititorilor cărților mele și să se gândească la faptul că o simplă pagină scrisă înseamnă trudă, respect și iubire pentru cititori, căci de aceea scriu. Spuneam într-un alt interviu: „O carte fără cititori este moartă.” Rămâne valabil.

TUDOR AMZA SAU REINVENTAREA IDILEI, A PASTELULUI

Mai multe fapte trebuie să ne fie clare: precum spațiul și timpul, Tudor Amza este un intelectual, un creator cu multe dimensiuni, patru, cinci, câte și-a propus prin studiu și prin talent. Ofițer superior (în retragere) cu funcții de răspundere, om de știință, profesor universitar, jurist... și, cu voia Dumneavestră, dar nu în cele din urmă, poet, și încă un poet cu personalitate afișată, accentuată, de lungă durată, așa că este de crezut când scrie apăsător:

„Mi-e dor de liziera veche
Cu salcâmi proptiți în nori,
Când îi era câmpiei sete,
Ploua cu lacrimi de cocori.” (Dor de liziera veche)

Omul de acțiune Tudor Amza este recunoscut, respectat și salutat cu mâna la cozoroc, omul de știință Tudor Amza a studiat, a gândit, a sistematizat și a scris un raft de tratate academice, Tudor Amza-poetul este în curs de recunoaștere nici mai mult nici mai puțin ca alți breslași din tagma agitată și niciodată încoronată cu destui lauri, unde Eminescu câștigă totul și Macedonski este pus la colț pe coji de nucă. Am citit câteva cărți ale bardului din Amara Ialomiței; este mărturisirea, de multe ori tăcută, alteori neliniștită, amară, apăsătoare, a unui cântăreț al pământului, al câmpiei, al rodului, al ridicării ochilor nu către Pronia Cerească, ci al coborârii către ocupanții de jos, unii impozanți, alții modești, râul tutelar, lacurile, brazdele, boabele, vântul zilelor fierbinți, macii, roua, ciocârlia, seceta. Serghei Esenin cânta varza, Tudor Amza propune alte alegeri:

„În caișii mei de la fereastră
a înflorit zăpada de April”,
sau
„Castanii-ncremeniți la poartă
îmi cer o ultimă favoare,
Să-i las să lăcrimeze-n tihnă
Frunzișul verde care moare.”

Să o spunem de la început, Eminescu cu somnoroase păsărele, ce te legeni, codrule, flori de tei deasupra noastră, Macedonski, cu nopțile de mai și decembrie, Coșbuc cu noaptea de vară, Goga cu dimineața, Tudor Amza cu

„Boarea nopții de salcâmi păzită
Îmi îmbată somnul care i-a fost gazdă,” (Boarea nopții)

Acesta este universul poezilor plantat cu un motiv literar sau altul. Războiul Troiei este al lui Homer, Cântecul mierlei sau Caii sălbatici din deltă sunt ai lui Tudor Amza. Înainte de a găsi încărcătura de idei a poeziei sale, să remarc un amănunt atât de pregnant încât este trecut cu vederea, fiindcă atunci când ai ochi privire la ce îți mai trebuie?

„Umblam pe câmp să-mi văd copilăria,
Acolo, adesea descălț alergam
Și purtam pe tălpi ura și mândria
Pământului lucrat bcu calu-n ham.

Și am văzut cum mărunțise pasul
Chiar ziua care încerca să plece,
Lăsând câmpiei să-și audă glasul
Că-i timpul bun și nu e încă rece.

Ici-colo, răsfirați printre parcele,
Vedeam câte-o femeie și-un bărbat,
Muncind cum doar în visurile mele
Trudeau părinții mei în câmp, la semănat

Și-atunci, cu gândul peste vremei zburat,
Mă îndreptam cu pașii oboșiți spre casă,
Aolo, lângă prispă, de doruri alinat,
Îmi sta copilăria cu visele la masă.” (Cu visele la masă)

Splendidul poem este o „idilă”, specie literară veche, descoperită și cultivată cândva, în antichitatea greacă, de poetul alexandrin Theocrit. Alții o numesc poezie bucolică. Poeții moderni o ignoră în totalitate, le pare pășunistă, semănătoristă, panteistă. Beethoven a compus Simfonia VI, Pastorală, Enescu o idilă numită chiar Pastorală. Cu totală dezinvoltură, Tudor Amza compune idile și pasteluri în plin secolul intoxicat de gândirea artificială.

„Se zbat norii ca nebunii,
Anunțând vânt cu ninsoare,
Atârnat de colțul luni
Chipul tu în vis mi-apare.

Toată noaptea pomii grei
Au foșnit trosnind întruna,
Sunt bățani și pomii mei,
Cum bătrână e și luna (...)” (Se nori ca nebunii)

Fragmentul de poem de mai sus nu este idilă, ci pastel, specie literară descoperită și introdusă în literatura română, mai mult, a lumii, de un gigant al poeziei, nimeni altul decât Vasile Alecsandri.

Tudor Amza se ferește de abstracții, nu filozofează niciodată, ci lasă pe altcineva să îi preia intențiile: natura vie, liberă. Totul este transerat de la poet la purtătorii lui de sentimente. Deloc didactic, poetul este numai aluziv, iar uneori paradoxal. Îi plac amănuntele păstrate în memorie încă din copilărie, dovadă că iterația vieții l-a asediat cu prea dureri, restricții, interdicții, așa că recursul binefăcător la trecutul idilic îl urmărește obsesiv și are un rol terapeutic.

„Sinodul de vrăbii
a luat vacanță
și a plecat fiecare
la cuibul lor...
Ciripitul zglobiu
nu mai spintecă
crengile cireșului
ce veghează
tăcerile
ascunse în frunzele
care cad
pentru a înălța spre cer
gândurile mele
gârbovite de atâtea vise...
Și toate acestea
când toamna
îmi fulgeră
dincolo de orizont
tot adevărul
despre țipătul inimii mele
că sinodul de vrăbii -
în miezul toamnei târzii
s-a logodit cu tăcerea.” (Logodit cu tăcerea)

Idila/pastelul s-a transformat în elegie printr-un singur vers, „despre țipătul inimii mele”, ovadă că poetul stăpânește în mod subtil instrumentul artei sale.

Aici ar fi locul să propun unexperiment: micul poem este compus în ves liber scurt, fără rimă, are ritm interior. Să transformăm în versete:

„Sinodul de vrăbii a luat vacanță și a plecat fiecare
la cuibul lor...”

Ciripitul zglobiu nu mai spintecă crengile cireșului
ce veghează tăcerile ascunse în frunzele care cad
(frunzele în cădere, n.n.) pentru a înălța spre cer
gândurile mele gârbovite de atâtea vise...

Și toate acestea când toamna îmi fulgeră dincolo de
orizont tot adevărul despre țipătul inimii mele că
sinodul de vrăbii - în miezul toamnei târzii s-a logodit
cu tăcerea.”

(Logodit cu tăcerea)

Depinde de gustul poetului dacă alege o formă sau alta, însă este bine să aibe în vedere mai multe variante, pentru a depăși clasică monotonia a formei repetabile.

Revenim: motivele poetice ale lui Tudor Amza pot fi descopeie la un poet sau altul, așa este normal. Diferența aparține încărcăturii ideatice și lirice. Una dintre temele centrale ale versurilor sale este copilăria, sau mai exact, copilăria în amintire.

(continuare în pagina 16) ➡

HELIS

REDACTOR ȘEF - Gheorghe DOBRE

Tiparul executat la S.C. ARTPRINT“ S.R.L.
Slobozia – Ialomița; Cod. 8400, str. Ianache, Lot 3
Tel.: 0243 234480; 0726 238 455, E-MAIL: artprintsrl@yahoo.com

Revista poate fi procurată de la sediul redacției
și de la Biblioteca Municipală Urziceni

Parteneri: Muzeul Județean Ialomița, Biblioteca Județeană Ialomița „Ștefan Bănulescu”,
Muzeul Național al Agriculturii, Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea”,
Centrul Creației Populare Ialomița, Consiliul Județean Ialomița.

Revista poate fi citită pe internet la adresa: www.revistahelis.ro

Sponsori: CONMET Slobozia, CONCIVIC SLOBOZIA,
PUCHI ELECTRO Slobozia, ANONIM Urziceni

ADMINISTRAȚIA

E-mail:

gigizap2002@yahoo.com

SLOBOZIA,
Str. Matei Basarab, Nr.26
Centrul Cultural „Ionel Perlea” Et.1
CONT: RO88CECEIL0143RON0091587
Suc. CEC Slobozia

REDACȚIA

Redactor șef adjunct - Titi DAMIAN

PROZĂ - Florentina Loredana DALIAN, F.M. CIOCEA

POEZIE - Costel BUNOAICA, P.I. CREȚU

TEATRU - Șerban CODRIN

FILOZOFIE - Alexandru BULANDRA, dr. Grigore SPERMEZAN

ISTORIE, ARHEOLOGIE - Dr. Florin VLAD, Vitalie BUZU

ARTĂ - Ana-Amelia DINCĂ

MUZICĂ - Nicolae ROTARU

ETNOGRAFIE, TRADIȚII POPULARE - dr. Cristi OBREJAN

EVENIMENT CULTURAL - Nicolae TACHE, Doina ROȘCA,

Mihaela RACOVÎTEANU

INTERVIU, REPORTAJ, ESEU - Vasile IORDACHE

TEHNOREDACTARE: www.tipografieialomita.ro